

REKENING 14

EEN VERGELIJKING TUSSEN DE PARTIJPROGRAMMA'S

EINDRAPPORT

ANDRÉ DECOSTER

KRIS DE SWERDT

WILLEM SAS

KEVIN SPIRITUS

WOUTER VAN DER WIELEN

TOON VANHEUKELOM

PIETER VANLEENHOVE

---

19 Mei 2014

Rekening 14 – Een vergelijking tussen de partijprogramma's

ANDRÉ DECOSTER (*)

KRIS DE SWERDT
WILLEM SAS
KEVIN SPIRITUS
WOUTER VAN DER WIELEN
TOON VANHEUKELOM
PIETER VANLEENHOVE

Mei 2014

(*) De auteurs zijn verbonden aan de werkgroep Economie en Overheid, Centrum voor Economische Studiën, Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen van de KU Leuven

REKENING 14

EEN VERGELIJKING TUSSEN DE PARTIJPROGRAMMA'S

1. INLEIDING

In dit rapport brengen we verslag uit over de inspanning die we deden in het project 'Rekening14' om de partijprogramma's van de verschillende Vlaamse partijen op een cijfermatige en vergelijkbare manier in kaart te brengen. Daarmee zijn al twee belangrijke woorden gevallen: 'cijfermatig' en 'vergelijkbaar'.

De krijtlijnen

We hebben zoveel mogelijk aspecten van de voorstellen uit de verkiezingsprogramma's becijferd. Maar niet alles kan, en vooral ook: niet alles moet becijferd worden. Laat ons beginnen met het laatste. We hopen ten stelligste dat de oefening van 'Rekening14' niet gelezen wordt als een technocratische visie op beleid of politiek. 'Rekening14' is bewust geen uitdrukking van de opvatting dat enkel economen of cijferaars zouden weten welk beleid er moet gevoerd worden. Dat zou haaks staan op wat een democratisch debat moet en kan zijn.

De bijdrage van 'Rekening14' is daarom ook bewust *niet normatief*: daarmee bedoelen we dat we geen uitspraken doen over wat goed en slecht beleid is of wat noodzakelijke maatregelen zijn. Dat is zeker een waardevolle oefening, maar ze komt in dit rapport niet aan bod. We zijn dus de laatsten om het belang van onze doorrekening te overschatten in het geheel van wat een verkiezingscampagne moet zijn. Dit is geen Testaankoop van partijprogramma's waarin een 'beste koop' zal worden aanbevolen en gegeven de modellen die we ter beschikking hebben (zie verder) geven we zelfs geen antwoord op de vraag of 'de rekening klopt'. Maar deze bescheidenheid moet ook niet leiden tot het omgekeerde euvel: dat iedereen maar eender wat kan poneren zonder de minste onderbouwde toets. Objectivering van belangrijke elementen van partijprogramma's op basis van cijfers, zeker als ze vergelijkbaar zijn over de partijen, is een glas dat half vol is, niet half leeg.

Ten tweede hebben we, zelfs van de zaken die in principe berekenbaar zijn, ook niet alles berekend. Daar zijn meerdere redenen voor, waarvan de twee belangrijkste zijn: de modellen die we ter beschikking hadden enerzijds, en de beperking qua tijd en mankracht anderzijds. Om met het laatste te beginnen: wij hebben van in het begin zeer duidelijk gemaakt dat een oefening zoals die door het Nederlandse CPB al sinds 1986 wordt uitgevoerd ('Kiezen In Kaart'), absoluut buiten het bereik ligt van wat wij sinds begin maart (twee maanden dus) hebben uitgewerkt. Het CPB-initiatief mag dan wel als inspiratie en voorbeeld dienen, dit rapport kan daar niet mee vergeleken worden.

Vergelijking op basis van Microsimulatie-modellen: troeven en beperkingen

We kennen onze beperking wat het gebruik van modellen betreft. We doen in hoofdzaak een beroep op modellen die we zelf in Leuven ontwikkeld hebben en waar we gespecialiseerd in zijn.¹ Het zijn rekenmodellen die precies in kaart brengen wat maatregelen in de sfeer van belastingen en sociale zekerheid betekenen voor duizenden verschillende personen en gezinnen. Ze worden microsimulatiemodellen genoemd omdat ze de berekeningen uitvoeren op het niveau van de individuele persoon of gezin.² Door het detail daarvan kunnen we bijvoorbeeld nagaan of de effecten verschillend zijn voor enerzijds een gezin met twee kinderen, waarvan beide jonge ouders hoogopgeleid zijn en aan het werk, en anderzijds voor een alleenstaande gepensioneerde die enkel leeft van haar uitkering, maar wel al de woning heeft afbetaald.

We hebben twee verschillende modellen ter beschikking, die we in meer detail uitleggen in de Bijlage bij dit rapport. In essentie komt het erop neer dat het model MEFISTO gebruik maakt van een representatieve steekproef van Belgische gezinnen: de Survey on Income and Living Conditions (SILC). Daarop kunnen we zeer veel maatregelen doorrekenen in de belasting- en uitkeringensfeer: personenbelasting, BTW en accijnzen, betaalde sociale bijdragen, kinderbijslagen, leefloon, enz... Het tweede model, FANTASI, gebruikt een steekproef van 35000 fiscale aangiften (uit 2010). Dat zijn administratieve gegevens, en daardoor geven die een heel accuraat beeld van wat het directe effect zou zijn van een verandering in – enkel - de personenbelasting. Maar de keerzijde is, dat het model ook daartoe beperkt is. Het betreft enkel de personenbelasting, en op een ingevuld belastingformulier mogen dan wel veel codes staan, veel komen we niet te weten over de socio-demografische kenmerken van het gezin. Bovendien is een 'fiscaal gezin' iets anders dan een sociologisch gezin, dat wil zeggen: de mensen die onder één dak leven en het grootste deel van hun inkomsten en uitgaven delen. We denken dat het vooral deze sociologische gezinsdefinitie is die relevant is voor maatschappelijke discussies. Daarom gebruiken we in hoofdzaak MEFISTO. Enkel voor de *budgettaire* effecten van voorstellen in de personenbelasting (en die zijn belangrijk bij alle partijen) gebruiken we FANTASI.

De resultaten van dit luik worden voorgesteld in paragrafen 3, 4 en 5. Alle partijen, behalve PVDA+ komen daarin bod. De reden is dat alle partijen voorstellen formuleren in de sfeer van de zaken die gemodelleerd zijn in MEFISTO: personenbelasting, sociale bijdragen, of kinderbijslagen bijvoorbeeld. PVDA+ stelt geen veranderingen voor in die domeinen. Ze formuleren wél een voorstel tot vermogensbelasting (de 'miljonairstaks'), maar net als voor de vermogensrendementsheffing van Groen hebben we geen gegevens of model waarop we deze voorstellen kunnen simuleren. Het illustreert trouwens één van de terechte kritische opmerkingen bij elke doorrekening: ze kan en mag niet beschouwd worden als een volledig

---

¹ Samen met andere universitaire partners (Herman Deleeck Centrum voor Sociaal Beleid van de UAntwerpen, Interface Demography van Vrije Universiteit Brussel, CREPP van Université de Liège en ISER van de University of Essex) ontwikkelden we twee online toepassingen, MEFISTO & MOTYFF, die voor iedereen toegankelijk zijn (www.flemosi.be).

² Niets verhindert om ook een 'microsimulatiemodel' te maken voor bedrijven, maar dat is veel minder courant, om niet te zeggen onbestaand.

beeld omdat ze, in haar implementatie, onvermijdelijk vertekend is ten gunste van reeds bestaande instrumenten van beleid (waarvoor data verzameld worden en modellen bestaan).

Bovendien zijn zelfs de beschikbare data niet altijd 'volledig' of 'gedetailleerd' genoeg om zelfs voor de hand liggende maatregelen, zoals het optrekken van het leefloon, aanpassen van de pensioenen, of meer of minder degressief maken van de werkloosheidsuitkeringen, betrouwbaar te modelleren *op het niveau van de volledige populatie*. In onze gebruikte microdata kunnen we niet identificeren wie bijvoorbeeld van een minimumpensioen geniet, en wie van een 'ander' pensioen; we hebben geen informatie over vroeger verdiende lonen, of over de duur van de periode dat iemand al werkloos is; en het take-up probleem van het leefloon is wetenschappelijk goed bekend. Eén mogelijk antwoord op deze data-problemen ligt erin het effect te berekenen voor een "type-geval". Binnen het FLEMOSI-project heeft het team van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck een model ontwikkeld dat simulaties genereert voor 'typegevallen' (het model MOTYFF, zie www.flemosi.be), maar die analyse kan natuurlijk niet geïntegreerd worden binnen een beschrijving voor de volledige bevolking. We moeten dus ook hier de grenzen van de oefening aangeven: de belangrijke beleidskeuzes van het al dan niet verhogen, of verlagen van de sociale uitkeringen, hebben we niet geanalyseerd op micro-vlak. We nemen wel de daarvoor voorziene bedragen op in het macro-budgettaire overzicht.

Hoe relevant we de verdelingsimpact ook vinden, het zou fout zijn de resultaten van onze microsimulaties enkel te interpreteren als 'verdelingsanalyse'. Ons rekenmodel is niet beperkt tot het in kaart brengen van hoeveel iemand wint of verliest in € per maand, en dat bedrag te vergelijken over de volledige bevolking. Ten eerste kunnen we ook de vraag beantwoorden of een voorgestelde maatregel het, in vergelijking met vroeger, nu meer lonend maakt om een job aan te nemen. Aangezien alle partijen beweren dat ze hier veel belang aan hechten geven hebben we de vergelijking van deze verandering in de werkprikkels (of incentieven) expliciet opgenomen in onze analyses (zie paragraaf 3.3). Ten tweede kunnen we ook de effecten optellen voor *alle gezinnen* in België (of Vlaanderen). Zo krijgen we 'macrocijfers' die ook op begrotingsvlak waarde hebben.

Geen macro-model beschikbaar

Het is waar, dit laatste is geen 'macro-analyse' zoals ze door economen begrepen wordt: een analyse op basis van een model dat alle interacties in de volledige economie in rekening brengt. Onze modellen zijn 'partieel', en laten bijvoorbeeld niet toe om te berekenen in welke mate lagere belastingen, die leiden tot een hoger inkomen voor de gezinnen, de consumptie kunnen aanzwengelen, en daardoor eventueel ook de tewerkstelling en (via hogere sociale bijdragen en betaalde belastingen) de overheidsinkomsten vergroten. Ook de wellicht niet te onderschatten impact van de door bijna alle partijen voorgestelde forse sanering van de overheidsfinanciën op de economische groei én op de inkomensverdeling blijft zo buiten beeld. Dat is jammer. Maar het ontwikkelen en onderhouden van een state-of-the-art macromodel is zo arbeidsintensief, dat - zoals in veel andere landen - ook in België enkel het Federaal Planbureau en de Nationale Bank over macro-modellen beschikken die daarvoor kunnen gebruikt worden. Het is dan ook echt toe te juichen dat de beslissing werd genomen om wat wij in dit rapport als een eerste aanzet beschouwen van een doorrekening, bij de volgende verkiezingen zal geïntegreerd worden als een opdracht voor het Federaal Planbureau.

We hebben van bij de start van het project 'Rekening14' afstand genomen van een steriele discussie waarin modellen tegen elkaar worden afgezet. Het lijkt ons een evidentie dat er niet één 'juist' model is, maar dat de keuze van het model bepaald wordt door de vraag die men wil beantwoorden. Onze microsimulatiemodellen kunnen geen effecten berekenen op de groei van het BBP. En ook de inschatting van de betaalbaarheid van voorstellen op lange termijn gebeurt bij voorkeur met een macromodel. Maar anderzijds is een macromodel niet minder onvolledig dan de modellen die wij hanteren. Ze zijn alleen *anders* onvolledig. Er is ook geen enkele reden waarom het verwaarlozen van verdelingsaspecten - de gangbare praktijk in macro-analyses - minder 'erg' zou zijn dan het verwaarlozen van terugverdieneffecten in onze micromodellen. Daar zijn verschillende redenen voor.

Ten eerste wemelt het de laatste jaren in de economische literatuur van onderzoek dat aantoonde dat groei en aandacht voor inkomensongelijkheid veel minder scherp tegen elkaar moeten afgewogen worden dan (veel) economen dachten. Integendeel zelfs.³ Ten tweede wezen we er hierboven al op dat onze micro-modellen wel degelijk iets zeggen over de impact van voorgestelde maatregelen op de prikkel om te werken en op budgettaire totalen. Ten derde hebben we de indruk dat het al te hardnekkig benadrukken van de nood aan een macromodel, blijk geeft van een naïef en misplaatst geloof in de 'waarheid' van modellen. Niemand betwist dat het gebruik van de standaardmodellen van het Federaal Planbureau een meerwaarde zou zijn. Maar dat betekent niet dat de opties die macro-economisch genomen moeten worden (bv. welk traject volgen we voor de houdbaarheid van de openbare financiën) minder waarde geladen zijn dan opties m.b.t. inkomensverdeling.

Het macro-budgettaire beeld

Net om de keuzes die partijen maken ook macro-budgettaire te vertalen zijn we in de loop van het proces van 'Rekening14' toch ingegaan op de vraag om ook één globaal budgettaire beeld te schetsen. Ook hier hebben we het 'comparatief' aspect laten doorwegen: we hebben een poging gedaan om alle informatie die we hadden over besparingen, nieuwe uitgaven en geraamde inkomsten, op één vergelijkbare manier voor te stellen voor zes partijen (N-VA, CD&V, Open Vld, sp.a, Vlaams Belang en Groen).⁴ We hopen dat, alleen deze oefening al, bijdraagt tot het verscherpen van de focus van het politieke debat in de aanloop naar de verkiezingen. Temeer omdat we zoveel mogelijk de door de vermelde partijen vermelde cijfers hebben getoetst. Niet met een eigen macro-model, maar wel aan de meest recente vooruitzichten van het Federaal Planbureau (maart 2014).

We vergeleken daarbij de door de partijen voorgestelde budgettaire plannen, vooral wat betreft de besparingen, met het scenario 'ongewijzigd beleid' van het FPB. Als een partij bijvoorbeeld voorstelt om een bepaalde uitgavenpost nominaal te bevriezen, of te laten groeien

---

³ Zo concludeerde Ostry en mede-auteurs in een recente studie van het IMF: "The Fund has recognized in recent years that one cannot separate issues of economic growth and stability on one hand and equality on the other. Indeed, there is a strong case for considering inequality and an inability to sustain economic growth as two sides of the same coin".

⁴ De reden waarom we in dit deel LDD en PVDA+ niet behandelen zijn in de eerste plaats tijdsgebrek, maar ook – voor LDD, niet voor PVDA+ - te weinig macro-budgettaire informatie.

met x%, kunnen we dat zelf aftoetsen met de gegevens van het Federaal Planbureau of dat inderdaad de vermelde besparing oplevert. Wanneer we slechts over een bedrag 'te besparen' beschikken, dan proberen we dat uit te drukken als een impliciete groeinorm, die dan zou kunnen vergeleken worden met wat de groei is in het scenario 'ongewijzigd beleid'. Het spreekt voor zich dat dit geen voorspelling is, en zelfs geen echt sluitende verificatie. Bovendien draagt de klemtoon op besparingen – die we in detail bekijken in paragraaf 7 - een onevenwicht in zich. De tijd ontbrak ons om ook sociale uitgaven of nieuwe investeringen even gedetailleerd voor alle partijen in detail te ontleden. We zijn ons bewust van deze lacune en betreuren ze. Toch denken we dat het feit dat we alle partijvoorstellen binnen ditzelfde raamwerk hebben uitgevlooid tot relevante bijkomende informatie en vergelijkingsmateriaal heeft geleid. Op zijn minst hebben we nu een overzicht dat toelaat na te gaan of er grote verschillen zijn in de spreiding van de besparingen over de verschillende entiteiten (Federaal, Gewesten en Gemeenschappen, Sociale Zekerheid) en/of uitgavenposten.

De keuze om voor onderdelen waar we geen modellen ter beschikking hebben, toch een beschrijvende vergelijking toe te voegen, hebben we ook elders toegepast. In paragraaf 6 bijvoorbeeld zetten we de terugverdieneffecten naast elkaar. Voor de haalbaarheid van haar programma rekent elke politieke partij in meerdere of mindere mate op dergelijke terugverdieneffecten. Zoals hierboven aangehaald, beschikken we niet over een macro-economisch algemeen evenwichtsmodel dat kan uitrekenen hoeveel extra tewerkstelling elk programma creëert. Maar dat betekent niet dat we de terugverdieneffecten vooropgesteld door elke politieke partij niet kritisch en op een vergelijkbare manier tegen het licht kunnen houden. Wel beperken we die vergelijking tot die terugverdieneffecten die geassocieerd worden met een verlaging van de loonkosten. Maar er zijn natuurlijk ook macro-economische effecten van alle andere beleidsvoorstellen dan loonkostverlaging. Dit geldt zowel voor besparingen – die leiden tot minder inkomsten – en al zeker voor toegenomen investeringen. Die zorgen zowel voor directe jobcreatie (en dus inkomen, consumptie en belasting-ontvangsten), voor effecten op de lange termijn groei (bijvoorbeeld investeringen in onderwijs). Ook hier lieten noch onze modellen, noch de beschikbare tijd toe om de analyse zo algemeen te voeren. Dat is nu net wat wél zal mogelijk zijn als een instelling als het Federaal Planbureau deze analyses zal uitvoeren.

Net omdat we onze grenzen zo sterk gevoeld hebben wat betreft de beschikbare modellen, is het des te spijtiger dat we voor beleidsdomeinen waar we wel modellen beschikbaar hebben, te weinig concrete voorstellen kregen van de partijen. Dat geldt zeker voor een eventuele tax-shift naar BTW, waar we een operationeel microsimulatiemodel voor ontwikkeld hebben. Maar het geldt nog sterker voor een issue die een prominente plaats inneemt in het publieke debat: de fiscale uitgaven. Op zijn minst hadden we met het model FANTASI de budgettaire en verdelingsimpact kunnen beschrijven van voorstellen op dit vlak (fiscaal aftrekbare dienstencheques, pensioensparen, woonbonus, enz.). Zeker als dit één van de pistes is die vaak gesuggereerd wordt om hetzij een 'tax shift' weg van de belasting op arbeid te organiseren, als om de houdbaarheid van de openbare financiën te garanderen.

Structuur

Dit brengt ons tot de structuur van dit rapport. In sectie 2 brengen we alle macro-budgettaire cijfers samen in één overzichtsbeeld. Dit is in hoofdzaak bedoeld als vergelijking van de programma's tussen de vijf grootste partijen, de klemtonen die ze leggen in hun ambities en doelstellingen en de manieren waarop ze die plannen denken te financieren: vooral via nieuwe inkomsten, of ook door uitgavenbeperkingen.

Sectie 3 tot 7 gaan in detail in op doorrekeningen van deelaspecten. Aangezien we gedetailleerde modellen hebben voor personenbelasting (Sectie 3), BTW en accijnzen (Sectie 4) en uitkeringen zoals kinderbijslag (Sectie 5) behandelen we die in elk geval al afzonderlijk. We proberen telkens afzonderlijk het budgettaire effect en de verdelings- of koopkrachteffecten voor aparte deelgroepen in de bevolking weer te geven. Omdat ons microsimulatiemodel voor de personenbelasting en sociale uitkeringen ook de door de werknemer betaalde sociale bijdrage omvat, hebben we eventuele voorstellen op dat vlak geïntegreerd in sectie 3. In die sectie geven we ook het effect weer op de prikkel tot arbeidsmarktparticipatie van wijzigingen in personenbelasting en werknemersbijdragen. Ook al vormen ze geen inschatting van de feitelijke activering die zal plaats grijpen (hoeveel mensen gaan extra aan de slag), ze vormen wel een belangrijke ingrediënt van dergelijke activering. We geven bewust *geen* overzichtsbeeld van het volledige verdelingseffect van een verkiezingsprogramma. De reden is eenvoudig: we kunnen slechts verdelingseffecten in kaart brengen voor een beperkt aantal, weze het belangrijke, deeldomeinen. Onze verdelingsplaatjes zijn dan ook echt enkel bedoeld om de keuze wat betreft verdeling bij het gebruik van dat specifiek instrument (bijvoorbeeld de personenbelasting) te verhelderen.

Voor veel andere voorstellen beschikken we over minder uitgewerkte modellen, maar dat betekent niet dat we de voorstellen niet kritisch tegen het licht kunnen houden. Zo geven we in paragraaf 6 een louter beschrijvend overzicht van de door de partijen veronderstelde terugverdieneffecten via jobcreatie. We gebruiken echter de door de partijen vermelde cijfers in ons budgettair overzicht. Paragraaf 10 probeert het omvangrijke luik 'besparingen' te dissecteren. We beperken ons hier tot het verhelderen van wat er effectief wordt voorgesteld, of vertalen het naar impliciete groeivoeten van bepaalde uitgavencategoriën. Ook hier komen enkel budgettaire effecten aan bod en blijven de verdelingseffecten onderbelicht. Maar dit beschrijvend overzicht maakt een vergelijking van het besparingsluik in de verschillende programma's iets toegankelijker.

'Rekening14' was een onuitgegeven oefening. In die zin kon het ook niet anders dan een leerrijk proces zijn, waarvan een evaluatie nuttig zal zijn voor de oefening die over vier jaar zal worden ondernomen. We konden in elk geval rekenen op de loyale en vooral competente medewerking van alle Vlaamse partijen. We beseffen ten volle dat het, in een oefening waarvan niemand goed de politieke repercussies kan inschatten, niet altijd vanzelfsprekend was om ons soms technische en niet makkelijk uit te leggen details van programma's toe te vertrouwen. We hopen dat vertrouwen niet te hebben beschaamd en een vergelijking te hebben afgeleverd die, ook al is ze zeker onvolledig, toch zinvol is, zo objectief en neutraal als mogelijk is, en bijdraagt tot een grondiger en meer gefocust debat over de maatschappelijke keuzes die kunnen en moeten gemaakt worden.

We werden daarin mee geholpen door advies van een academische reflectiegroep die twee keer tussentijdse resultaten en vooral ook de gevolgde methodologie kritisch heeft bekeken en becommentarieerd. Ondermeer volgende personen maakten deel uit van deze groep: Bea Cantillon (Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, UAntwerpen), Paul De Grauwe (LSE), Koen Decancq (Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, UAntwerpen), Axel Mathot (SERV), Willem Moesen (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven), Erwin Ooghe (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven), Stef Proost (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven), Carine Smolders (U Gent), Erik Schokkaert (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven), Luc Sels (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen KU Leuven), Frank Vandenbroucke (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven). Ook collega Gert Peersman (U Gent) gaf waardevolle opmerkingen bij de schets van het macro-economisch beeld.

Natuurlijk is geen van deze personen ook maar in het minst verantwoordelijk voor de finale resultaten die hier voorgesteld worden, noch voor de besluiten die we op basis van de resultaten in de verschillende paragrafen formuleren.

1.	inleiding	1
2.	een macro-budgettaire samenvatting	10
2.1	Wat willen de partijen realiseren in de komende legislatuur?	11
2.2	Hoe financieren de partijen hun plannen?	14
2.3	Het begrotingspad	20
3.	personenbelasting en sociale zekerheidsbijdrage werknemer	23
3.1	Omvang van de verlaging in personenbelasting en sociale bijdrage werknemer .	23
3.2	Koopkracht- en verdelingseffecten	25
3.3	Effect op werkprikkels	39
4.	btw en accijnzen.....	49
4.1	Budgettaire opbrengst	49
4.2	Koopkracht- en verdelingseffecten	51
5.	kinderbijslagen.....	53
5.1	Budgettaire kostprijs	54
5.2	Koopkracht- en verdelingseffecten	55
6.	terugverdieneffecten	63
7.	besparingen	76
7.1	Budgettaire impact en concrete invulling van de besparingen.....	76
7.2	De 'index-sprong' van N-VA	84
8.	Bijlage 1: overzicht veranderingen in personenbelasting en sociale zekerheidsbijdrage werknemer.....	87
8.1	N-VA	87
8.2	CD&V	88
8.3	Open Vld	88
8.4	sp.a.....	89
8.5	Groen	90
8.6	Vlaams Belang.....	91
8.7	LDD.....	91
8.8	PVDA+.....	92
8.9	Winnen de gepensioneerden bij het CD&V-voorstel?	92

9.	Bijlage 2: overzicht veranderingen in kinderbijslagen.....	97
9.1	N-VA	97
9.2	CD&V	97
9.3	Open Vld	98
9.4	sp.a (en sp.a*)	98
9.5	Groen	99
9.6	Vlaams Belang.....	99
9.7	LDD.....	100
9.8	PVDA+.....	100
10.	Bijlage 3: Gebruikte methodologie	101
10.1	De twee microsimulatiemodellen	101
10.2	Rapportering van de gesimuleerde effecten	102
10.3	Analyse van de werkpijkkels.....	108
10.4	Macro-budgettair overzicht.....	109

2. EEN MACRO-BUDGETTAIRE SAMENVATTING

In deze paragraaf geven we een breed overzicht van de veelheid aan informatie die vervat zit in de gedetailleerde partijprogramma's. We gaan niet in op het detail van de maatregelen. Die komen –deels- aan bod in de volgende paragrafen, en worden ook uitgebreider beschreven in de Bijlagen (bvb. Bijlage 1 voor de personenbelasting, Bijlage 2 voor de kinderbijslagen, Bijlage 3 voor een, weliswaar niet exhaustief, overzicht).

Om een vogelperspectief te creëren delen we de voorgestelde maatregelen op in twee groepen:

- De eerste groep bevat de **doelstellingen**. Wat willen partijen bijkomend realiseren in de volgende legislatuur, bijvoorbeeld wat betreft verlaging van de personenbelasting, sociale bescherming, investeringen, loonlastenverlaging of het geheel of gedeeltelijk dichten van het begrotingstekort van -2,6% tegen 2019?
- De tweede groep bevat alle maatregelen die de factuur van de doelstellingen in de eerste groep moeten **financieren**. Verhoogt een partij de belastingen? Zoja, dewelke? En/of wordt er gesnoeid in de uitgaven? En in dat laatste geval, op welk overheidsniveau vallen de zwaarste klappen?

De cijfers in de figuren die volgen betreffen allemaal miljarden euro's **in 2019**. In Bijlage 4 leggen we kort uit hoe we de voorstellen doorrekenen tot 2019. Daarin leggen we ook uit hoe we zoveel mogelijk bedragen geverifieerd hebben op basis van de laatste middellange termijn prognoses van het Federaal Planbureau (maart 2014). Voor wat we niet konden nagaan, namen we gewoon het bedrag over dat de partij rapporteerde. We controleerden met de partijen of het inderdaad om nominale bedragen voor 2019 ging. Indien niet, dan pasten we het bedrag aan volgens de methode beschreven in Bijlage 4.

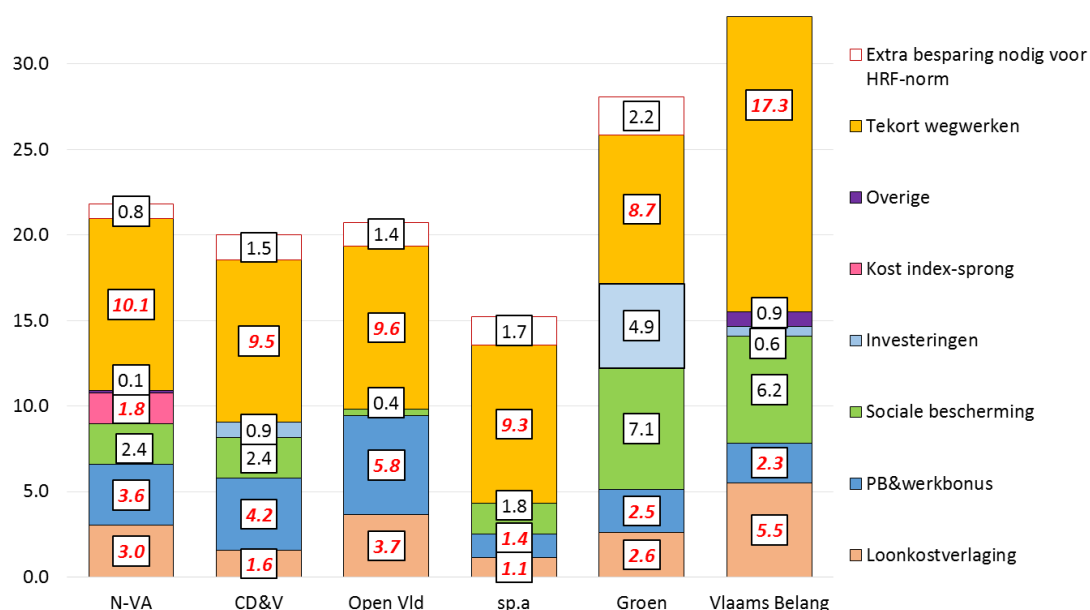
Het is uitdrukkelijk *niet* de bedoeling om een uitspraak te doen of een partij juist gerekend heeft. Maar het proces van vergelijking hield onvermijdelijk in, dat we alles zo grondig mogelijk proberen te verstaan, en dus ook 'narekenden' en 'checkten', om zeker iedereen over dezelfde leest te schoeien. Behalve indien er echt héél grote afwijkingen zouden zijn, rapporteren we derhalve bewust niet over de verschillen tussen de bedragen die we in deze paragraaf hanteren, en de bedragen die de partijen hanteren of die in de partijprogramma's verschijnen. Onze hoofdbetrachting is immers: kunnen we binnen dit kader dat identiek is voor alle partijen, verschillen blootleggen in de keuzes die partijen maken zowel wat betreft hun doelstellingen of ambities, als wat betreft de wijze waarop zie die betrachtingen willen financieren. Aangezien niet alle partijen hetzelfde kader of veronderstellingen gebruikten (bijvoorbeeld: sommigen gaan uit van de Vlaamse meerjarenbegroting, anderen niet), is het zelfs niet meer dan logisch dat wij met één uniform kader voor iedereen, afwijkende resultaten bekomen.

We beginnen met een vergelijking van de betrachtingen in paragraaf 2.1. In paragraaf 2.2 vergelijken we de financiering die de verschillende partijen voorzien. In paragraaf 2.3 illustreren we het daaruit resulterende begrotingspad voor de volgende vijf jaar.

2.1 Wat willen de partijen realiseren in de komende legislatuur?

In Figuur 1 delen we de doelstellingen van de partijen op in een vastgelegd aantal blokjes, die binnen een staafdiagram worden opgestapeld. Elk blokje staat voor een specifiek beleidsdomein, groepeerde alle voorgestelde maatregelen binnen dat domein, en plakt ook een prijskaartje op het geheel (in miljarden euro's voor 2019). De bedragen die we zelf konden verifiëren op basis van de methode die we beschrijven in Bijlage 4, staan **schuingedrukt en in het rood** in de staafjes van Figuur 1. De niet schuingedrukte bedragen nemen we dus gewoon over uit de partijprogramma's.

Figuur 1: Wat willen de partijen realiseren? (in miljarden euro's, 2019)

- In het **blauwe blokje** brengen we alle hervormingen van de personenbelasting en eventuele verlagingen van de RSZ werknemersbijdragen samen. We groeperen ze omdat beide instrumenten het netto-inkomen van de gezinnen beïnvloeden. Hoewel we pas in paragraaf 3 dieper ingaan op de verdelingseffecten en werkprikkels volgend uit deze maatregelen, geven we hier reeds de kost van het voorstel, in dit geval zoals door ons berekend.
- Het **groene blokje** bundelt de kost van alle sociale maatregelen, gaande van het optrekken van de leeflonen of minimumpensioenen, tot het beperken van de wachtlijsten in de zorg. We beseffen dat, toch voor sommigen debatten, nog meer detail en opsplitsing aangewezen zou zijn. Maar we willen een voor de lezer haalbare vergelijking aanbieden tussen de partijen, en beperken daarom het detail.
- Het **licht blauwe blokje** geeft de budgettaire omvang weer van voorgestelde investeringen in zowel economie, innovatie, onderzoek, en energie, als in onderwijs-beleid.

Niet alle blokjes zijn een bundeling van maatregelen binnen een domein. Omwille van hun belang in de campagne kregen loonlastenverlaging en het wegwerken van het begrotingstekort een eigen blokje toebedeeld:

- Het **roze blokje** onderaan elke balk geeft de verlaging van de werkgeversbijdragen weer.
- In het **gele blokje** plaatsen we de miljarden uitgetrokken om het begrotingstekort dicht te rijden. Zoals we verder zullen zien, kan dit laatste zowel door de inkomsten te verhogen als de uitgaven te beperken.
- Het **witte blokje** tenslotte is een buitenbeentje. Hiermee geven we aan hoe dicht elke partij komt bij het door de Hoge Raad van Financiën (HRF) aanbevolen begrotingsoverschot in 2019.

Vaststellingen bij Figuur 1:

- *We hebben bewust gekozen voor een splitsing van “doelstellingen” enerzijds (in deze Figuur 1), en financieringswijze anderzijds (verderop in de tekst in Figuur 3). De hoogte van de balk in Figuur 1 zegt dus niet noodzakelijk iets over de haalbaarheid van het programma, alleen over de ‘omvang’ van het voorgestelde programma. Een partij die in Figuur 1 een hoge balk heeft (bvb. Vlaams Belang), zal later (in Figuur 3 dus) ook voldoende middelen moeten voorzien via belastingen, of voldoende moeten besparen, om de doelstellingen waar te maken. Net zo kan een partij met een kleinere ‘omvang’ (zoals sp.a) kan wel een verantwoord programma aanbieden.*
- *Voor alle partijen wordt het beeld gedomineerd door het “**wegwerken van het tekort**” (gele balk). Dat ook de volgende regering een besparingsregering wordt, of minstens de budgettaire houdbaarheid ernstig neemt, lijkt duidelijk uit Figuur 1. Alle partijen voorzien minstens 8 miljard € in 2019 om het begrotingstekort weg te werken. Het verschil tussen Open Vld, CD&V en sp.a is verwaarloosbaar klein. N-VA reduceert het tekort iets meer. Groen wat minder. Vlaams Belang steekt er bovenuit met een inspanning van 17,3 miljard. Dat leidt, zoals hieronder duidelijk zal worden tot een overschot op de begroting in 2019, dat groter is dan wat HRF voorschrijft. Daarmee zouden alle partijen, zoals we hieronder in Figuur 6 zullen zien, meteen ook een begrotingsoverschot realiseren in dat jaar.*
- *De dominantie van de gele balk bij alle partijen drukt de verschillen tussen de partijen in de andere keuzes wat weg. Maar ze zijn er daarom niet minder om.*
- *Bovenop het competitiviteitspact gestemd op het einde van deze legislatuur (zie paragraaf 6), en goed voor 1,45 miljard € in 2019, voorziet elke partij een nieuwe bijkomende **loonkostenverlaging** (bruine balk onderaan). Vooral N-VA en Open Vld zetten daarop in, maar ook Groen blijft niet ver achter.*
- *Voor Open Vld, N-VA en CD&V rekenen een verlaging van de **personenbelasting en de werknemersbijdragen** in de sociale zekerheid tot hun prioriteiten. Het donker blauwe blokje geeft aan hoeveel dit zal of mag kosten. In paragraaf 3 gaan we na hoe dit zich vertaalt in toegenomen financiële prikkels tot werken, en brengen we er ook de verdelingseffecten van in kaart.*

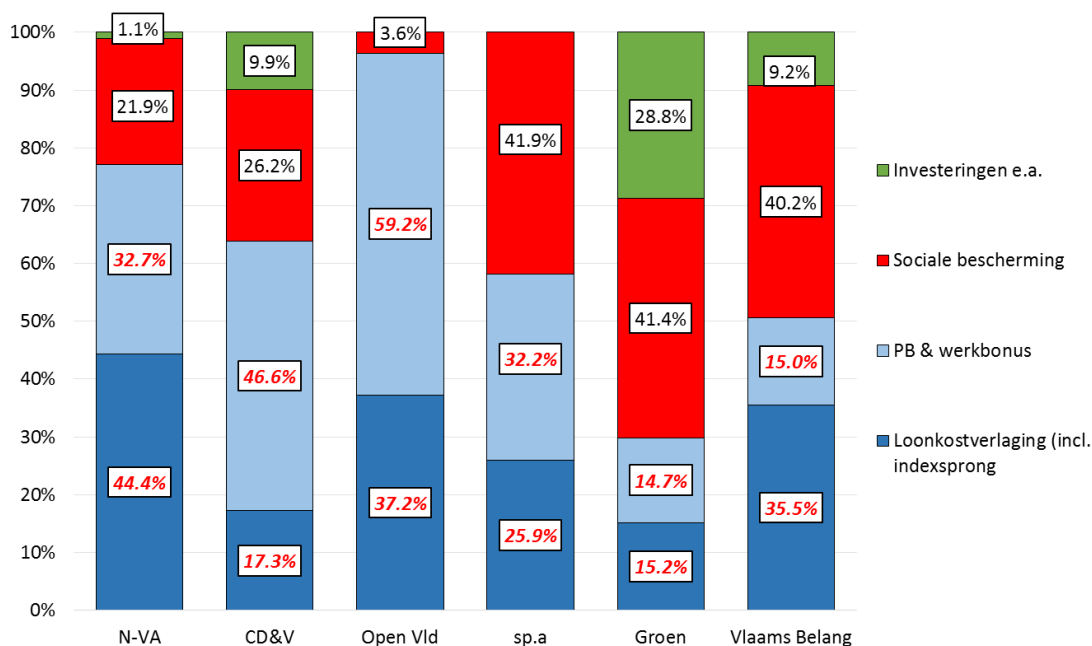
- Groen zet sterk in op **sociale bescherming** (groen blokje) met maatregelen gaande van het optrekken van pensioenen, werkloosheidsuitkeringen en leeflonen, tot extra gezondheidszorguitgaven, voorstellen om werk meer leefbaar te maken of de wachtlijsten op Vlaams niveau aan te pakken. Andere partijen beperken zich tot het optrekken van bepaalde uitkeringen, gezondheidszorguitgaven of minimumpensioenen.
- Ook wat betreft de **investeringen** (licht blauw blokje) heeft Groen het meest uitgebreide programma. Hoewel ook CD&V investeert in onderwijs, innovatie, economie en onderwijs, voorziet Groen een ruimer budget om in te zetten op duurzame energie en economie, energiebesparende maatregelen allerhande en spoortrajecten.
- sp.a formuleert bescheidener ambities wat loonkostverlaging, netto-inkomensverhoging en sociale bescherming betreft. Die kleinere blokjes maken het verschil in relatieve klemtoon wat minder geprononceerd in de figuur: een kwart van de som van deze drie enveloppes gaat naar loonkostdaling, een derde naar netto-inkomens verhoging, en 42% naar sociale bescherming. Vergelijk dit met Open Vld waar de netto-inkomensverhoging 59% van diezelfde som beslaat, maar sociale bescherming – in het nieuwe beleid natuurlijk – 4%.
- Het lijkt wat vreemd om de **index-sprong** (roze blokje bij N-VA) terug te vinden in deze Figuur 1. Maar zoals we uitleggen in paragraaf 7.2 resulteert een index-sprong niet enkel in minder uitgaven aan wedden en lonen voor de overheid, maar ook in minderontvangsten. Dit hoofdzakelijk omwille van lagere opbrengsten uit de personenbelasting, en werkgevers- en werknemersbijdragen. De kost van 1,8 miljard € die we hier weergeven is een netto kost die zowel drie minderinkomsten als ook veronderstelde meerinkomsten uit de Vennootschapsbelasting in rekening brengt. We komen hier in detail op terug in paragraaf 7.2.

In Figuur 2 geven we de ambities weer in procent van het totale budget van de partij. Het drukt uit waar de partijen, gegeven hun enveloppe die ze voorzien, relatief de klemtoon op leggen. In deze figuur hebben we de elementen die te maken hebben met het wegwerken van het tekort weg gelaten.

- De **blauwe blokjes** geven de lastenverlagingen weer (inclusief indexsprong voor N-VA) en de maatregelen die erop gericht zijn het netto-inkomen van de gezinnen te verhogen via voorstellen in de personenebelasting en de werknemersbijdrage van de sociale zekerheid.
- Het **rode blokje** geeft de sociale bescherming weer.
- Het **groene blokje** de investeringen en andere (kleine) onderdelen van het programma.

De conclusies zijn dezelfde als hierboven beschreven bij de bespreking van Figuur 1, maar worden nog aanschouwelijker voorgesteld.

Figuur 2: Wat willen de partijen realiseren? (in % van hun budget)

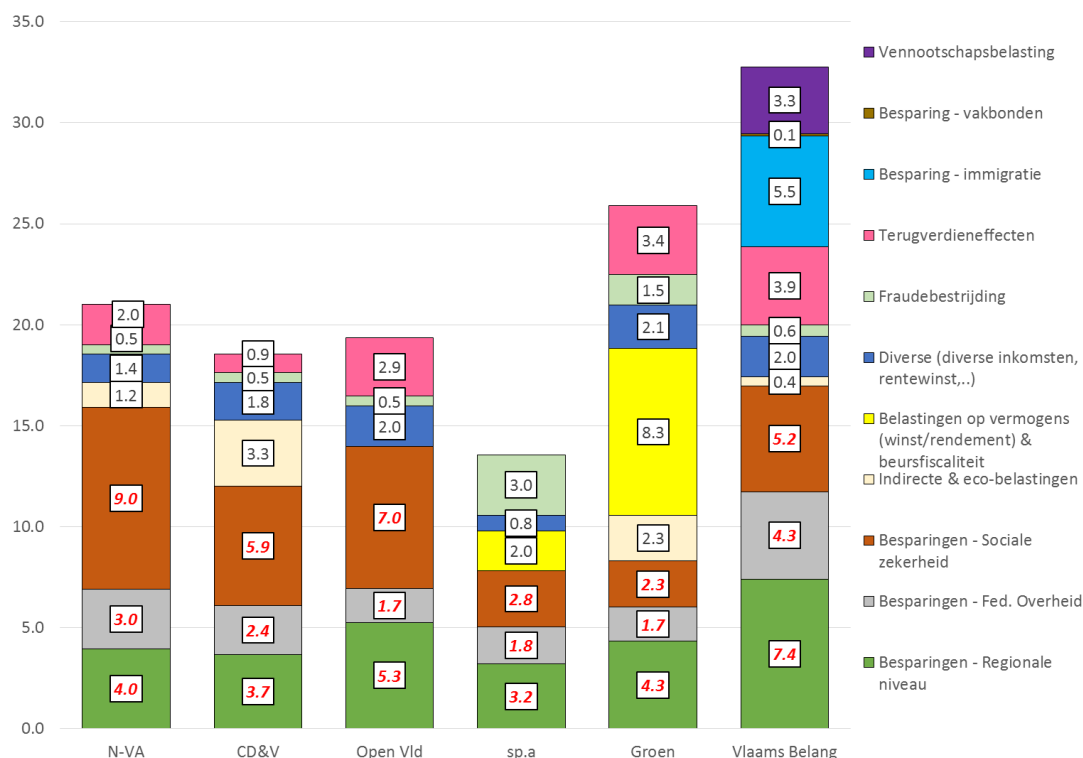

2.2 Hoe financieren de partijen hun plannen?

Nu we weten wat de partijen als doelstellingen formuleren voor de volgende legislatuur, stelt zich de vraag vanwaar de middelen komen om die doelstellingen waar te maken. We brengen dit opnieuw in kaart aan de hand van een staafdiagram in Figuur 3. Alleen zijn het nu de financieringsinstrumenten die we opdelen in een vastgelegd aantal blokjes. Elk blokje staat voor een specifiek financieringsdomein, groepeerde alle hervormingen binnen dat domein, en plakt ook een prijskaartje op het geheel (nog steeds voor het jaar 2019).

Figuur 3 Hoe financieren de partijen hun plannen? (in miljarden euro's, 2019)

De keuze om de financiering van het programma voor te stellen op basis van de soort inkomst, is één manier van voorstellen. Een andere, of beter complementaire, voorstelling bestaat erin de financiering te groeperen per 'doelstelling'. Dat is hier niet gebeurd, zodat –zoals hieronder duidelijk wordt –maatregelen zoals ecofiscaliteit, hier samengebracht wordt met BTW.

Ook in Figuur 3 staan de door ons geverifieerde cijfers in het rood en schuin gedrukt. De zwarte cijfers nemen we gewoon over. Uiteindelijk hebben we vooral de voorgestelde besparingen proberen te verifiëren, en we bespreken ze wat meer in detail in paragraaf 7.

- Voor alle partijen behalve Vlaams belang – waar er nog drie blokjes bovenop komen – staat bovenaan een **roze blokje**. Het geeft de inkomsten weer waarop de verschillende partijen rekenen uit de zogenaamde terugverdieneffecten. Dit zijn de extra inkomsten die het gevolg zijn van maatregelen die de economie aanzwengelen, zoals een loonkostenverlaging, of investeringen in de economie. Terugverdieneffecten zijn heel ruim, en loonlastenverlaging is slechts één van de vele kanalen waarlangs jobcreatie, en economische groei, kunnen worden beïnvloed. Bovendien interageren veel effecten ook met elkaar. De meeste partijen gaan bij hun budgettering uit van dergelijk 'algemeen' effect van hun maatregelen op de overheidsinkomsten en zien het dus ruimer dan enkel 'jobcreatie'. Dergelijk 'algemeen' effect kan enkel gecapteerd worden door een macro-model, waarover enkel het Federaal Planbureau en de Nationale Bank beschikken. Daarom nemen we in figuur 2 de bedragen opgegeven door de partijen gewoon over. Aangezien in het publiek debat wel vaak gefocust wordt op de inkomsten die volgen uit het creëren van jobs via lastenverlagingen leggen we in paragraaf 6 voor elke partij de voorgestelde loonlastenverlaging naast de jobcreatie en de terugverdien-

effecten die hieruit te verwachten zijn. We doen dat op basis van assumpties die voor elke partij dezelfde zijn.

- Het **licht groene blokje** geeft de meeropbrengst weer die sommige partijen hopen te halen uit het opvoeren van de fraudebestrijding. Ook hier nemen we de gegeven bedragen over.
- Het **donker blauwe blokje** groepeerde alle diverse inkomsten. Dit gaat dan zowel over nieuw voorgestelde belastingen allerhande, zoals milieubelastingen en beursfiscaliteit voor Groen, een hogere nucleaire rente voor Groen en N-VA, of over andere onbenoemde maar 'diverse' inkomsten zoals geraamd door CD&V en Open Vld. Ook de minder-uitgaven zoals de gerealiseerde rentewinst volgend uit de tekorten die lager zijn dan in het scenario 'ongewijzigd beleid', en door onszelf berekend worden, hebben we hier ondergebracht.
- Belastingen op vermogenswinst (of -rendement) nemen we op in het **oranje blokje**, en is evenmin door ons nagerekend. We beschikken niet over de nodige modellen of data om hierover een uitspraak over te doen.
- Het **beige blokje**, groepeerde de inkomsten uit maatregelen binnen het domein van de indirecte belastingen: BTW en accijnzen. Ook deze bedragen werden overgenomen. Voor BTW hebben we nochtans een microsimulatiemodel waarmee we voorstellen in BTW hadden kunnen simuleren. Helaas ontbrak het aan voldoende concrete voorstellen om hier daadwerkelijk aan de slag te kunnen gaan.
- De drie onderste blokjes geven besparingen weer. Het **bruine blokje** geeft de besparingen weer binnen de sociale zekerheid (RSZ). Het **grijze blokje** verzamelt alle besparingen van toepassing op het federale overheidsniveau, en het **groene blokje** doet hetzelfde maar dan voor de Gemeenschappen en de Gewesten (en bij uitbreiding ook de gemeenten, aangezien deze onder voogdij staan van de Gewesten en bij wijze van simplificatie). We bespreken deze besparingen meer in detail in paragraaf 7.
- Voor Vlaams Belang staan er helemaal bovenaan nog drie blokjes die allen bij die partij voorkomen: besparingen door de immigratie te beperken, besparingen op vakbonden, en afschaffing van de notionele intrestaftrek.

Vaststellingen bij Figuur 3:

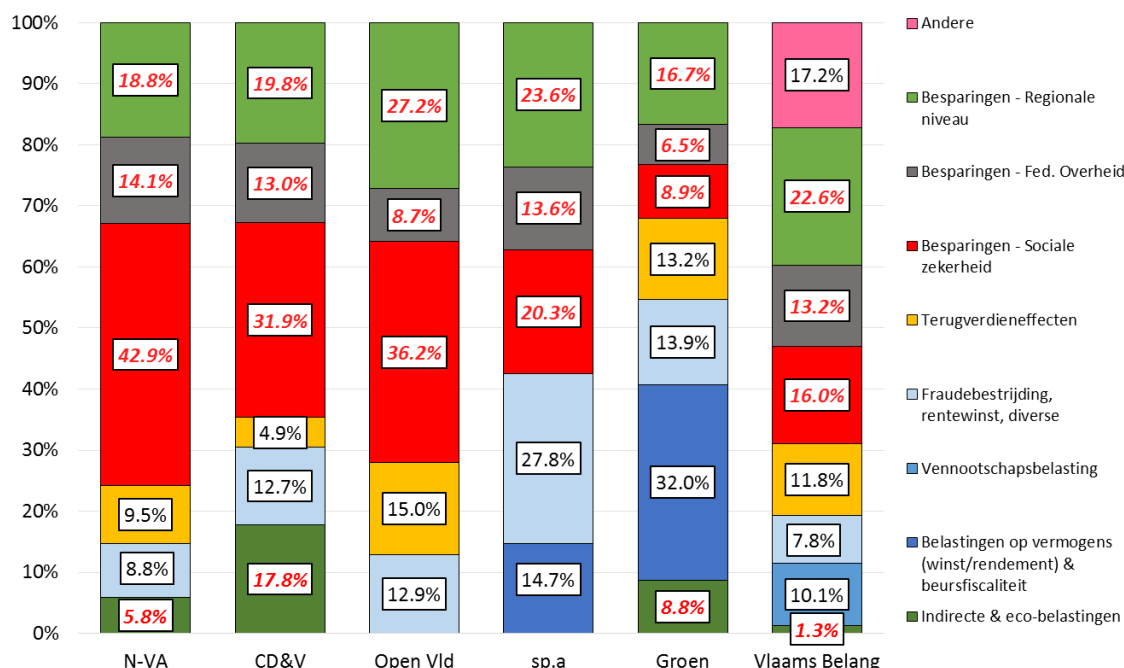
- *De verschillen die in Figuur 3 aan het licht komen zijn meer uitgesproken dan bij de doelstellingen in Figuur 1.*
- *Dat is zeker het geval voor het gewicht van de besparingen, weergegeven in de onderste drie blokjes voor de drie overheidsniveaus. Vlaams belang overtreft alle andere partijen qua omvang van besparingen. Maar ook N-VA financiert haar programma in grote mate door minder-uitgaven, gevolgd door Open Vld en CD&V. Bij Groen en sp.a. ligt de klemtoon veel minder op besparingen.*
- *Voor Groen is de nieuwe vermogensrendementsheffing en een herziene milieufiscaliteit een belangrijke financieringswijze van hun programma. In combinatie met de*

belangrijke lastenverlaging op arbeid uit Figuur 1, vormt dit de door Groen voorgestelde tax-shift.

- *CD&V organiseert een tax-shift van belasting op arbeid naar consumptie. Ze rekent op 3,3 miljard € extra inkomsten uit BTW en accijnzen, in dit budget rekent CD&V ook een gedeelte voor de vermindering van de fiscale aftrekken.*
- *De moeilijk (of niet) narekenbare inkomsten, zoals de terugverdieneffecten en opbrengsten uit fraudebestrijding, spelen een eerder beperkte rol in de totaal-financiering van elke partij (de bovenste blokjes). sp.a rekent wel op 3 miljard opbrengsten uit fraudebestrijding, maar anderzijds helemaal niet op terugverdien-effecten. Bij Groen zijn de terugverdieneffecten belangrijk, maar ze volgen zowel uit een lastenverlaging als uit het grote investeringspakket. Ook bij Open Vld zijn de terugverdieneffecten niet verwaarloosbaar. Bij CD&V vinden we het kleinste bedrag. Omdat optimistische inschattingen door partijen verdedigd kunnen worden door (o.a.) de omvang van hun loonlastverlaging (zie Figuur 1), zetten we –enkel- de loonlastverlagingen naast elkaar in paragraaf 6.*
- *De partijen verdelen de vooropgestelde besparingen verschillend over de drie overheidsniveaus.*
  - *N-VA bespaart voor 9 miljard € in de Sociale Zekerheidsinstellingen, gevolgd door Open Vld met 7 miljard €, CD&V met 5,9 miljard € en Vlaams Belang met 5,2 miljard €. Groen en sp.a grijpen hier minder in. Beide partijen houden de pensioenen buiten schot wat besparingen betreft: sp.a 2,8 miljard €, Groen 2,3 miljard €.*
  - *Ook in de federale uitgaven (exclusief de sociale en buitenlandse overdrachten) wordt gesnoeid. N-VA voorziet hier 3 miljard € minder-uitgaven, gevolgd door CD&V met 2,4 miljard €. Open Vld, Groen en sp.a schommelen rond de 1,7 à 1,8 miljard €. Open Vld zet minder in op federale besparingen.*
  - *Geen enkele partij ontziet het regionale niveau van verdere besparingen. Vooral de heel grote besparing van Vlaams Belang springt in het oog.*
  - *In paragraaf 7 doen we een poging om de besparingen meer gedetailleerd in beeld te brengen. We hebben de voorstellen van de partijen zo goed mogelijk vertaald in groeivoeten van relevante subcategorieën van uitgaven binnen elk overheidsniveau. Dat moet de lezer toelaten zelf een inschatting te maken van de credibiliteit van de vooropgestelde bedragen.*
  - *De besparingen ten gevolge van de index-sprong voorgesteld door N-VA hebben we in Figuur 3 reeds verdeeld over de drie overheidsniveaus. In totaal is de index-sprong goed voor 3,7 miljard € besparing in de gezamenlijke overheidsuitgaven. We komen hierop terug in paragraaf 7.2.*

Ook hier kunnen we de belangrijkste keuzes die door een partij gemaakt worden relatief voorstellen, dus in procent van hun totale financiering.

Figuur 4 Hoe financieren de partijen hun plannen? (in procent van hun totaal budget))

Vaststellingen bij Figuur 4:

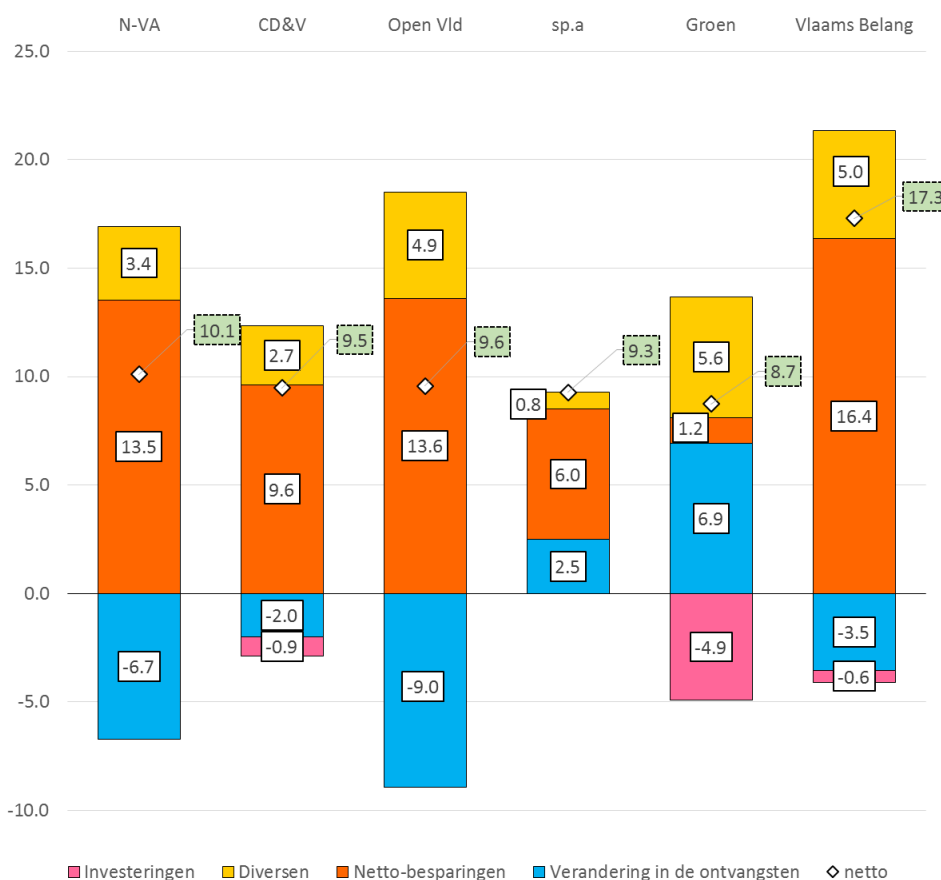
- Bij N-VA, CD&V en Open Vld wordt de 'financiering' gedomineerd door het luik besparingen. Relatief bespaart N-VA daarbij het meest in de sociale zekerheid.
- sp.a rekent in grotere mate dan andere partijen op opbrengsten uit fraude bestrijding. Groen rekent voor een derde van de financiering van het programma op inkomsten uit de vermogensrendementsheffing.
- onder 'andere' bij Vlaams Belang hebben we 'opbrengsten uit de beperking van immigratie' en 'besparing op vakbonden geplaatst'.

Aangezien de minder-inkomsten van de personenbelasting in Figuur 1 zijn opgenomen als "doelstelling", maar andere nieuwe belastingen deel uitmaken van Figuur 3, lijkt het de moeite om ook het netto-effect weer te geven van de "belastinginstrumenten". Hetzelfde geldt voor het netto-effect van enerzijds meer uitgaven voor nieuwe initiatieven (die zitten in Figuur 1), en besparingen (in Figuur 3). Het netto-effect tonen we in Figuur 5. Het laat toe de vraag te beantwoorden of een partij de sanering van de overheidsfinanciën voornamelijk realiseert via nieuwe inkomsten, dan wel via minder uitgaven.

- Het **blauwe blokje** toont het netto-effect van de belastingen. Als het onder de as komt gaat de partij netto voor een "lastenverlaging". Als het boven de as komt gaat de partij netto voor meer inkomsten.
- Het **rode blokje** geeft het effect weer aan de uitgavenkant, met uitzondering van de investeringsuitgaven. Boven de as staat hier de netto besparing (minder uitgaven dus). Onder de as staat een toename in de netto uitgaven (maar komt niet voor).

- Het **roze blokje** geeft de netto-investeringen weer. Het betreft een uitgave, dus staat boven de as hier een netto reductie van de investeringen (maar komt niet voor). Onder de as verschijnt een toename in de netto investeringen.
- Het **gele blokje** bevat de diverse inkomsten, en ook de terugverdieneffecten. Het zijn positieve inkomsten, dus staan ze boven de as.
- het **diamantje** geeft het netto-effect weer op het tekort, en komt overeen met de gele balk “tekort wegwerken” in Figuur 1.

Figuur 5: Saneren de partijen door middel van extra ontvangsten of door besparingen?
In miljard € in 2019

Vaststellingen bij Figuur 5:

- Aangezien dit een andere voorstelling is van de vorige twee figuren, bevestigen de verschillen tussen de partijen in deze figuur de vaststellingen die reeds hierboven werden gemaakt.
- Het blauwe blokje toont aan dat, buiten de diverse inkomsten, er vier partijen zijn die over het geheel bekeken, de inkomsten laten dalen: eerst en vooral Open Vld met 9 miljard, gevolgd door N-VA met 6,8 miljard. Ook Vlaams Belang en CD&V tekenen netto een inkomstendaling op, van respectievelijk 3,5 en 2 miljard. Groen en sp.a

rekenen netto op meer inkomsten. Bij Groen staat daar een groot blok "investeringen" bij als netto uitgave.

- Aan de uitgavenzijde is de netto besparing het grootst bij Vlaams Belang. Open Vld en N-VA besparen ongeveer even veel. Ook in deze figuur bevindt CD&V zich in de middenpositie. Op vlak van uitgaven duikt er een verschil tussen sp.a en Groen: sp.a reduceert de uitgaven netto met 6 miljard, terwijl Groen ze netto vermindert met 1,2 miljard. Het verschil is een reflectie van de mogelijke aanwending van substantiële inkomsten uit de vermogensrendementsheffing, waardoor niet alleen nieuwe investeringen gefinancierd worden, maar er ook minder hoeft bespaard te worden.*

2.3 Het begrotingspad

We rekenen de programma's door over de hele periode 2014-2019. Dit wil zeggen, we maken elk jaar het saldo van uitgaven en inkomsten, en volgen voor het invoeren van de voorgestelde beleidsmaatregelen de fasering opgegeven door de partijen. Op die manier bekomen we voor elk jaar en elk partijvoorstel het nominaal begrotingssaldo van de gezamenlijke overheid. Dit stellen we voor in Figuur 6. We tonen ook een lijn voor 'ongewijzigd beleid', d.w.z. hoe het saldo zou evolueren indien er geen nieuwe maatregelen genomen worden in de volgende legislatuur. Die komt rechtstreeks uit de laatste prognoses van het Federaal Planbureau. De streepjeslijn geeft het traject aan dat aanbevolen wordt door de Hoge Raad van Financiën. Dit gaat uit van een structurele inspanning van 0,75% per jaar tot 2017, om in 2019 af te klokken op 0,75% overschot.⁵ Het verschil tussen het eindpunt van elke partijlijn enerzijds, en het HRF-traject anderzijds, vormt het begrotingssaldo op basis waarvan de witte blokjes in Figuur 1 werden berekend, m.n. de 'ontbrekende' sanering t.o.v. deze HRF-aanbeveling. De stippellijn tenslotte is een weergave van het Stabiliteitspact 2013-2016.⁶

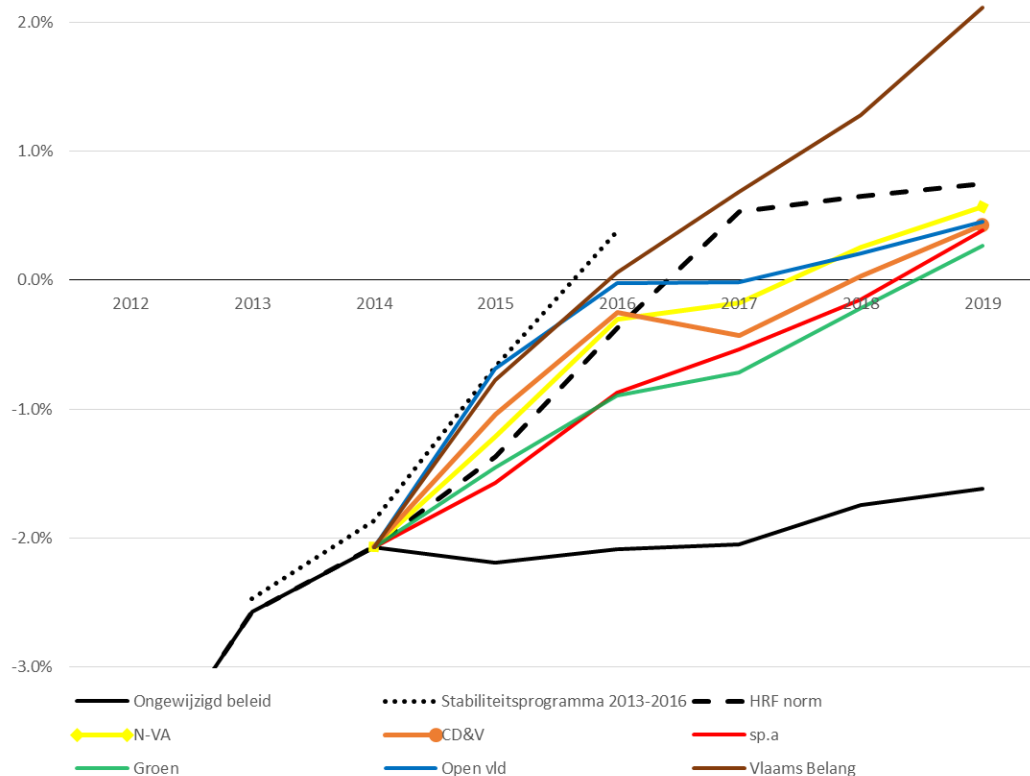
Het belang van deze figuur mag niet overtrokken worden. Ten eerste steunt ze op de 'beperkte' doorrekening die we hebben uitgevoerd. Dat betekent dat de bedragen die we gewoon overnamen uit de partijprogramma's hier mee een rol spelen. Gegeven de beperktheid van onze 'controlemogelijkheid' (we hebben geen macro-model; sommige bedragen zijn intrinsiek moeilijk te verifiëren) kan een partij die liever 'hoger' eindigt natuurlijk makkelijk die niet verifieerbare bedragen optrekken. We doen daar geen uitspraak over, maar laten de credibiliteitstoets over aan de lezer en kiezer. Dat mogelijk maken is net de raison d'être van de decompositie van de grote bedragen in Figuur 1 en Figuur 3.

⁵ In dat jaar is het structureel overschot trouwens gelijk aan het nominaal overschot.

⁶ In Figuur 6 geven we het 'effectief' saldo, terwijl het Stabiliteitspact geschreven is in termen van het "structureel saldo", d.w.z. na uitzuivering van de cyclische component en de one-shots). Om een feitelijk tekort te bekomen voor de stippellijn hebben we het structureel tekort Stabiliteitsprogramma gecorrigeerd met het verschil tussen "structureel" en "feitelijk" saldo voor 2013 tot 2016 uit het laatste HRF-rapport. Bemerkt dat het HRF-traject een versoepeling inhoudt t.o.v. het Stabiliteitsprogramma 2013-2016. Er werd eind april een nieuw Stabiliteitsprogramma 2014-2017 ingediend bij de Europese Commissie, dat samenvalt met het traject van de HRF. De figuur toont aan dat de HRF een versoepeling voorstelt ten opzichte van het vorige stabiliteitsprogramma.

Ten tweede maken we een belangrijke veronderstelling. betreffende de beginpositie van de partijen in 2014. We nemen aan dat in 2014 nog een inspanning geleverd wordt van 0,5%, zodat alle partijen starten vanop een begrotingstekort van -2,1% in 2014. We nemen dus de door HRF voor 2014 aanbevolen inspanning als gegeven voor 2014.

Figuur 6 Toetsing van de programma's aan het normatief traject van de HRF
(nominaal begrotingssaldo gezamenlijke overheid in % BBP)

Vaststellingen bij Figuur 6:

- Met uitzondering van Vlaams Belang, dat meer bespaart dan nodig volgens de HRF-norm, ambiëren alle partijen een begroting op overschot in 2019, en komen in dat jaar op min of meer hetzelfde begrotingsoverschot. Gegeven de onzekerheid waarmee we de trajecten kunnen uittekenen, zijn de verschillen tussen de partijen in 2019, op Vlaams Belang na, te klein om daar conclusies aan te verbinden. We herhalen dat het eindpunt afhankelijk is van de inspanning die nog geleverd moet worden in 2014. Maken we de veronderstelling niet dat alle partijen kunnen starten op een tekort van -2,1%, dan komen alle partijen op een licht tekort uit in 2019. Ten tweede is onze methodologie, ook al is ze dezelfde voor alle partijen, te beperkt om het eindpunt niet met omzichtigheid te interpreteren.
- Maar dat betekent niet dat Figuur 6 geen interessante vergelijking blootlegt. Ten eerste is er minstens de **intentie** van alle partijen, vertaald in de opwaartse beweging van alle partijlijntjes.

- *Bovendien brengen we hier ook de verschillen in fasering aan het licht. Hier zijn wel degelijk verschillen merkbaar.*
- *Open Vld levert haar grootste saneringsinspanning in de eerste twee jaren van de volgende legislatuur (ze doet aan 'front loading'). Dit heeft te maken met de stapsgewijze opbouw van zowel haar loonlastenverlaging, als van haar hervorming in de personenbelasting. Beide maatregelen komen pas goed op dreef vanaf 2017. De blauwe lijn wordt bijna horizontaal tussen 2016 en 2017.*
- *Eenzelfde evolutie, zij het minder uitgesproken, vinden we terug bij CD&V. De partij voert haar maatregel in de personenbelasting, de verhoging van de belastingvrije som, pas in vanaf 2017. Het invoeren van dergelijk budgettair omvangrijke maatregel verklaart waarom het begrotingssaldo van CD&V lichtjes afneemt in 2017.*
- *Ook bij N-VA vinden we een knik in de curve tussen 2016 en 2017, zodat ook deze partij aan 'front loading' doet en het gewicht van de sanering in het begin legt. Dit wordt in grote mate veroorzaakt door de index-sprong, die in 2015 in één klap een besparing oplevert van 3,3 miljard €. Dit effect wordt pas getemperd in 2017, wanneer de loonlastenverlaging van de partij op volle kruissnelheid komt. Ook haar hervorming in de personenbelasting komt maar stapsgewijs op gang.*
- *Groen en sp.a kiezen om gradueler op te klimmen tot een overschot in 2019.*

3. PERSONENBELASTING EN SOCIALE ZEKERHEIDSBIJDRAGE WERKNEMER

In deze paragraaf vergelijken we het effect op de netto-inkomens van gezinnen in het algemeen, en van werkenden in het bijzonder, van de voorstellen die partijen doen in de personenbelasting en de sociale bijdrage betaald door de werknemer. Zoals we zagen in paragraaf 2 doen nagenoeg alle partijen belangrijke voorstellen op dit vlak. We vatten ze kort samen in Bijlage 1.

Eerst geven we nog eens de budgettaire effecten weer. Die kwamen al aan bod in paragraaf 2. Hier gebruiken we ze enkel om de omvang van de maatregelen in dit domein weer te geven. Welke partij doet meer of minder een beroep op deze maatregelen? Dat gebeurt in paragraaf 3.1.

Zoals uitgelegd in paragraaf 2, berekenen we de budgettaire effecten op basis van de resultaten van microsimulatie-modellen. Voor het CD&V-voorstel is er bij de voorstelling van de voorlopige resultaten een discussie ontstaan over de precieze implementatie van de verhoging van de belastingvrije som, en het resultaat dat gepensioneerden niet zouden winnen bij de verhoging van de belastingvrije som. In paragraaf 8.9 gaan we daar in detail op.

De steekproeven waarop die simulaties uitgevoerd worden zijn representatief voor de Belgische bevolking. Daarom kunnen we de eerste-orde budgettaire effecten inschatten door gewoon de effecten voor de individuele gezinnen op te tellen.

Met “eerste-orde” bedoelen we dat er geen gedragsreacties van de economische agenten in rekening worden gebracht (de ‘terugverdieneffecten’). Verlagingen in de personenbelasting of de sociale bijdrage zorgen ervoor dat mensen netto meer overhouden na het betalen van belasting en sociale bijdragen. Daardoor zal de financiële prikkel om aan het werk te gaan vergroten. Om een idee te krijgen van hoe groot die terugverdieneffecten zouden kunnen zijn, geven we in paragraaf 3.3 het effect van de maatregel op de werkprikkels.

In paragraaf 3.2 beschrijven we uitgebreid welke gezinnen of individuen hun netto-inkomen het meest of het minst zien toenemen door de voorgestelde maatregelen.

3.1 Omvang van de verlaging in personenbelasting en sociale bijdrage werknemer

In Tabel 1 geven we weer hoe groot de enveloppe is die een partij reserveert om het netto-inkomen van gezinnen te verhogen door een beroep te doen op een verandering in de personenbelasting of de werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid. We geven weer met hoeveel procent de totale ontvangst van de personenbelasting, of van de ontvangen RSZ-bijdragen door de werknemer, veranderen. In het onderste deel van Tabel 1 staat de kostprijs in miljoen euro aan lopende prijzen in 2019.

Tabel 1 Budgettaire impact van de verandering in PB en Sociale Bijdragen werknemer in % van de opbrengst en in miljoen €, lopende prijzen 2019

	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
Personen Belast.	-5,1%	-8,1%	-11,3%	-1,4%	-4,9%	5,1%	-41,0%
RSZ werknemer	-4,1%	0,0%	0,0%	-2,9%	0,0%	-22,6%	0,0%
Totaal	-4,8%	-5,7%	-7,9%	-1,9%	-3,4%	-3,2%	-28,8%
Personenbelasting	-2643**	-4225**	-5855*	-747*	-2519*	2633*	- 21269**
RSZ werknemer	-911*			-639*		-4966*	
Totaal	-3554	-4225	-5855	-1386	-2519	-2333	- 21269
PB totaal 2019	51 887						RSZ 2019: 21989

Noten:

- 1) berekend met model MEFISTO (aangeduid met *) & FANTASI (aangeduid met **), voor sommige voorstellen zijn beide gebruikt.
- 2) In de bedragen voor de personenbelasting zijn ook de effecten op de gemeentelijke opcentiemen opgenomen. Dit verklaart mee waarom deze simulatieresultaten afwijken van de vooropgestelde bedragen door de partijen.
- 3) De bedragen zijn inschattingen voor 2019, aan lopende prijzen. Ook om deze reden verschilt het bedrag in de tabel voor enkele partijen van het door de partijen begrote bedrag.

Vaststellingen bij Tabel 1:

- *Er zijn grote verschillen tussen de politieke partijen met betrekking tot de enveloppe die gereserveerd wordt om de personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen voor de werknemer te verlagen. Die verschillen lijken te sporen met de ideologische opstelling op de traditionele links-rechts breuklijn.*
- *Zo verlaagt Open Vld de personenbelasting met 11,3%. Dat ligt in de orde van grootte van de vorige grote belastinghervorming onder Reynders (die ongeveer 10% aan opbrengst kostte).*
- *CD&V komt tweede met een daling die in onze simulaties 8,1% van de opbrengst van de personenbelasting kost.*
- *Groen en N-VA doen een beperktere inspanning in de personenbelasting, van ongeveer 5% van de opbrengst.*
- *Het voorstel van sp.a om de personenbelasting te verlagen heeft een beperktere budgettaire weerslag. sp.a heeft wel meer dan 600 miljoen veil voor een verlaging van de werknemersbijdragen.*
- *De toename van de belastingen in het VB-voorstel zijn het gevolg van de hogere belastbare inkomens (door de verlaagde werknemersbijdragen). Dit effect speelt in mindere mate ook in de voorstellen van N-VA en sp.a.*
- *Van alle partijen, op Vlaams Belang na, voorziet N-VA de grootste enveloppe voor verlaging van de werknemersbijdrage.*

- *Het erg grote effect van het LDD-voorstel (een bijna halvering van de opbrengst van de personenbelasting), zal ervoor zorgen dat we in de hiernavolgende grafieken LDD niet altijd kunnen weergeven. De verticale as van de figuren wordt danig verstoord zodat de vergelijking tussen de andere partijen minder duidelijk wordt. De koopkrachteffecten van het LDD-voorstel staan wel telkens in de tabellen.*

3.2 Koopkracht- en verdelingseffecten

De enveloppes uit de vorige paragraaf worden niet gelijk verdeeld over alle gezinnen of individuen. Een verhoging van de belastingvrije som (CD&V) zorgt voor een andere spreiding van het voordeel, dan een verhoging of uitbreiding van de werkbonus (sp.a en N-VA), dan een verbreding van de tariefschalen (N-VA en Open Vld), of dan het voorstel van de loonbonus van Groen. We benadrukken dat het verdelingsbeeld dat in deze paragraaf wordt geschetst enkel de maatregelen in de personenbelasting en de werknemersbijdrage in de sociale zekerheid betreffen. Verhoging (of soms ook verlaging) van de uitkeringen is hier dus niet opgenomen, evenmin als de effecten van de indexsprong.

Omdat alle partijen aangeven dat ze door hun voorstellen vooral de werkende bevolking een steuntje in de rug willen geven, maken we hieronder een onderscheid tussen effecten voor de volledige bevolking en de effecten enkel op de werkenden.

3.2.1 Resultaten voor de volledige bevolking in € per maand

In **Tabel 2** geven we het effect weer van de voorstellen betreffende de personenbelasting en sociale zekerheid voor de werknemer, per deciel van de inkomensverdeling voor de volledige bevolking.

Zoals uitgelegd wordt in de Methodologische Bijlage bevat elke deciel 10% van de individuen in de samenleving. Ze worden daarbij gerangschikt van arm naar rijk op basis van het beschikbaar inkomen van het gezin, dat gecorrigeerd wordt voor gezinsgrootte op basis van een equivalentieschaal. In de lagere decielen zitten meer alleenstaanden, in de hogere decielen meer koppels of grotere gezinnen. Elk deciel bevat daardoor wel een gelijk aantal individuen (nl. 10% van de bevolking) maar een verschillend aantal gezinnen. In de Bijlage (paragraaf 10.2) geven we een beschrijving van de decielverdeling op basis van een aantal belangrijke kenmerken: aantal volwassenen, aantal kinderen, aantal werkenden, soort vervangingsinkomen, enz.

De cijfers in **Tabel 2** geven de verandering in gemiddeld *maandelijks beschikbaar gezinsinkomen* weer voor elk deciel tussen enerzijds de huidige situatie en anderzijds een situatie waarbij het voorstel van een partij wordt uitgevoerd. Een positief cijfer wijst erop dat het gezinsinkomen toeneemt door de voorgestelde veranderingen. De cijfers betreffen het gezinsinkomen. Het is niet gecorrigeerd voor het aantal personen in het gezin. De onderste lijn van de tabel geeft het gemiddeld effect weer voor de volledige bevolking. We verwijzen naar paragraaf 8.9 (Bijlage 1) voor bijkomende resultaten van het CD&V-voorstel om de belastingvrije som enkel op te trekken voor de werkenden.

Tabel 2 Koopkrachteffecten van de veranderingen in PB en RSZ-bijdrage werknemer in 2019
Winst (+) of verlies (-) in € per maand en per gezin in €'s van 2013; volledige bevolking

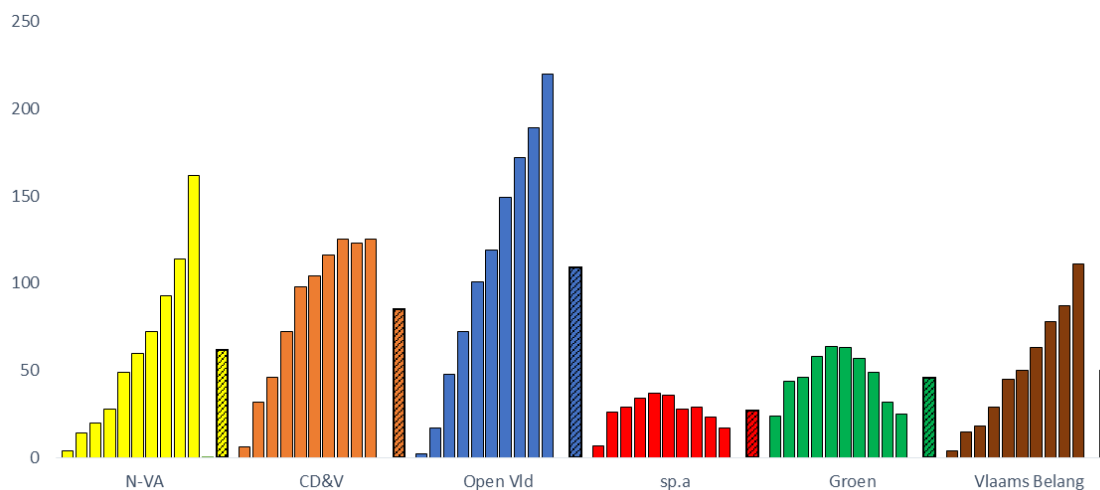
Deciel	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1	1390	4	6	2	7	24	4	-51
2	2032	14	32	17	26	44	15	-16
3	2421	20	46	50	29	46	19	72
4	2768	31	72	76	35	58	30	176
5	3496	50	98	101	37	64	46	254
6	3455	59	104	118	37	63	49	358
7	3925	72	116	148	27	57	63	480
8	4180	91	125	170	29	49	76	598
9	4617	112	123	187	23	32	85	734
10	6382	161	125	220	17	25	111	1270
Allen	3471	62	85	109	27	46	50	391

Noten:

- 1) Decielen op basis van equivalente beschikbare inkomens van huishoudens;
- 2) Winst/verlies in € per maand is het bedrag *per gezin*, dus niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden;
- 3) de bedragen geven de invoering van alle maatregelen weer tot 2019, maar zijn uitgedrukt in €'s van 2013

In **Figuur 7** geven we **Tabel 2** grafisch weer. Voor elke politieke partij geven we ook de gemiddelde winst of verlies weer in het gearceerde balkje. Dit gemiddelde weerspiegelt de verschillende budgettaire kost van de hervorming over de verschillende partijen.

Figuur 7: Koopkrachteffecten van de veranderingen in PB en RSZ-bijdrage werknemer in 2019
Winst (+) of verlies (-) in €'s van 2013 per maand en per gezin; volledige bevolking

Noten:

- 1) voor elke partij zijn er tien balkjes. Dat is het effect voor de tien decielen. Het eerste deciel (meest links in de grafiek) zijn de 10% armste individuen). Het tiende deciel (rechts in de grafiek) bevat de 10% rijkste individuen. De decielen worden gemaakt op basis van equivalente beschikbare inkomens van de huishoudens;
- 2) de hoogte van elke balkje is een weergave van de verandering in het beschikbaar gezinsinkomen in € per maand. Dit is een bedrag per gezin, dus niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden.
- 3) Het gearceerde balkje geeft de *gemiddelde* winst of verlies weer in € per maand per gezin.
- 4) de bedragen geven de invoering van alle maatregelen weer tot 2019, maar zijn uitgedrukt in €'s van 2013

Vaststellingen bij Tabel 2 en Figuur 7:

- *het verschil in omvang van de enveloppe komt hier terug in de vorm van de hoogte van de grafieken; en ook in de hoogte van de gearceerde balk. De gemiddelde toename in beschikbaar gezinsinkomen bedraagt 109 €/maand bij Open Vld, maar slechts 27 €/maand bij sp.a. Omdat het voor LDD maar liefst 391 € per maand bedraagt (en 1270 € voor het hoogste deciel) geven we het LDD-voorstel niet grafisch weer.*
- *Er zijn heel duidelijke verschillen in de keuze van de partijen naar wie ze hun inspanning om het netto gezinsinkomen te verhogen via de verlaging van de personenbelasting of de werknemersbijdrage in de sociale zekerheid, richten. Ook hier lijken de keuzes te sporen met een ideologische opstelling op de traditionele links-rechts breuklijn.*
- *Bij de voorgestelde maatregelen van N-VA, Open Vld, Vlaams Belang en LDD winnen de hogere inkomensgroepen in de samenleving het meest in absolute bedragen (lees: in euro's). Dit komt omdat de hervormingen binnen de personenbelasting te situeren zijn in de belastingtarieven en inkomensschijven. Zo schaft N-VA het 45% belastingtarief af en wordt de inkomensgrens waarboven men een marginaal tarief van 50% betaalt opgetrokken. Open Vld schaft het 30% belastingtarief af en trekt de inkomensondergrens van de schijf van 40% omhoog. LDD stelt een vlaktaks voor, dit is een belastingstelsel met één enkele belastingvoet. De winst voor de rijkere bevolkingsgroepen is groter dan voor de armere, maar ook de lagere inkomens winnen bij de*

voorgestelde maatregelen. Zo leidt een verhoging en uitbreiding van de sociale Werkbonus bij N-VA tot winst bij de lagere inkomens.

- Bij CD&V zijn de verschillen tussen de midden en hoge inkomensdecielen veel kleiner. Dit wordt verklaard door het voorstel van CD&V om de belastingvrije som op te trekken. Daardoor worden gezinnen die nu een inkomen hebben dat boven dat belastingvrij minimum uitkomt, op een gelijke manier geaffecteerd. De resterende verschillen tussen de inkomensdecielen zijn verder te verklaren door gezinssamenstelling. De belastingvrije som wordt immers niet (of minder) verhoogd voor mensen die van een vervangingsinkomen leven. Daardoor winnen de laagste drie decielen veel minder bij deze maatregel. Dat komt omdat zich daar veel werklozen en gepensioneerden bevinden. Het is de uitdrukkelijke bedoeling om de belastingvrije som enkel op te trekken voor werkenden (of voor arbeidsinkomen). We komen daarop terug in paragraaf 3.2.2 waar we enkel naar de werkende bevolking kijken, en in paragraaf 3.3 waar we de verandering in werkprikkels beschrijven.
- De voorgestelde maatregelen van sp.a en Groen proberen duidelijk te focussen op midden en lage inkomens. Het voordeel voor de vier hoogste decielen neemt af. sp.a gebruikt daartoe naast de fiscale en sociale Werkbonus, ook een verhoging van de belastingvrije som voor mensen jonger dan 30 en alleenstaande ouders. Groen stelt, in plaats van de fiscale Werkbonus, een nieuwe 'Loonbonus' voor die expliciet gericht is op de onderste decielen. Ook N-VA focust een belangrijk deel van haar hervorming op de onderste decielen door middel van het verhogen van de sociale Werkbonus.
- De voordelen bij Vlaams Belang, dat voorstelt om de tarieven voor de sociale zekerheidsbijdragen met een kwart te verlagen, kennen een oplopend verloop doorheen de decielen. Dit komt door het lineaire karakter van de lastenverlaging. De voordelen zijn dus gelijk gespreid naar gelang de gezinnen werknemersbijdragen betalen, voor gezinnen met lage lonen zal dit voordeel beperkter zijn, aangezien deze in de huidige situatie genieten van de sociale werkbonus.
- Het voorstel van LDD vormt een aanzienlijke verhoging van de koopkracht voor alle inkomensgroepen, behalve van de laagste twee inkomensgroepen. Ondanks het verhogen van de belastingvrije som tot 15000 euro zorgt de afschaf van fiscale kredieten (bv. het terugbetaalbaar krediet voor arme gezinnen met kinderen) voor een netto-afname van het inkomen van deze gezinnen, die de facto nu geen of nauwelijks belastingen betalen. Dit verlies kan wel opgevangen worden in een ander luik van het overheidsbeleid.

We weten dat de gezinsgrootte varieert over de decielen (zie Tabel 28 in Bijlage). In de Bijlage tonen we figuren en tabellen van het verschil in beschikbaar inkomen per persoon en per gezin.

3.2.2 Resultaten voor de werkende bevolking in € per maand

De meeste partijen vermelden expliciet dat de inspanning die ze doen om het netto-inkomen van de gezinnen te verhogen, doelbewust gericht wordt op de werkende bevolking. De voorgestelde veranderingen in de personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen moeten "werken meer doen lonen". Of dat echt het geval is bekijken we in paragraaf 3.3. Maar ook het verdelingsbeeld uit de vorige paragraaf moet dan bijgesteld worden. Het feit dat lagere inkomensdecielen bij sommige partijen minder voordeel hebben volgt immers

deels uit het feit dat in die laagste decielen nu eenmaal veel gezinnen zitten die hoofdzakelijk van een vervangingsinkomen leven (zowel gepensioneerden, werklozen, als leefloners). Daarom geven we hier een tweede beeld van de verdelingseffecten van de voorgestelde maatregelen, nl. hoe het effect van de maatregel gespreid is over de werkende bevolking.

In Tabel 3 rangschikken we die subpopulatie van de werkende bevolking van arm naar rijk op basis van hun *bruto uurloon*. Het eerste deciel bevat nu de 10% werkende personen die tewerkgesteld zijn aan de laagste bruto-lonen. De individuen met de 10% hoogste lonen zitten in het tiende deciel. We benadrukken dat de individuen *niet* gerangschikt worden op basis van hun feitelijk bruto-inkomen, maar wel op wat ze per uur verdienen (of op basis van wat ze zouden verdienen als ze *voltijds werken*, waarbij we voor iedereen hetzelfde aantal uren rekenen voor een voltijdse job). Dit is een gangbare manier van voorstellen als men onderaan in de verdeling die mensen willen plaatsen die een *lage verdien capaciteit* hebben, en niet ook diegenen die weinig verdienen omdat ze bijvoorbeeld deeltijds werken. In de tweede kolom van Tabel 3 geven we wel het **feitelijk netto**-inkomen per maand weer. De bruto-inkomens van deze loondecielverdeling staan in Tabel 29 in Bijlage 3. Aangezien we ons hier richten op individuen geven we de effecten weer in € per maand *per werkend individu* (dus niet per gezin). Hoe hoger het bedrag, hoe groter de maandelijkse winst voor een werkende persoon. Figuur 8 is de grafische voorstelling van de cijfers uit Tabel 3.

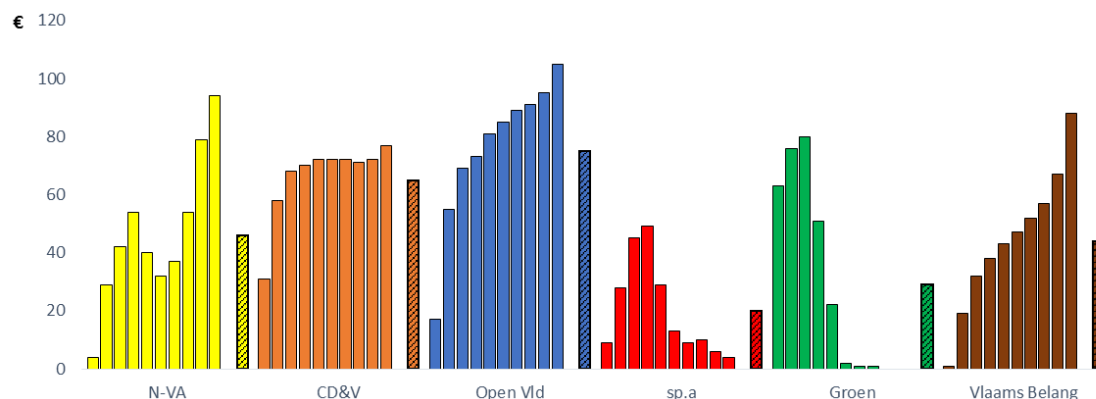
Tabel 3 Koopkrachteffecten van de veranderingen in PB en RSZ-bijdrage werknemer in 2019
Winst (+) of verlies (-) in €'s van 2013 per maand per werkende; werkende bevolking

Loondeciel	Netto- inkomen baseline	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1	978	4	31	17	9	63	1	30
2	1548	29	58	55	28	76	19	141
3	1588	42	68	69	45	80	32	181
4	1694	54	70	73	49	51	38	218
5	1838	40	72	81	29	22	43	251
6	1940	32	72	85	13	2	47	292
7	2114	37	72	89	9	1	52	320
8	2336	54	71	91	10	1	57	377
9	2636	79	72	95	6	0	67	447
10	3543	94	77	105	4	0	88	680
Allen	1993	46	65	75	20	29	44	288

Noten:

- 1) Decielen op basis van brutolonen; elk deciel bevat 10% van de individuen in de loonverdeling;
- 2) Kolom 2 geeft het netto inkomen per maand voor individuen in dit deciel;
- 2) Winst/verlies in € per maand is het verschil in beschikbare inkomen *per persoon* per maand;
- 3) de bedragen geven de invoering van alle maatregelen weer tot 2019, maar zijn uitgedrukt in €'s van 2013

Figuur 8: Koopkrachteffecten van de veranderingen in PB en RSZ-bijdrage werknemer in 2019
Winst (+) of verlies (-) in €'s van 2013 per maand en per werkende; werkende bevolking

Noten:

- 1) Decielen op basis van brutolonen; elk deciel bevat 10% van de individuen in de loonverdeling;
- 2) Winst/verlies in € per maand is het verschil in beschikbare inkomen per persoon per maand;

Vaststellingen bij Tabel 3 en Figuur 8:

- In vergelijking met Figuur 7 (of Tabel 2) voor de volledige bevolking verandert het beeld vooral aan de onderzijde van de verdeling. In de decielverdeling van de volledige bevolking worden de lagere decielen hoofdzakelijk bevolkt door mensen of gezinnen met een vervangingsinkomen. Aangezien de voorgestelde maatregelen hoofdzakelijk gericht zijn op werkenden, verdwijnen deze relatieve 'verliezers' – die immers niets winnen - uit beeld als we ons beperken tot de werkende bevolking.
- Maar dat betekent niet dat het verschil tussen de partijen verdwijnt. Wel integendeel. Groen richt zich met de 'loonbonus' expliciet tot de onderste helft van de loonverdeling. De loonbonus vervangt de fiscale werkbonus en kent een terugbetaalbaar belastingkrediet toe aan mensen met een laag of middenhoog bruto uurloon. Deze belastingvermindering dooft geleidelijk uit naarmate het uurloon hoger is. Daardoor heeft de bovenste helft van de loonverdeling geen voordeel bij die loonbonus, terwijl de laagste decielen tot 80€ per maand meer gaan verdienen. Ook sp.a richt zich op de onderste helft van de loonverdeling, maar het gebruik van, o.a., de belastingvrije som, maakt het netto-voordeel iets minder scherp gericht op de laagste lonen dan de maatregel van Groen.
- Bij CD&V vinden we een nagenoeg gelijk voordeel van gemiddeld 65€ per maand. Ook hier zorgt het gebruik van de belastingvrije som ervoor dat de twee laagste decielen gemiddeld minder winnen dan de hogere decielen.
- De voorstellen van N-VA, Vlaams Belang en Open Vld zijn daarentegen voordeliger naarmate men meer verdient. Dat komt vooral omdat men de belastingschalen aanpast. Maar toch is er nog een verschil tussen N-VA en Open Vld. N-VA verruimt en verhoogt op hetzelfde moment de sociale werkbonus waardoor zij er, meer dan Open Vld in slagen om ook voor lagere lonen (vooral deciel 3 en 4) werken aantrekkelijker te maken.

- *De vlaktaks van LDD zorgt dat het netto-inkomen voor wie werkt 30 € en 141 € toeneemt voor respectievelijk het laagste en het tweede deciel, en 680 € voor iemand die in de groep zit met de 10% hoogste lonen.*

Tabel 4 geeft dezelfde informatie weer, maar nu opgedeeld naar vijf verschillende socio-economische groepen. We maken enerzijds een onderscheid tussen de werkende bevolking met lage, middelhoge en hoge lonen en anderzijds tonen we ook het effect op het inkomen van werklozen en gepensioneerden (maar zie ook paragraaf 8.9 in Bijlage 1 wat dat laatste betreft).

Tabel 4 Koopkrachteffecten van de veranderingen in PB en RSZ-bijdrage werknemer in 2019
Winst (+) of verlies (-) in €'s van 2013 per maand; naar socio-economische categorie

Groep	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
<i>Lage lonen</i>	17	37	37	18	73	10	90
<i>Middelste lonen</i>	45	70	82	25	25	46	281
<i>Hoge lonen</i>	82	68	92	4	0	73	546
<i>LT werklozen</i>	0	0	2	2	0	0	-5
<i>Gepensioneerden</i>	8	0	42	0	0	0	96
<i>Andere met arbeidsinkomen</i>	9	0	18	9	162	8	60
<i>Andere</i>	1	0	3	1	1	0	8
<i>Allen</i>	21	26	40	9	16	18	138

Noten:

- 1) de betrokken bevolking bestaat uit alle volwassenen die niet studeren;
- 2) Laag loon= lager dan 1876 €/maand bruto, middelhoog loon= tussen 1876 €/maand en 4200 €/maand. Hoog loon= hoger dan 4200 €/maand bruto.
- 3) de winst/verlies in € per maand is het verschil in beschikbare inkomen per persoon per maand;
- 4) de bedragen geven de invoering van alle maatregelen weer tot 2019, maar zijn uitgedrukt in €'s van 2013
- 5) De categorie 'andere met arbeidsinkomen' zijn personen die in hetzelfde jaar een arbeidsinkomen genoten, én een vervangingsinkomen ontvingen (gepensioneerden die bijklussen, mensen die een deel van het jaar werkloos geweest zijn en een deel ervan gewerkt hebben, etc.)

Vaststellingen bij Tabel 4:

- *Het zal weinig verwondering wekken dat deze resultaten bovenstaande vaststellingen bevestigen. De voorgestelde maatregelen in personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen van N-VA, Open Vld, Vlaams Belang en LDD zorgen vooral voor een voordeel voor de hogere lonen. CD&V neemt meer een centrumpositie in: het effect voor de middelhoge en hoge lonen is even groot.*
- *Door de invoering van de 'loonbonus' door Groen zijn het vooral de inkomens van de lage en middenlonen die toenemen. De verhoging van de fiscale werkbonus en uitbreiding van de sociale werkbonus door sp.a zorgen er voor dat het vooral de inkomens van de lage en middeninkomens zijn die toenemen. Het inkomen van gepensioneerden neemt veel minder toe, behalve in het Open Vld-voorstel. Dat komt*

omdat Open Vld de marginale tarieven vermindert aan de onderkant van de inkomensverdeling.

3.2.3 Resultaten voor de werkende bevolking in % van het huidige inkomen

In bovenstaande tabellen en figuren hebben we de veranderingen uitgedrukt in € per maand. Maar een winst van 20€ per maand is een relatief hogere toename van het beschikbaar inkomen voor een arm individu dan voor iemand van het tiende inkomensdeciël. Daarom geven we hieronder ook de effecten weer in procent van het beschikbaar inkomen in de huidige situatie.

We zagen al dat de voorgestelde hervormingen vooral een effect hebben op de werkende bevolking. Daarom tonen we enkel de resultaten voor deze subgroep. Tabel 5 geeft weer met hoeveel procent het beschikbaar maandelijks inkomen wijzigt, voor de verschillende inkomens-deciëlen. Figuur 9 weerspiegelt deze effecten grafisch.

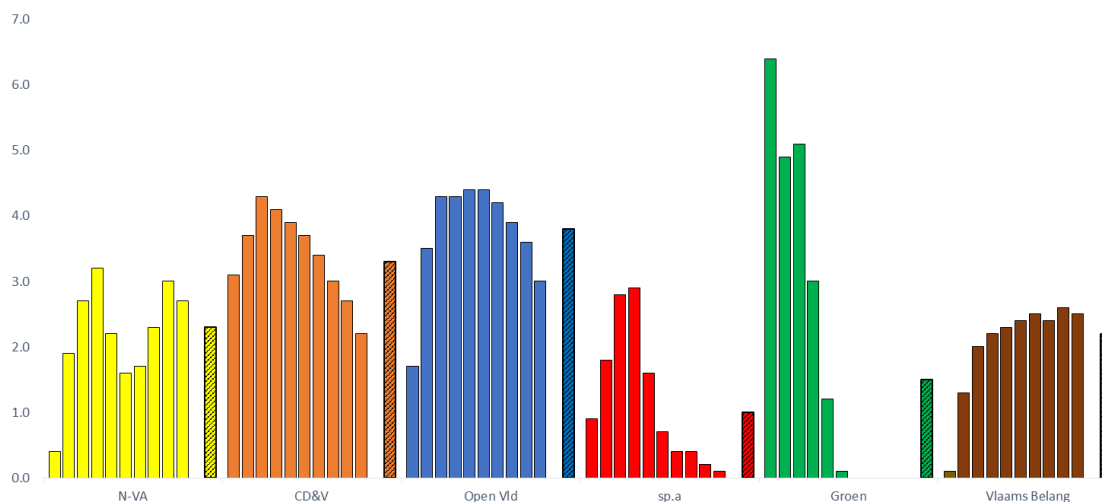
Tabel 5 Koopkrachteffecten van de veranderingen in PB en RSZ-bijdrage werknemer in 2019
Winst (+) of verlies (-) in % van beschikbaar inkomen; enkel werkende bevolking

Loondeciël	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1	0,4	3,1	1,7	0,9	6,4	0,1	3,1
2	1,9	3,7	3,5	1,8	4,9	1,3	9,1
3	2,7	4,3	4,3	2,8	5,1	2,0	11,4
4	3,2	4,1	4,3	2,9	3,0	2,2	12,9
5	2,2	3,9	4,4	1,6	1,2	2,3	13,7
6	1,6	3,7	4,4	0,7	0,1	2,4	15,1
7	1,7	3,4	4,2	0,4	0,0	2,5	15,1
8	2,3	3,0	3,9	0,4	0,0	2,4	16,1
9	3,0	2,7	3,6	0,2	0,0	2,6	17,0
10	2,7	2,2	3,0	0,1	0,0	2,5	19,2
Allen	2,3	3,3	3,8	1,0	1,5	2,2	14,5

Noten:

- 1) Deciëlen op basis van brutolonen; elk deciël bevat 10% van de individuen in de loonverdeling;
- 2) de winst/verlies is de %-verandering van het beschikbare inkomen per persoon per maand;

Figuur 9: Koopkrachteffecten van de veranderingen in PB en RSZ-bijdrage werknemer in 2019
Winst (+) of verlies (-) in % van beschikbaar inkomen; enkel werkende bevolking

Vaststellingen bij Tabel 5 en Figuur 9:

- Deze andere voorstellingswijze (procenten in plaats van centen) is bepalend. Daar waar het Open Vld-voorstel in **Figuur 8** nog sterk in het voordeel van de rijkere loondecielen was, is het procentueel nu gelijk gespreid over de loonverdeling.
- Hetzelfde geldt voor het N-VA-voorstel, behalve dat de middelste loondecielen, procentueel, minder winnen dan de onderkant en de bovenkant van de loonverdeling. Dit is opnieuw het effect van enerzijds de afschaffing van het 45%-tarief (en verhogen van de ondergrens van het 50% tarief), en anderzijds de verruiming van de sociale werkbonus.
- Het CD&V-voorstel wordt nu 'progressief', in die zin dat het procentueel voordeel afneemt naarmate het loon hoger wordt. Dat is logisch als het voordeel in centen voor alle loonhoogtes ongeveer hetzelfde was in **Figuur 8**.
- Aan het verdelingspatroon van het sp.a-voorstel wijzigt niet zo veel, maar het Groen-voorstel wordt nog uitgesprokener progressief.
- Het relatieve voordeel loopt licht op voor Vlaams Belang, doordat er in de lagere decielen personen zitten die beroep doen op de sociale werkbonus, en zo geen of minder voordeel halen uit de lineaire verlaging van de werknemersbijdragen.
- De keuze tussen 'centen' of 'procenten' als voorstellingswijze is van groot belang. Een econoom heeft weinig bij te dragen tot de keuze tussen die twee voorstellingswijzen. Bij een gelijke winst in procenten nemen de verschillen tussen de inkomens in absolute termen toe. Bij een gelijke winst in centen, nemen de relatieve verschillen (d.w.z. de relatieve verhoudingen tussen de inkomens) af.

Op dezelfde manier vertaalt Tabel 6 de absolute effecten van Tabel 4 in procenten ten opzichte van het beschikbaar inkomen voor de zeven socio-economische groepen. Dezelfde vaststellingen kunnen hier gemaakt worden als bij Tabel 5 en Figuur 9. De voorgestelde maatregelen in de personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen van de N-VA leiden tot een hoger effect voor de rijkere werkende bevolking terwijl het vooral de lage lonen zijn die relatief het meeste winnen onder de voorstellen van Groen.

Tabel 6 Koopkrachteffecten van de veranderingen in PB en RSZ-bijdrage werknemer in 2019
Winst (+) of verlies (-) in % van beschikbaar inkomen; naar socio-economische categorie

groep	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
<i>Lage lonen</i>	1,3	2,9	3,4	2,0	5,4	1,3	8,7
<i>Middelste lonen</i>	2,3	3,6	4,4	1,4	1,0	2,4	14,2
<i>Hoge lonen</i>	2,8	2,3	3,5	0,3	0,0	2,5	17,4
<i>LT werklozen</i>	0,0	0,0	0,2	0,3	0,0	0,0	-0,6
<i>Gepensioneerden</i>	0,5	0,0	2,8	0,0	0,0	0,0	6,3
<i>Andere met arbeidsinkomen</i>	1,4	0,0	2,8	1,3	24,9	1,2	9,2
<i>Andere</i>	0,5	0,0	1,4	0,4	0,4	0,1	3,6
<i>Gemiddelde</i>	1,7	2,2	3,3	0,7	1,3	1,5	11,4

Noten:

- 1) de betrokken bevolking bestaat uit alle volwassenen die niet studeren;
- 2) Laag loon= lager dan 1876 €/maand bruto, middel-hoog loon= tussen 1876 €/maand en 4200 €/maand. Hoog loon= hoger dan 4200 €/maand bruto. Dit zijn bedragen voor 2013.
- 3) de winst/verlies is de %-verandering van het beschikbare inkomen per persoon per maand;

3.2.4 Hoe wordt de enveloppe van de lastenverlaging uitgesmeerd over de bevolking?

Omdat de budgettaire kost van de voorstellen die het netto-inkomen verhogen zo sterk uiteenloopt tussen de verschillende partijen (zie Tabel 1), geven we nog een laatste voorstelling van de verdelingseffecten. Elke partij blijkt een enveloppe ter beschikking te hebben om het netto-inkomen van de werkende bevolking op te krikken. Maar ze smeert dat budget op een verschillende manier uit over de inkomens- en loonverdeling.

Tabel 7 toont hoe de enveloppe van de belastingverlaging verdeeld wordt over de decielen van de volledige bevolking. Elk cijfer in de tabel geeft aan welk percentage van de enveloppe van die partij ten goede komt aan een bepaalde inkomensgroep. Het voordeel van deze voorstellingswijze is dat het totaal voor iedere partij tot 100 sommeert.

Tabel 7 Hoe wordt de enveloppe van de belastingverlaging uitgedeeld over de decielen van de volledige bevolking (in % van de totale kostprijs van de maatregelen)?

Deciel	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1	0,6	0,7	0,2	2,7	5,3	0,8	-1,3
2	2,3	3,8	1,5	9,9	9,3	3,0	-0,4
3	3,2	5,5	4,4	10,9	10,0	3,6	1,8
4	4,6	8,5	6,6	12,9	12,6	5,8	4,1
5	7,9	11,5	9,3	13,9	13,9	9,0	6,6
6	9,8	12,2	10,9	13,6	13,7	10,0	9,3
7	11,7	13,8	13,6	10,6	12,4	12,7	12,4
8	15,2	14,7	15,8	10,7	10,6	15,5	15,6
9	18,5	14,5	17,3	8,6	6,8	17,4	19,1
10	26,3	14,8	20,2	6,2	5,4	22,2	32,9
Allen	100	100	100	100	100	100	100

Noten:

- 1) Decielen op basis van equivalente beschikbare inkomens van huishoudens;
- 2) het cijfer per deciel geeft aan hoeveel van de enveloppe terecht komt in dat deciel. De belastingverlaging van N-VA bijvoorbeeld komt voor 10% terecht bij het 6^e deciel. Van de enveloppe die CD&V uitkeert als belastingverlaging, en die van een verschillende omvang is, komt 14% terecht bij de 10% rijkste gezinnen.

Vaststellingen bij Tabel 7:

- De financiële voordelen van Groen en sp.a zijn ongeveer gelijk verdeeld over de decielen.
- CD&V neemt de centrumpositie in.
- De manier waarop de decielen gemiddeld winnen bij N-VA, Open Vld en Vlaams Belang is vergelijkbaar.
- Bij LDD gaat het grootste deel van de hervorming naar de hogere inkomensgroepen.

Naar analogie met bovenstaande tabellen presenteren we deze resultaten ook voor de werkende bevolking apart (Tabel 8 en Figuur 10) en voor de vijf verschillende socio-economische groepen (Tabel 9).

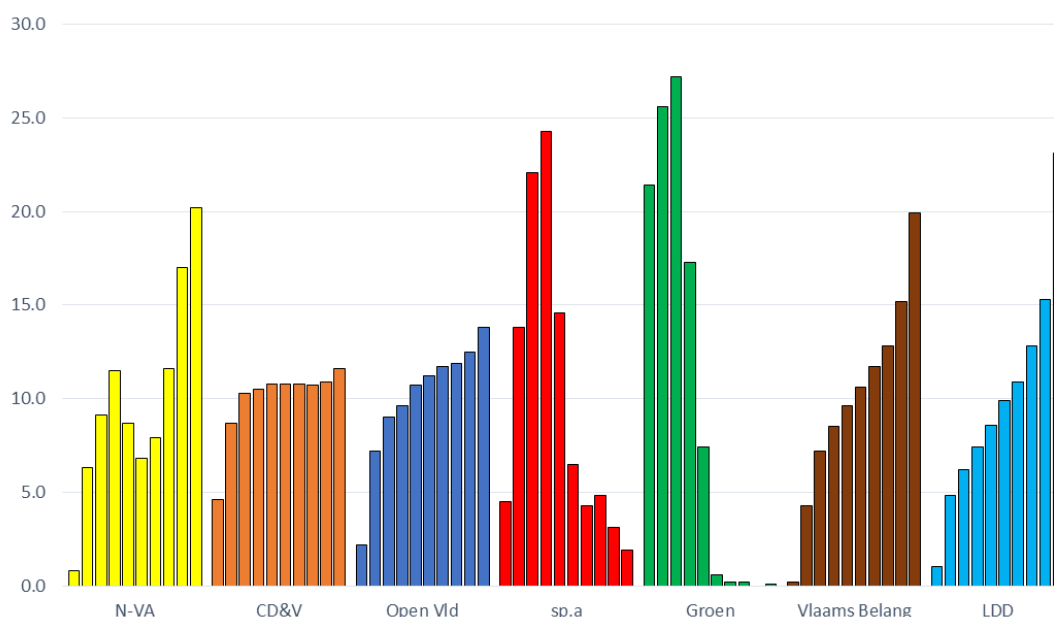
Tabel 8 Hoe wordt de enveloppe van de belastingverlaging uitgesmeerd over de loondecien van de werkende bevolking (in % van de totale kostprijs van de maatregelen)?

Loondecieel	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1	0,8	4,6	2,2	4,5	21,4	0,2	1,0
2	6,3	8,7	7,2	13,8	25,6	4,3	4,8
3	9,1	10,3	9,0	22,1	27,2	7,2	6,2
4	11,5	10,5	9,6	24,3	17,3	8,5	7,4
5	8,7	10,8	10,7	14,6	7,4	9,6	8,6
6	6,8	10,8	11,2	6,5	0,6	10,6	9,9
7	7,9	10,8	11,7	4,3	0,2	11,7	10,9
8	11,6	10,7	11,9	4,8	0,2	12,8	12,8
9	17,0	10,9	12,5	3,1	0,0	15,2	15,3
10	20,2	11,6	13,8	1,9	0,1	19,9	23,1
Allen	100	100	100	100	100	100	100

Noten:

- 1) Decielen op basis van brutolonen; elk decieel bevat 10% van de individuen in de loonverdeling;
- 2) het cijfer per decieel geeft aan hoeveel van de enveloppe terecht komt in dat decieel. De belastingverlaging van Groen bijvoorbeeld komt voor 17,3% terecht bij de het vierde decieel. Van de enveloppe die CD&V uitkeert als belastingverlaging, en die van een verschillende omvang is, komt 11,5% terecht bij diezelfde loonklasse; bij sp.a is dat 24,3%.

Figuur 10: Verdeling van de enveloppe verlaging PB en RSZ-bijdrage werknemer over de loondecien van de werkende bevolking

Noten:

- 1) Decielen op basis van brutolonen; elk decieel bevat 10% van de individuen in de loonverdeling;
- 2) het cijfer per decieel geeft aan hoeveel van de enveloppe terecht komt in dat decieel.

Vaststellingen bij Tabel 8 en: Figuur 10

- *Als we ons beperken tot de werkende bevolking wordt de focus op het onderste deel van de loonverdeling d.m.v. de loonbonus van Groen weer duidelijk. De enveloppe van Groen wordt voor meer dan 74% besteed aan de laagste drie loondecielen. Het sp.a-voorstel richt zich op de loondecielen 2 tot 5.*
- *Het N-VA-voorstel, waarbij het 45% tarief afgeschaft wordt en de inkomensgrens voor het hoogste marginaal tarief (50%) wordt opgetrokken, zorgt ervoor dat de enveloppe van deze belastingverlaging voor een kwart besteed wordt aan de 20% beste verdieners. Het verschil met Open Vld is nu duidelijker, en volgt uit de aard van de verandering van de personenbelastingtarieven. N-VA geeft ook een duidelijke extra aan loondecielen 3 en 4 via de uitbreiding van de werkbonus.*
- *CD&V smeert het voordeel heel gelijkmatig uit over de loondecielen, vanaf het derde deciel. De laagste twee decielen slepen minder in de wacht, doordat deze gezinnen erg weinig belastingen betalen en dus geen voordeel halen uit de verhoging van de belastingvrije som.*
- *De lastenverlaging van LDD en Vlaams Belang gaan, als aandeel van de volledige enveloppe, het sterkst naar de hogere decielen (die het meest belastingen betalen).*

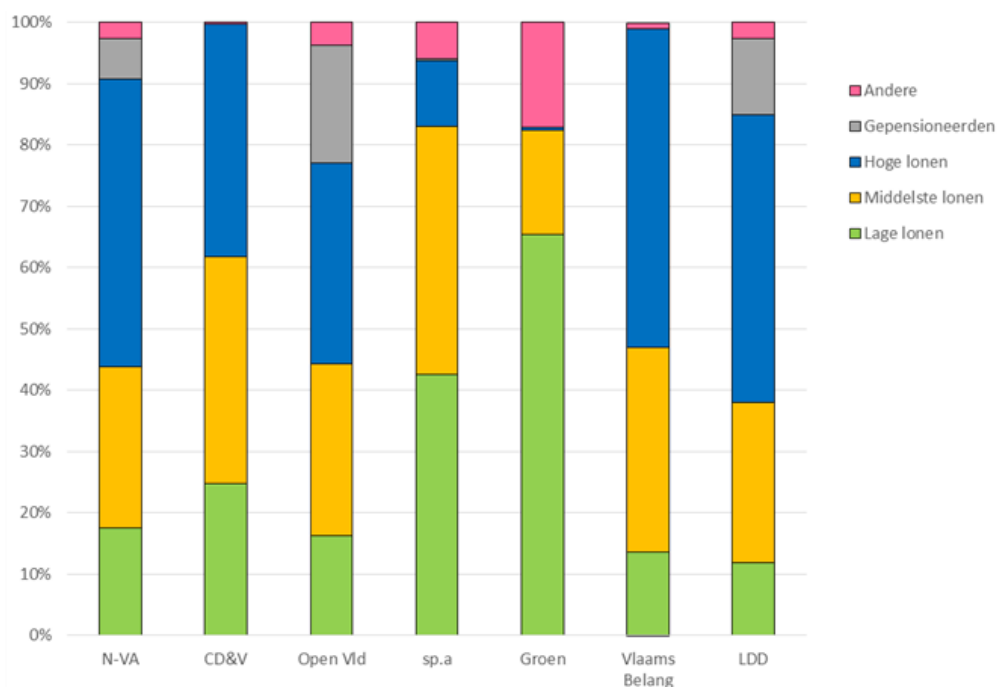
Tabel 9 Hoe wordt de enveloppe van belastingverlaging uitgedeeld over de socio-economische categorieën (in miljoenen 2013 euro's)?

groep	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
<i>Lage lonen</i>	461	826	826	476	1303	310	2100
<i>Middelste lonen</i>	691	1239	1426	454	340	767	4608
<i>Hoge lonen</i>	1235	1267	1668	120	8	1191	8313
<i>Gepensioneerden</i>	174	0	974	3	0	-3	2214
<i>Andere</i>	69	0	190	67	341	20	457
Totaal	2629	3341	5083	1120	1991	2284	17693

Noten:

- 1) de betrokken bevolking bestaat uit alle volwassenen die niet studeren;
- 2) de drie loongroepen werden als volgt samengesteld: (1) lage lonen: laagste 33% van de brutolonen; (2) middelste lonen: middelste 33% van de brutolonen; en (3) hoge lonen: hoogste 33% brutolonen;
- 3) het cijfer per groep geeft aan hoeveel van de enveloppe terecht komt in die groep. bv. de belastingverlaging van N-VA komt voor 7% terecht bij de lage lonen. Van de enveloppe die CD&V uitkeert als belastingverlaging, en die van een verschillende omvang is, komt 13% terecht bij de lage lonen, en bij sp.a is dat 22,4%.

Figuur 11: Verdeling van de enveloppe verlaging PB en RSZ-bijdrage werknemer over de verschillende socio-economische groepen

Noten:

- 1) de betrokken bevolking bestaat uit alle volwassenen die niet studeren;
- 2) de drie loongroepen werden als volgt samengesteld: (1) lage lonen: laagste 33% van de brutolonen; (2) middelste lonen: middelste 33% van de brutolonen; en (3) hoge lonen: hoogste 33% brutolonen;
- 3) het cijfer per groep geeft aan hoeveel van de enveloppe terecht komt in die groep. bv. de belastingverlaging van N-VA komt voor 18% terecht bij de lage lonen. Van de enveloppe die CD&V uitkeert als belastingverlaging, en die van een verschillende omvang is, komt 25% terecht bij de lage lonen, en bij sp.a is dat 43%.

Vaststellingen bij Tabel 9 en: Figuur 11:

- Groen formuleert een voorstel dat gericht is op een netto-inkomensstijging voor de lage lonen (de groene balk); sp.a op de lage en middenlonen.
- Bij CD&V gaat de enveloppe voornamelijk naar de midden en hoge lonen.
- Bij Open Vld en N-VA komt een deel ook terecht bij de gepensioneerden. Dat is omdat deze partijen de tariefschalen van de personenbelasting verlagen.

3.3 *Effect op werkprikkels*

In de methodologische bijlage leggen we in detail de drie maatstaven uit waarmee we meten in welke mate de werkprikkels beïnvloed worden door de hervorming. We meten de werkprikkels door

1. uit te rekenen wat iemand netto overhoudt die vanuit een situatie van uitkering overgaat naar een situatie van participatie op de arbeidsmarkt. Dit is gerelateerd tot wat economen de 'participatie-belasting' noemen. Het is een instrument om werkloosheidsvallen voor een breed gamma aan gezinnen te identificeren.
2. uit te rekenen wat iemand die al aan het werk is netto overhoudt indien deze persoon een loonsverhoging geniet. We noemen dit de 'marginale aanslagvoet'. Deze maatstaf kan gebruikt worden om na te gaan of er sprake is van een 'promotieval'.
3. uit te rekenen wat iemand die halftijds werkt netto overhoudt indien deze persoon beslist om voltijds te gaan werken. Dit is van belang omdat binnen gezinnen de afweging gemaakt wordt tussen de arbeidsmarkt en het op zich nemen van taken in het huishouden.

In alle drie de gevallen houden we rekening met zowel de personenbelasting, de werknemersbijdrage aan de sociale zekerheid en het eventuele verlies aan tegemoetkomingen als het inkomen verhoogt. Het spreekt vanzelf dat we deze maatstaven enkel uitrekenen voor de werkende bevolking, en dat deel van de bevolking dat niet werkt, maar er wel voor in aanmerking komt (zoals werklozen of leefloners; maar dus niet de gepensioneerden).

3.3.1 Maatstaf 1 : hoeveel houdt iemand die van werkloosheid naar een job gaat nu meer over dan vroeger? (participatie-effecten)

Tabel 10 en Figuur 12 geven de eerste maatstaf weer. Een werkloze die een job aanvaardt verliest zijn of haar werkloosheidsuitkering en betaalt belastingen en sociale bijdragen op zijn of haar bruto inkomen. Hoe groter het financieel verschil tussen werken en niet-werken, hoe meer prikkels (incentieven) het belasting- en sociaal zekerheidssysteem creëert om te participeren op de arbeidsmarkt.

In Tabel 10 berekenen we met hoeveel het beschikbaar inkomen *extra toeneemt* in € per maand ten opzichte van de huidige situatie indien een individu de overgang maakt tussen werkloosheid en voltijds werken. Hoe groter dit verschil, hoe sterker de door de partijen voorgestelde maatregelen de prikkels om toe te treden tot de arbeidsmarkt verbeteren.

Het effect hangt natuurlijk af van de specifieke situatie van een individu. Daarbij zijn twee aspecten doorslaggevend: hoeveel vergoeding krijgt iemand als niet-werkende (netto)? En hoeveel zal iemand netto verdienen als hij of zij een job aanneemt? We stellen daarom de resultaten voor, voor enkele typegezinnen. Ten eerste beschouwen we altijd iemand die werkloos is en een werkloosheidsvergoeding krijgt, en dus niet iemand die vanuit het leefloon vertrekt. We berekenen het effect voor een werkloze die een job kan aanvaarden aan vier verschillende maandelijkse bruto-lonen: 1876 €, 2800 €, 4200 € of 5600 €. Dit is respectievelijk gelijk aan 67%, 100%, 150% en 200% van het mediaan bruto inkomen van de brutolonen die we nu observeren op de arbeidsmarkt. Dit zijn de rijen in Tabel 10. In de tweede kolom van Tabel 10 geven we de uitkering die een persoon die 10 maanden werkloos is, en gewerkt heeft aan het brutoloon uit kolom 1, mag verwachten. Kolom 3 toont hoeveel iemand nu overhoudt als

hij/zij vanuit werkloosheid een betaalde job aanvaardt. Iemand die nu werkloos is, maar een job zou kunnen aanvaarden aan 1876 € bruto, zal netto slechts 304 € meer hebben per maand.

De andere kolommen van Tabel 10 geven het verschil weer ten gevolge van de door de partijen voorgestelde maatregelen. We geven ze grafisch weer in Figuur 12.

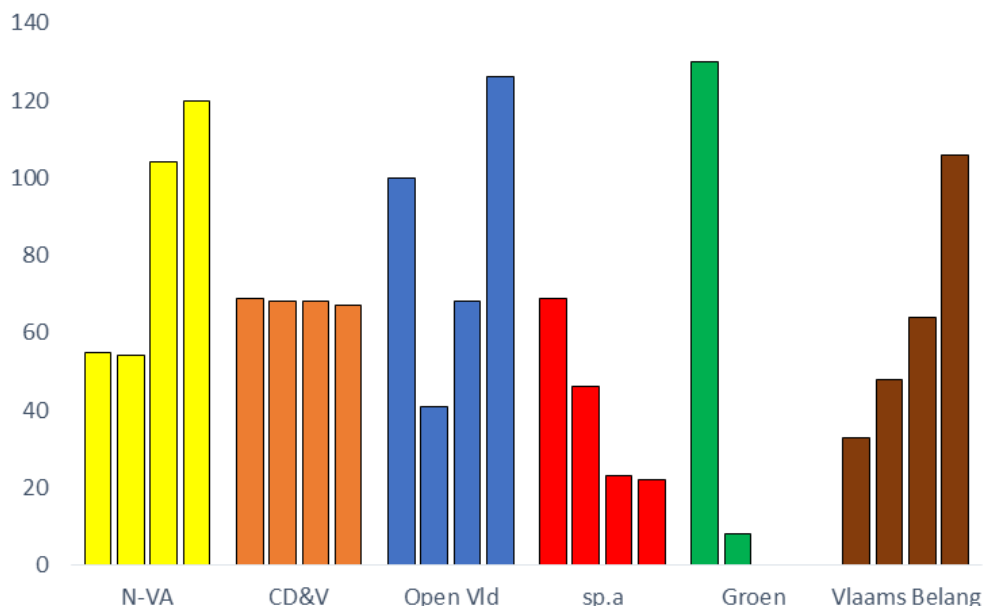
Tabel 10 Met hoeveel neemt het beschikbaar inkomen toe in € per maand bij overgang van werkloosheid naar werken? *Verandering* door de voorgestelde maatregelen in 2019, uitgedrukt in €'s van 2013.

Bruto inkomen per maand	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1876	304	55	69	100	69	130	33	221
2800	467	54	68	41	46	8	48	301
4200	1085	104	68	68	23	0	64	505
5600	2220	120	67	126	22	0	106	1016

Noten:

- 1) Het mediaan bruto inkomen bedraagt 2800€ per maand. De vier type-individuen in de rijen van de tabel verdienen respectievelijk, 67%, 100%, 150% en 200% van het mediaan bruto inkomen.
- 2) In de tweede kolom geven we weer hoeveel iemand nu extra overhoudt als hij/zij vanuit werkloosheid een betaalde job aanvaardt. Netto bedraagt het verschil voor iemand die aan 1876 bruto kan gaan werken 304 € per maand.
- 3) Iemand die een job zou kunnen krijgen aan 2/3de van het mediane brutoloon (aan 1876 € per maand) zal t.g.v. het N-VA-voorstel 55€ meer extra overhouden per maand (als verschil met de werkloosheidsuitkering), dan in de huidige situatie. Bij CD&V en sp.a is dat 69€, en bij Groen 130€.
- 4) de bedragen geven de invoering van alle maatregelen weer tot 2019, maar zijn uitgedrukt in €'s van 2013.

Figuur 12: Met hoeveel neemt het beschikbaar inkomen toe in € per maand bij overgang van werkloosheid naar werken? Verandering t.g.v. de voorgestelde maatregelen in 2019, uitgedrukt in €'s van 2013.

Vaststellingen bij Tabel 10 en Figuur 12:

- Alle partijen maken het opnemen van een betaalde job financieel aantrekkelijker, in een orde van grootte van nul tot 130 € per maand netto (met zoals steeds een veel groter effect bij LDD). Maar ook hier zijn er verschillen tussen de partijen als we de variatie over de vier typegezinnen vergelijken.
- N-VA, Open Vld, Vlaams Belang en LDD geven een grotere extra prikkel voor de mensen die aan een hoog loon zouden kunnen tewerkgesteld worden (in absolute bedragen). Iemand die twee keer het mediane bruto-loon zou kunnen verdienen, maar nu werkloos is, zal per maand 120€ meer extra overhouden aan de overstap naar betaald werk, dan nu het geval is. Iemand die aan een loon van 1876 € bruto per maand zou gaan werken ontvangt 55 euro extra bij N-VA. Voor Open Vld is het beeld voor personen met een laag loon (1876 euro bruto) hoger door het wegvallen van het 20% tarief.
- Bij CD&V is het patroon heel gelijk gespreid over de loonverdeling. Voor iedereen neemt het netto-verschil van werken t.o.v. een werkloosheidsuitkering met ongeveer evenveel toe: een kleine 70 € per maand. Het effect van de door CD&V voorgestelde verhoging van de belastingvrije som is onafhankelijk van het loon.
- Bij sp.a zorgt de uitbreiding van de sociale en fiscale werkbonus, bij Groen de nieuwe fiscale loonbonus, voor extra netto-inkomen voor mensen die potentieel aan de lagere lonen zullen geactiveerd worden. We merken op dat in onze baseline reeds het effect is opgenomen van de uitbreiding van de fiscale werkbonus van de huidige 14% van de sociale werkbonus, tot 31,6% van de sociale werkbonus in 2019 (want reeds beslist). We hebben dus deze verhoging van 31.6% naar 45% berekend. De typepersoon is 30 jaar en geniet dus mee van de verhoging van het vrijgestelde inkomen, maar heeft geen kinderen, waardoor het effect van de verhoging van de vrijgestelde som voor alleenstaande ouders in deze berekening niet is opgenomen. Te verwachten valt dat voor deze groep er ook een stijging in de werkprikkel zal zijn.

Deze participatie effecten worden vaak uitgedrukt aan de hand van wat een participatie-aanslagvoet genoemd wordt (Participation Tax Rate of PTR). Deze participatieaanslagvoet meet hoeveel een individu, gegeven zijn/haar socio-economische status en gezinssituatie, belast wordt indien hij/zij zou gaan werken ten opzichte van de situatie waarin hij/zij werkloos is. Hoe hoger deze aanslagvoet, hoe lager de financiële prikkel om toe te treden op de arbeidsmarkt. Tabel 11 presenteert het *verschil* in participatieaanslagvoet tussen het huidige systeem en de voorgestelde maatregelen van de verschillende politieke partijen voor de vijf type-gezinnen. In de tweede kolom geven we ook hier de huidige situatie weer.

Tabel 11 Met hoeveel neemt de participatieaanslagvoet af door de voorgestelde maatregelen? (een '-' teken is een daling van de aanslagvoet)

Bruto inkomen in € per maand	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1876	83,8	-3,0	-3,7	-5,3	-3,7	-6,9	-1,8	-11,8
2800	83,3	-1,9	-2,4	-1,4	-1,6	-0,3	-1,7	-10,7
4200	74,2	-2,5	-1,6	-1,7	-0,6	0,0	-1,6	-12,1
5600	68,3	-1,7	-1,0	-1,8	-0,3	0,0	-1,5	-14,5

Noten:

- 1) Het mediaan bruto inkomen bedraagt 2800€ per maand. De vier type-individuen in de rijen van de tabel verdienen respectievelijk 67%, 100%, 150% en 200% van het mediaan bruto inkomen.
- 2) Deze tabel toont de verandering in die participatie-aanslagvoeten. Zo daalt de participatie-aanslagvoet voor iemand die een baan zou kunnen krijgen met een bruto maandinkomen van 1876 €/maand door het N-VA-voorstel met 3,0 procentpunt.

Vaststellingen bij Tabel 11:

- *De PTR's geven op een andere manier aan dat aan het werk gaan niet echt loont voor lage lonen. Vandaag wordt het verschil tussen werken en niet-werken voor 84% wegbelast voor iemand die gaat werken aan een loon van 1876 € per maand bruto.*
- *Deze tabel bevat geen echt nieuwe informatie ten opzichte van de vorige. Dit is een andere voorstelling van dezelfde gegevens.*
- *De tabel bevestigt dat de voorstellen van de partijen de participatie-aanslagvoeten zeer verschillend verlagen doorheen de loonverdeling.*

3.3.2 Maatstaf 2 : hoeveel houdt iemand die een opslag krijgt van 100 € daar nu meer van over dan vroeger ? (incentief tot promotie)

De maatstaf uit de vorige paragraaf om financiële prikkels te kwantificeren om toe te treden tot de arbeidsmarkt, is wat economen de *extensieve marge* van de arbeidsmarkt noemen. De tweede en derde maatstaf brengen de *intensieve marge* van de arbeidsmarkt in kaart. Ze beantwoorden de vraag of de personenbelasting en sociale zekerheid de prikkel om meer te verdienen (of promotie te maken) niet te veel afremt, en of het, als je al werkt, ook loont om nog iets meer te werken. In het eerste geval spreekt men van een mogelijke *promotieaval*. De

werknemer heeft namelijk amper incentieven om promotie te maken aangezien hij er te weinig van overhoudt.

Tabel 12 toont aan met hoeveel het maandelijks beschikbaar inkomen extra toeneemt ten opzichte van de huidige situatie wanneer de werknemer een loonsopslag krijgt van 100 € bruto. Iemand met een inkomen van 4200 euro die 100 euro loonsopslag krijgt, houdt daar nu 41 euro van over netto. Door het voorstel van de N-VA zou dat verhogen tot 49 euro.

Tabel 12: Met hoeveel neemt het beschikbaar maandelijks inkomen toe in € per maand wanneer de werknemer een loonsopslag krijgt van 100€? *Verandering door de vooropgestelde maatregelen in 2019, uitgedrukt in €'s van 2013.*

Bruto inkomen in € per maand	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1876	29	2	0	1	2	-10	-1	14
2800	45	-9	0	1	-12	-5	2	14
4200	41	8	0	1	0	0	2	18
5600	40	0	0	1	0	0	2	18

Noten:

- 1) Het mediaan bruto inkomen bedraagt 2800€ per maand. De vier type individuen verdienen respectievelijk 67%, 100%, 150% en 200% van het mediaan bruto inkomen.
- 2) de bedragen geven de invoering van alle maatregelen weer tot 2019, maar zijn uitgedrukt in €'s van 2013.

Vaststellingen bij Tabel 12:

- *de veranderingen aan de intensieve marge weerspiegelen de veranderingen in de marginale aanslagvoeten die hieronder getoond worden in Tabel 13 en Tabel 14. Ze worden voornamelijk beïnvloed door veranderingen in de marginale tariefstructuur (N-VA, Open Vld en LDD), en door het afbouwen van de werk- of loonbonus naarmate het arbeidsinkomen hoger wordt (sp.a en Groen). Hoge marginale aanslagvoeten zijn de onvermijdelijke keerzijde van het afbouwen van een instrument dat focust op lagere inkomens. Vandaar dat we ook bij N-VA een verhoging van de marginale aanslagvoet vinden bij het mediane bruto-loon. Dat is het effect van de sociale werkbonus.*

Net zoals bij de participatie-marge kunnen de effecten op de werkprikkels aan de intensieve marge ook weergegeven worden als een belastingvoet: de (bekende) marginale aanslagvoet. **Tabel 13** geeft de verandering van deze marginale aanslagvoet weer in procentpunten ten opzichte van de huidige situatie voor de vier type-gezinnen. Indien dit verschil negatief is, d.w.z. dat de marginale aanslagvoet lager is onder de partijvoorstellen, dan betekent dit een verhoogde prikkel tot promotie. Een positief getal wijst op een hogere marginale aanslagvoet, en dus een ontradend effect tot promotie.

Tabel 13 Met hoeveel verandert de marginale aanslagvoet door de voorgestelde maatregelen?
Verandering in procentpunt t.o.v. de baseline.

Bruto inkomen in € per maand	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1876	71	-2	0	-1	-2	10	1	-14
2800	55	9	0	-1	12	5	-2	-14
4200	59	-8	0	-1	0	0	-2	-18
5600	59	0	0	-1	0	0	-2	-18

Noten:

- 1) Het mediaan bruto inkomen bedraagt 2800€ per maand. De vier type individuen verdienen respectievelijk 67%, 100%, 150% en 200% van het mediaan bruto inkomen.
- 2) de marginale aanslagvoeten worden berekend door een loonsverhoging toe te kennen van 5%, en te kijken welk aandeel van het gewonnen bruto inkomen wordt afgestaan aan de overheid. We verwijzen naar de methodologische nota voor meer informatie.
- 3) Deze tabel toont de verandering in die marginale-aanslagvoeten. Zo stijgt de marginale-aanslagvoet voor iemand die een baan heeft met een mediaan bruto maandinkomen van 2800 €/maand door het N-VA-voorstel met 9 procentpunt, bij sp.a een stijging met 12 procentpunt en bij Groen met 5 procentpunt.

Vaststellingen bij Tabel 13

- *deze veranderingen in de marginale aanslagvoeten worden, net als de effecten in Tabel 12 gedreven door veranderingen in de marginale tariefstructuur (N-VA, Vld en LDD), en door het afbouwen van de werk- of loonbonus naarmate het arbeidsinkomen hoger wordt (sp.a; N-VA en Groen). Hoge marginale aanslagvoeten zijn de onvermijdelijke keerzijde van het afbouwen naarmate het bruto inkomen stijgt, van een instrument dat focust op lagere inkomens. Vandaar dat we bij Groen een verhoging vinden van de marginale aanslagvoet bij het laagste inkomen. Dat is het effect van de fiscale loonbonus die gefocust is op de lage brutolonen. Ook bij N-VA en sp.a zien we dit effect voor het mediaanloon: deze personen vallen nu ook onder de loonbonus en zien hun inkomen minder toenemen indien ze een iets hoger brutoloon zouden krijgen.*
- *Het verhogen van de belastingvrije som door CD&V, en in mindere mate sp.a, heeft geen impact op de marginale aanslagvoeten.*

In tegenstelling tot participatie-aanslagvoeten, zijn marginale aanslagvoeten relevant voor iedereen die werkt. In Tabel 14 tonen we daarom ook de *verandering* in marginale aanslagvoeten voor de *volledige* loonverdeling. We stappen hier dus weer over van typegevallen, naar de volledige werkende bevolking. Daarbij rangschikken we de werkende bevolking van arm naar rijk op basis van hun bruto uurloon. Het eerste deciel bevat alle werkende individuen met de 10% laagste lonen terwijl de individuen met de 10% hoogste lonen in het tiende deciel zitten.

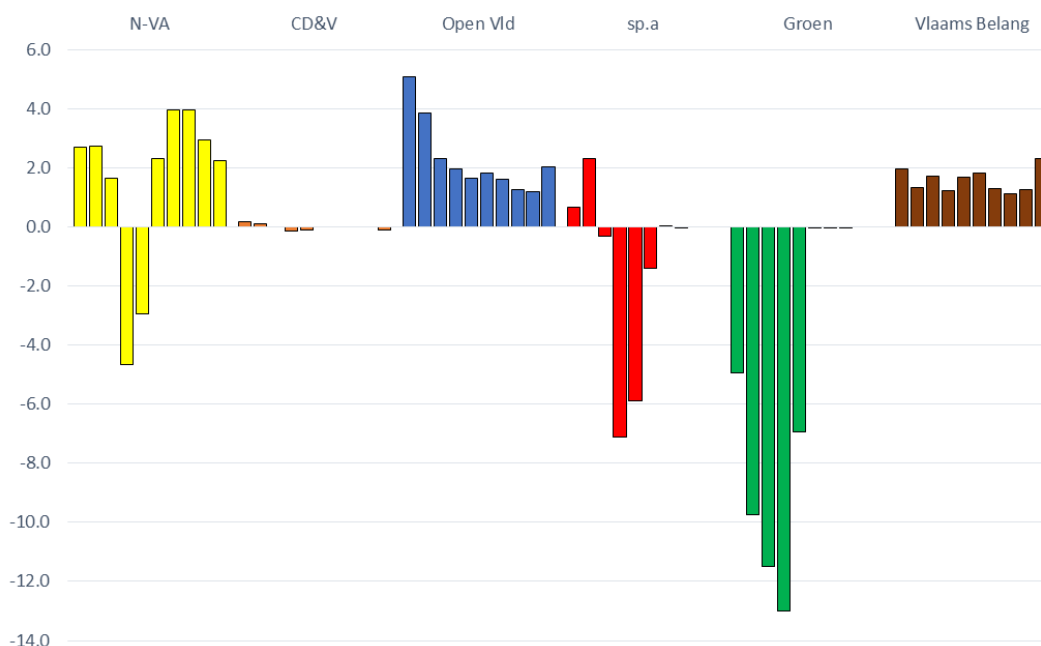
Tabel 14 Met hoeveel verandert de marginale aanslagvoet door de voorgestelde maatregelen?
Verandering in procentpunt t.o.v. de baseline.

deciel van het brutoloon	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1	51	-3	0	-5	-1	5	-2	-15
2	62	-3	0	-4	-2	10	-1	-17
3	61	-2	0	-2	0	11	-2	-16
4	53	5	0	-2	7	13	-1	-14
5	53	3	0	-2	6	7	-2	-14
6	54	-2	0	-2	1	0	-2	-14
7	54	-4	0	-2	0	0	-1	-14
8	55	-4	0	-1	0	0	-1	-15
9	57	-3	0	-1	0	0	-1	-17
10	59	-2	0	-2	0	0	-2	-19

Noten:

- 1) de loondecielen betreffen decielen van de verdeling van de bruto-lonen;
- 2) de marginale aanslagvoeten worden berekend door een loonsverhoging toe te kennen van 5%, en te kijken welk aandeel van het gewonnen bruto inkomen wordt afgestaan aan de overheid. We verwijzen naar de methodologische nota voor meer informatie.
- 3) deze tabel toont de verandering in die marginale-aanslagvoeten. Zo neemt de marginale aanslagvoet voor iemand in het laagste loondeciel met 5 procentpunt toe t.g.v. de Groen-voostellen. In het LDD-voorstel dalen ze voor het hoogste deciel met 19 procentpunt.

Figuur 13: Met hoeveel neemt het beschikbaar inkomen toe in € per maand wanneer de werknemer een loonsopslag krijgt van 100€? Verandering door de voorgestelde maatregelen in 2019, uitgedrukt in €'s van 2013.

Vaststellingen bij Tabel 14 en Figuur 13

- *De inkomensafhankelijkheid van de sociale en fiscale werkbonus bij sp.a en N-VA, en van de loonbonus van Groen wordt hier nog duidelijker gemaakt. Het leidt tot een verhoging van de marginale aanslagvoeten in de onderste helft van de loonverdeling. Het is de onvermijdelijke prijs die betaald wordt om selectief te zijn in het verhogen van het netto-inkomen aan de onderkant van de loonverdeling (bedoeld om de participatie aan te wakkeren).*
- *De veranderingen in de marginale tariefstructuur leidt tot lagere marginale tarieven bij Open VLD, en N-VA (in de bovenste helft van de loonverdeling). Voor N-VA zorgt dit ervoor dat het effect van de uitbreiding van de werkbonus voor decielen 4 en 5, minder uitgesproken is dan in het voorstel van sp.a.*
- *De vlaktaks van LDD komt tot uiting in een forse daling van de marginale tarieven.*
- *Het gebruik van de belastingvrije som door CD&V om een belastingverlaging door te voeren laat de marginale tarieven ongewijzigd.*

3.3.3 Maatstaf 3: loont het om van halftijds naar voltijds over te stappen?

In onze derde maatstaf om werkprikkels weer te geven, berekenen we met hoeveel het beschikbaar inkomen toeneemt indien iemand die halftijds werkt beslist om over te stappen naar een voltijdse baan. Hoe kleiner het verschil tussen wat men netto overhoudt bij een halftijdse job en voltijds werken, hoe groter de prikkel om deeltijds te gaan werken. Dit geldt zeker voor gezinnen met kinderen die bij een voltijdse baan meer kinderopvang nodig hebben.

Tabel 15 toont met hoeveel het verschil in maandelijks beschikbaar inkomen tussen een halftijdse en voltijdse baan wijzigt door de vooropgestelde maatregelen ten opzichte van de huidige situatie. Figuur 14 illustreert deze effecten grafisch voor de vier type-gezinnen en de verschillende politieke partijen.

Tabel 15: Met hoeveel neemt het beschikbaar maandelijks inkomen toe in € per maand wanneer een halftijds werkende werknemer beslist om voltijds te werken? Verandering door de vooropgestelde maatregelen in 2019, uitgedrukt in €'s van 2013.

Bruto inkomen per maand	Werkloosheids-verg.	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang	LDD
1876	1125	567	21	46	100	21	65	10	215
2800	1379	657	40	-1	95	11	4	20	232
4200	1379	921	104	-1	40	0	0	30	300
5600	1379	1187	94	0	56	0	0	38	457

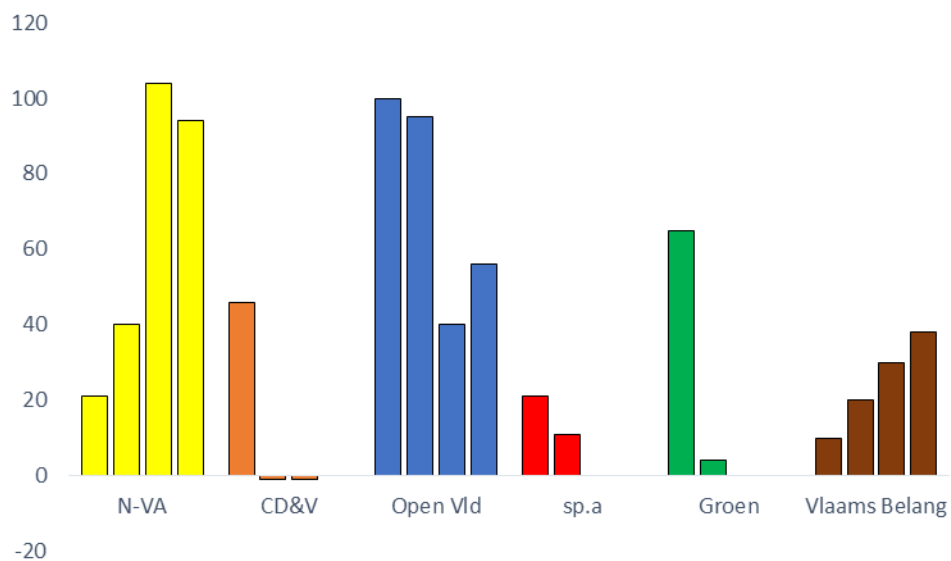
- 1) Het mediaan bruto inkomen bedraagt 2800€ per maand als iemand voltijds werkt. De vier type-individuen in de rijen van de tabel verdienen respectievelijk 67%, 100%, 150% en 200% van het mediaan bruto inkomen.
- 2) In de tweede kolom geven we weer hoeveel iemand nu extra overhoudt als hij/zij van halftijds overstapt naar voltijds. Netto bedraagt het verschil voor iemand die aan 2800 bruto kan gaan werken 657 € per maand.
- 3) Iemand die een job zou kunnen krijgen aan 2/3de van het mediane brutoloon (aan 1876 € per maand) zal t.g.v. het N-VA-voorstel 21€ meer extra overhouden per maand.
- 4) de bedragen geven de invoering van alle maatregelen weer tot 2019, maar zijn uitgedrukt in €'s van 2013.

Vaststellingen bij Tabel 15

- Door de voorstellen van sp.a, Groen en CD&V worden personen met een laag loon meer beloond dan in het huidige systeem als ze overschakelen van een halftijdse naar een voltijdse baan.
- In het voorstel van Open Vld wordt het voor alle werknemers, ongeacht hun loon, interessanter om voltijds te werken dan voorheen. Dit effect is het sterkst voor personen met een redelijk laag (67% van mediaan) tot een doorsnee loon (mediaan).
- De voorstellen van N-VA en Vlaams Belang hebben vooral een positief effect op de incentieven van de middelste lonen en hogere lonen om meer uren te werken.
- Het voorstel van LDD vormt een aanzienlijke incentive voor alle lonen om meer uren te werken.

Figuur 14: Met hoeveel neemt het beschikbaar maandelijks inkomen toe in € per maand wanneer een halftijds werkende werknemer beslist om voltijds te werken?

Verandering t.g.v. de voorgestelde maatregelen in 2019, in €'s van 2013.

4. BTW EN ACCIJNZEN

We ontvingen geen concrete voorstellen voor een wijziging van de BTW tarieven en de accijnzen. CD&V stelt bijvoorbeeld wel voor om 3 miljard euro op te halen uit een hervorming van de BTW en de accijnzen, maar geeft verder geen details over de implementatie ervan. Ook N-VA vermeldt weinig gepreciseerde aanpassingen aan BTW en accijnzen.⁷ Andere partijen laten BTW ongemoeid, al stellen de meeste wel een verhoging van de milieufiscaliteit voor.

Er is een grondig verschil in rationale voor het gebruik van het instrument accijnzen (bvb. op fossiele brandstoffen) enerzijds en BTW anderzijds. Accijnzen dienen in hoofdzaak om de 'externe kosten' een rol te laten spelen in de beslissing van consumenten en producenten om dit product te gebruiken in het productieproces of te kopen als consumptiegoed. BTW daarentegen is in hoofdzaak een instrument van belastingopbrengst.

In dit rapport maken we geen analyse van milieubelastingen, noch van de welvaartswinst ten gevolge van een grotere efficiëntie, noch van de verdelingsimpact. We beperken ons tot een achtergrond schets van de impact van een BTW hervorming. We berekenen in deze paragraaf de impact van een uniforme BTW-verhoging, die 1 miljard euro opbrengt. Hiervoor gebruiken we een uitbreiding van MEFISTO, die BTW en accijnzen simuleert voor de Belgische huishoudens, op basis van de huishoudbudgetenquête^{8 9}.

We beklemtonen dat de rest van deze paragraaf geen concreet voorstel betreft van een partij.

4.1 *Budgettaire opbrengst*

Een beperking van het gebruikte model voor de BTW is dat het zich beperkt tot de private huishoudens. Het omvat bv. geen bedrijven, openbare instellingen, of andere organisaties. Het bevat ook geen personen in collectieve woonvormen zoals gevangenissen, rust- en verzorgingsinstellingen of religieuze gemeenschappen. In totaal simuleren we voor de BTW een opbrengst van 16,2 miljard, van de 26,9 miljard geïnd in 2013 (of 60%). Uit correspondentie met de FOD Financiën blijkt dat de ontbrekende 9 miljard euro goed overeen komt met de opbrengsten uit de niet-gesimuleerde sectoren.

Aangezien we enkel de huishoudsector simuleren, moeten we voor een totale meeropbrengst uit BTW van 1 miljard de BTW tarieven zó aanpassen dat we bij de gezinnen 600 miljoen extra innen. We veronderstellen daarbij dat de totale budgettaire impact lineair kan worden geëxtrapoleerd naar de gehele economie. Er zijn natuurlijk talloze pistes denkbaar om een beoogd budgettair resultaat te halen. In **Tabel 16** lijsten we er enkele op. De voorlaatste rij van

---

⁷ N-VA vermeldt een uitbreiding van het verlaagd btw-tarief van 12 procent naar alle dranken, een uitbreiding van het verlaagd btw-tarief van 6% voor alle renovatiewerken, inclusief heropbouw en stellen verenigingen met een jaaromzet van minder dan 25000 euro (nu ligt de grens op 15000 euro) vrij van btw-aangifte. Ze rekenen ook op een betere inning van de BTW-inkomsten.

⁸ Meer informatie over de Huishoudbudgetenquête is te vinden op de website van de FOD Economie: <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/gegevensinzameling/enquetes/huishoudbudget/>

⁹ Meer informatie over de module voor de BTW en de accijnzen is te vinden in Discussion Paper DP32 op de Flemosi website: <http://www.flemosi.be/easycms/papers>

de tabel geeft een voorbeeld van een BTW-verhoging die in het totaal 3 miljard zou opbrengen (en dus 60% daarvan of 1,82 miljard bij de gezinnen). Het gaat om een verhoging van 6% naar 8,1%; 12% naar 14,1% en 21% naar 23,1%.

Aangezien het totaal onduidelijk is in welke richting de partijen zouden gaan indien de BTW verhoogd of herschikt wordt, heeft het weinig zin de verdelingseffecten van de scenario's uit **Tabel 16** in kaart te brengen. Om toch enig idee te geven van koopkrachtveranderingen bij BTW-verhogingen geven we in de volgende paragraaf het verdelingsbeeld van één concrete verhoging die 1 miljard extra opbrengt (600 miljoen voor de huishoudens). Het gaat om de laatste rij van **Tabel 16** waarbij we een opbrengst van 1 miljard realiseren door de verminderde tarieven van 6% en 12% te verhogen naar respectievelijk 6,4% en 12,8%, en het standaardtarief te verhogen van 21% naar 22,5%.

Tabel 16 Opbrengsten van mogelijke BTW-verhogingen

Voorstel	Extra opbrengst in MEFISTO in miljard € 2013	Totale extra opbrengst in miljard € 2013
alle 6% naar 12%	1,59	2,65
alle 12% naar 21%	0,45	0,76
alles naar 21% (behalve de 0%)	4,16	6,93
alles naar 19,7% (behalve de 0%)	3,08	5,13
alles naar 18,2% (behalve de 0%):	1,82	3,03
6% naar 8,1%; 12% naar 14,1% en 21% naar 23,1%	1,82	3,03
6% naar 6,4%; 12% naar 12,8% en 21% naar 22,5%	0,60	1,00

4.2 Koopkracht- en verdelingseffecten

Tabel 17 geeft het verdelingsbeeld van de BTW-verandering in de laatste rij van Tabel 16. Hoeveel meer BTW betaalt iemand in de verschillende decielen als we de tarieven van 6% en 12% verhogen naar respectievelijk 6,4% en 12,8%, en het standaardtarief optrekken van 21% naar 22,5%? We gebruiken dezelfde decielverdeling als in paragraaf 3.2.

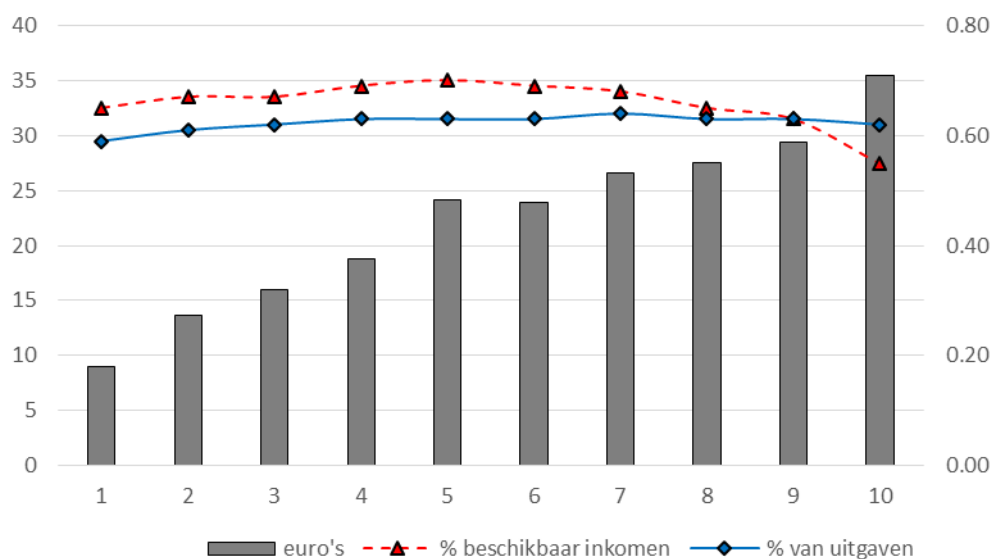
Tabel 17 Effecten op de betaalde BTW van een uniforme verhoging met opbrengst 1 miljard € voor de gehele economie, in 2013 per deciel van het beschikbaar gezinsinkomen

deciel	beschikbaar inkomen in € per maand	bestedingen in € per maand	BTW in baseline in €'s per maand	toename BTW In €'s/maand	toename als % van beschikbaar inkomen	toename als % totale uitgaven
1	1390	1531	152	9	0,65	0,59
2	2033	2233	226	14	0,67	0,61
3	2381	2573	265	16	0,67	0,62
4	2729	2989	314	19	0,69	0,63
5	3450	3833	403	24	0,70	0,63
6	3472	3803	400	24	0,69	0,63
7	3911	4155	444	27	0,68	0,64
8	4236	4370	465	28	0,65	0,63
9	4668	4668	496	29	0,63	0,63
10	6446	5718	601	35	0,55	0,62
Allen	3471	3651	360	23	0,65	0,63

Noten:

- 1) Decielen op basis van equivalente beschikbare inkomens van huishoudens;
- 2) het beschikbaar inkomen, de bestedingen en de betaalde BTW voor elk deciel zijn het bedrag *per gezin*, dus niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden.

Figuur 15: Verdelingseffecten van een BTW-verhoging

Noten:

- 1) Decielen op basis van equivalente beschikbare inkomens van huishoudens;
- 2) het beschikbaar inkomen, de bestedingen en de betaalde BTW voor elk deciel zijn het bedrag *per gezin*, dus niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden.

Vaststellingen bij Tabel 16 en Figuur 15

- *gemiddeld betaalt een gezin per maand 23€ meer aan BTW voor een BTW-verhoging die 1 miljard moet opbrengen.*
- *het bedrag loopt op van 9 € per maand voor de armste 10% van de gezinnen, tot 35€ per maand voor de 10% rijkste gezinnen.*
- *In procent van de uitgaven is de voorbeeld-simulatie die we uitvoerde, door haar ontwerp, een proportionele verhoging voor alle gezinnen. Gemiddeld betalen ze 0,63% van hun uitgaven meer BTW. Er zijn natuurlijk andere BTW-verhogingen mogelijk die een niet proportioneel karakter hebben.*
- *In procent van het inkomen is de gesimuleerde BTW-verhoging licht regressief. Dat betekent dat de extra te betalen BTW een groter procent van het beschikbaar inkomen uitmaakt voor arme gezinnen dan voor rijke gezinnen. Voor de onderste helft van de welvaartsverdeling schommelt de BTW-verhoging tussen 0,65% en 0,70% van het beschikbaar gezinsinkomen. Voor de 10% rijkste gezinnen is dat slechts 0,55%. De reden is dat voor rijke gezinnen, de bestedingen relatief lager zijn dan voor arme gezinnen. Het verschil tussen inkomen en bestedingen (of uitgaven) wordt gevormd door het sparen. Het sparen maakt een veel groter deel van het inkomen uit voor rijke dan voor arme gezinnen. Onderaan de inkomensverdeling zijn de bestedingen trouwens vaak groter dan het inkomen.*

5. KINDERBIJSLAGEN

In deze sectie bespreken we de effecten van de verschillende voorstellen tot hervorming in de kinderbijslag. De voorgestelde hervormingen binnen de kinderbijslag van de verschillende politieke partijen verschillen op basis van drie elementen: de basisbedragen, de rol van de rangorde van de kinderen, en de inkomensafhankelijkheid.

In het huidige systeem speelt de rangorde van het kind een grote rol. Het eerste kind krijgt minder kinderbijslag dan het tweede, en het bedrag neemt verder toe voor het derde en vierde kind. Alle politieke partijen stellen een hervorming in deze rangorde voor. We vatten ze verkort samen in Bijlage 2. Behalve Open Vld, dat de rangorde omdraait (het eerste kind krijgt het meest), schaffen alle andere partijen de rangorde af. Vlaams Belang stelt voor om de rangorde in de kinderbijslag af te schaffen voor de eerste drie kinderen. Vanaf het vierde kind daalt het bedrag aan kinderbijslag.

Ook de voorgestelde basisbedragen verschillen van partij tot partij. Zo stelt N-VA voor om elk kind een basisbedrag toe te kennen van 170€/maand. Voor CD&V bedraagt dit 135€/maand, voor sp.a 130 €/maand, voor Vlaams Belang 250€/maand en voor Groen 90€/maand. Bij Open Vld krijgt eerste kind ongeveer 150€ per maand, en de bijslag vanaf het tweede kind zou ongeveer 105€ zijn.

Ten derde verschillen de voorstellen in de mate waarin het hervormde systeem inkomensafhankelijk is. Vraag naar meer 'selectiviteit' was een belangrijk element in de maatschappelijke discussies over kinderbijslagen de voorbije weken en maanden. Daarmee wordt bedoeld dat men de middelen die besteed worden aan kinderbijslag beter moet richten op 'de gezinnen die het echt nodig hebben', al vaak bepleit door, onder meer, Bea Cantillon van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck. In het huidige systeem gebeurt dat door een sociaal supplement toe te kennen aan arme gezinnen met een vervangingsinkomen en aan alleenstaande ouders. CD&V, N-VA en Vlaams Belang behouden min of meer die huidige inkomensafhankelijkheid. Ze stellen wel voor om de rangorde in de sociale supplementen te schrappen en ongeveer het gemiddelde van de huidige sociale supplementen te gebruiken voor elk kind. sp.a en Groen versterken de selectiviteit uit. sp.a kent een sociaal supplement toe van 50€/maand voor het eerste kind, 70€/maand voor het tweede en 90€/maand vanaf het derde kind. Groen gaat verder en implementeert een systeem waarin twee inkomensafhankelijke supplementen voor meer selectiviteit zorgen. Ze hangen beide voornamelijk af van het bruto-inkomen van het gezin.

Bemerkt dat meer selectiviteit een keerzijde heeft. Net zoals bij de sociale werkbonus, of de loonbonus, die besproken werden in paragraaf 3, is dit een voordeel dat wordt afgebouwd naarmate men een hoger bruto-inkomen heeft. Dat zorgt onvermijdelijk voor hogere effectieve marginale aanslagvoeten. We wijzen erop dat we dit effect, voor wat betreft meer selectiviteit in de kinderbijslagen, *niet* in beeld hebben gebracht bij de analyse van de werkprikkels in paragraaf 3.3. Dit is ongetwijfeld relevant, maar we hebben er bewust voor gekozen om in dit rapport deeldomein per deeldomein te bespreken (een 'volledig' beeld is sowieso onhaalbaar). Dat betekent bijvoorbeeld ook dat de veranderingen in de personenbelasting, waar Groen bijvoorbeeld de verhoging van de belastingvrije som voor elk kind gelijktrekt, evenmin aan bod komen in de onderstaande resultaten, evenmin als de samenhang tussen voorstellen voor kinderbijslag en het optrekken van andere uitkeringen (wat voor meerdere partijen geldt).

Met uitzondering van het zeer genereuze voorstel van Vlaams Belang (door de partij zelf op +1,5 miljard euro begroot, 2012 euro's), vermelden alle partijen dat ze binnen het huidige budget willen blijven. Zoals steeds gebeuren onze ramingen van de budgettaire kostprijs door de effecten voor alle gezinnen in onze onderliggende EU-SILC database op te tellen. Aangezien de gezinnen met 4 of meer kinderen een tamelijk kleine groep uitmaken van de bevolking, wordt ook het aantal gezinnen van dat type in onze enquête steeds kleiner, en de daarop gebaseerde berekeningen minder robuust. Daardoor zijn onze budgettaire inschattingen (in paragraaf 5.1) in dit geval zeker slechts eerste 'ramingen'. De finale parameters moeten (en zullen) ongetwijfeld gecalibreerd worden op basis van veel fijnere administratieve gegevens. Maar het *comparatief* aspect blijft natuurlijk overeind, zowel budgettair als qua verdelingseffecten: dezelfde beperking wat de onderliggende data betreft, geldt immers voor alle partijen.

Voor sp.a presenteren we telkens twee uitkomsten: een voor de huidige gezinnen, in hun huidige samenstelling, de tweede, aangeduid als sp.a*, voor nieuwe gezinnen. Deze opsplitsing is nodig aangezien in het sp.a-voorstel gezinnen die nu kinderbijslag ontvangen, na de hervorming niet minder mogen ontvangen. Details over de overgang tussen deze twee systemen kennen we niet, en zijn dus ook niet gesimuleerd.

5.1 Budgettaire kostprijs

Aangezien de kinderbijslag nu Vlaamse bevoegdheid wordt rekenen we de budgettaire kost van het voorstel enkel uit voor de subpopulatie van Vlaanderen. Deze staan weergegeven in **Tabel 18**. Zoals al aangegeven is MEFISTO is geen uiterst precies budgettair model voor kinderbijslagen. Daarom doen we niet echt uitspraken over de vraag of een voorstel wel past binnen de budgettaire marge of niet (behoudens voor Vlaams Belang waar de orde van grootte van een andere orde is). Wat we wel doen, is de kostprijs berekenen en een inschatting maken van de grootte van de budgettaire impact *ten opzichte van de benchmark*. En die is voor elke partij dezelfde.

Tabel 18 Budgettaire impact van de voorstellen betreffende kinderbijslag in 2013 in miljoen €; baseline is 3019 miljoen euro.

	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	sp.a*	Groen	Vlaams Belang
Wijziging (miljoen €)	128	-17	14	329	100	-25	1941
% Baseline	4,1	-0,6	0,5	10,1	3,3	-0,8	62

Vaststellingen bij Tabel 18

- CD&V, Open Vld en Groen voorzien in een pure herschikking van de enveloppe van de kinderbijslagen. De voorstellen zijn budgetneutraal. Ook N-VA heeft de bedoeling om een budgetneutraal voorstel uit te werken, en hier geldt de opmerking dat we aan de afwijking geen overdreven belang zouden hechten, gegeven de onderliggende steekproef.

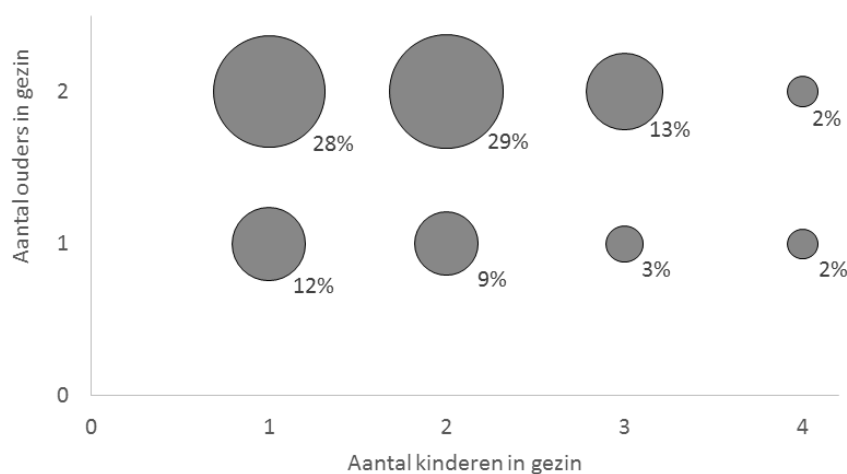

- *Het heel hoge basisbedrag voorgesteld door Vlaams Belang kost ongeveer 2 miljard €, en is dus helemaal niet budgetneutraal.*
- *Het voorstel van sp.a neemt een tussenpositie in. Deze partij formuleert een voorstel dat op 'lange termijn' budgettair neutraal moet zijn. Maar zoals hieronder duidelijk zal worden in paragraaf 5.2, betekent een herschikking van een bestaand budget dat er onvermijdelijk winnaars en verliezers zijn. sp.a voorziet daarom in een overgangssysteem waarbij elk gezin dat zou verliezen bij invoering van het nieuwe systeem, de kinderbijslag blijft krijgen uit het oude systeem. Dit heeft natuurlijk budgettaire gevolgen, die duidelijk worden in Tabel 18: onze raming is dat dit overgangssysteem in de huidige demografische situatie meer dan 300 miljoen kosten. Dynamische simulaties, waarin we de gezinssituaties laten veranderen doorheen de tijd, zijn nodig om na te gaan hoe snel dit overgangssysteem zou overgaan in het lange termijn systeem dat voorgesteld wordt. Dynamische simulaties liggen buiten het bestek van dit rapport. Wat we wel weergeven is de kostprijs van het systeem op kruissnelheid.*

5.2 Koopkracht- en verdelingseffecten

We maken een onderscheid tussen de effecten naar gezinstype en naar inkomensniveau. Bij de effecten per gezinsgrootte geven we eerst de effecten weer in €'s per gezin (paragraaf 5.2.1), daarna in €'s per kind (paragraaf 5.2.2). Bij de gezinstypes maken we een onderscheid tussen koppels en alleenstaande ouders, en onderscheiden de gezinnen ook naar het aantal kinderen. In tegenstelling tot een decielverdeling (bij inkomensverdeling), waar alle groepen even groot zijn (nl. 10% van de bevolking), is het relatief belang van de 8 verschillende gezinstypes die we hier onderscheiden sterk verschillend. Er zijn nu eenmaal veel minder gezinnen met vier kinderen, dan er koppels zijn met één of twee kinderen. Dat is van belang om het verlies van het ene gezinstype (bvb. een gezin met vier kinderen) in perspectief te plaatsen t.o.v. de winst van een ander gezinstype in de tabellen hieronder. We geven het relatieve belang van de 8 gezinstypes weer door de oppervlakte van de cirkels in Figuur 16. De oppervlakte geeft het percentage weer van het aantal gezinnen per gezinstype. Zo zien we dat gezinnen van het type "koppel met twee kinderen" 29% van de gezinnen met kinderen uitmaakt, terwijl "alleenstaande met drie kinderen" slechts 3% van de gezinnen met kinderen vertegenwoordigt. Zo'n 2% van de gezinnen telt meer dan 4 kinderen.

Figuur 16: Relatieve grootte van de 8 gezinstypes in de populatie; procent gezinnen van totaal aantal gezinnen met kinderen.

5.2.1 Effecten per gezinsgrootte : in €'s per gezin

In deze en de volgende paragraaf tonen we de koopkrachteffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 (in Euro per maand en per gezin) per gezinstype. We geven in **Tabel 19** eerst het effect op het beschikbaar inkomen van het gezin.

Tabel 19 Koopkrachteffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 per gezinstype; in € per maand en *per gezin*

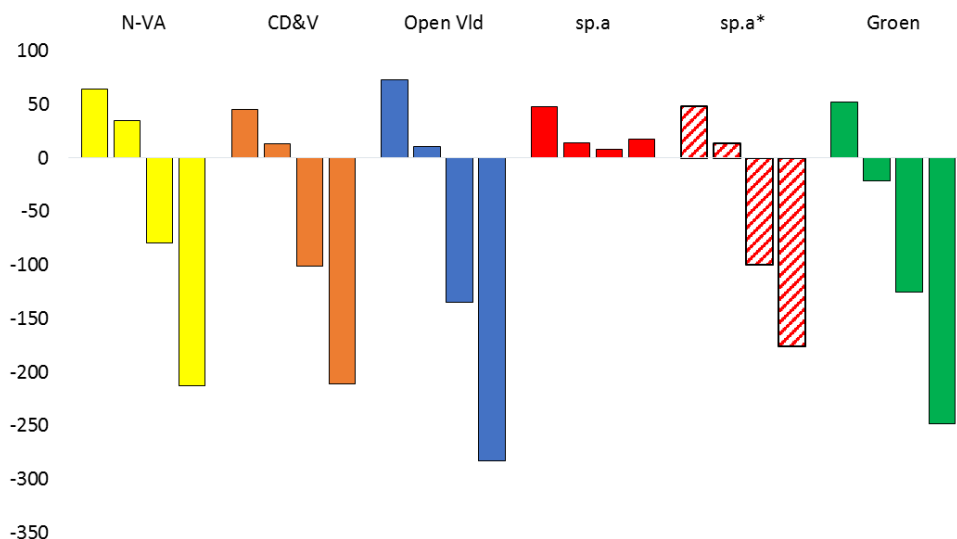
# kinderen	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	sp.a*	Groen	Vlaams Belang	% van totaal aantal gezinnen
koppels									
1	112	64	45	73	48	48	52	160	28%
2	316	35	13	11	14	14	-21	243	29%
3	605	-79	-101	-135	8	-100	-125	244	13%
4	930	-213	-211	-283	18	-176	-248	87	2%
alleenstaande ouder									
1	159	39	39	69	64	64	77	160	12%
2	374	9	13	3	87	87	68	243	9%
3	681	-105	-92	-143	60	-7	39	244	3%
4	1057	-218	-188	-302	88	-19	-187	84	2%

Noten:

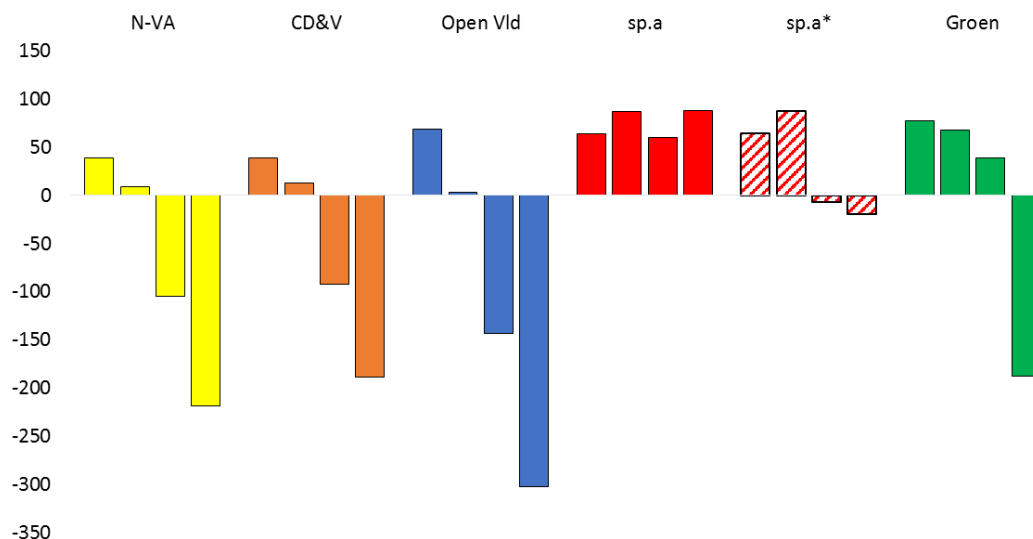
- 1) winst/verlies in € per maand is het bedrag *per gezin*, niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden.
- 2) In de rechterkolom geven we aan hoeveel gezinnen er van elk type zijn (de cirkels uit **Figuur 16**). De procenten sommeren niet tot 100%, 2% van de gezinnen heeft meer dan 4 kinderen.
- 3) sp.a is het overgangssysteem van sp.a; sp.a* betreft het uiteindelijke systeem, zonder de voorziene overgangsmaatregelen.

Figuur 17 en Figuur 18 illustreren deze effecten grafisch voor respectievelijk koppels en alleenstaande ouders met kinderen. Omdat de effecten van Vlaams Belang zoveel groter zijn dan bij de andere partijen laten we die partij weg uit de grafieken (de cijfers staan wel in de tabel).

Figuur 17: Koopkrachteffecten van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
Winst (+) of verlies (-) voor koppels met 1 tot 4 kinderen in € per maand en per gezin

Figuur 18: Koopkrachteffecten van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
Winst (+) of verlies (-) voor alleenstaande ouders met 1 tot 4 kinderen in € per maand en per gezin

Vaststellingen bij Tabel 19, Figuur 17 en Figuur 18

- een budgettair neutrale hervorming van het kinderbijslag systeem leidt tot winnaars en verliezers. Gegeven de voorstellen is het niet verwonderlijk dat de 'grote' gezinnen verliezen, en dat de gezinnen met één of twee kinderen winnen. Dat is bij alle partijen het geval. De bedragen van winst zijn kleiner omdat er nu eenmaal meer gezinnen zijn

met één of twee kinderen, dan gezinnen met drie of vier kinderen (zie de rechterkolom in Tabel 19 en Figuur 16). We herhalen ook dat deze winsten en verliezen, zoals elk koopkrachteffect in dit rapport, hier afzonderlijk worden voorgesteld van andere maatregelen die de netto-inkomens bepalen (verhoging van de uitkeringen, veranderingen in de personenbelasting of sociale bijdragen, enz.).

- Er zijn drie uitzonderingen op het algemene beeld van verlies voor grotere gezinnen, winst voor kleinere gezinnen.*
- Ten eerste is er het voorstel van sp.a dat expliciet stelt dat geen enkel gezin mag verliezen (wat al tot uiting kwam in een budgettaire kostprijs). De oplopende rang in de sociale bijlagen zorgt ervoor dat ook grote gezinnen hier gemiddeld winst boeken in dit scenario, vooral in eenoudergezinnen. In het langetermijnevenwicht zien we dat (nieuwe) grote twee-oudergezinnen wél verliezen bij de maatregel, grote gezinnen van alleenstaanden gaan er in mindere mate op achteruit.*
- Ten tweede wijkt het patroon bij Groen licht af. Alleenstaande ouders met drie kinderen winnen, daar waar ze bij alle andere partijen verliezen (op sp.a voor de huidige gezinnen en Vlaams Belang na). Dat heeft te maken met de sterkere inkomensafhankelijkheid in het voorstel van Groen. Dat wordt ook bevestigd door het, weliswaar kleine, verlies voor koppels met twee kinderen, daar waar die gezinnen gemiddeld winnen bij alle andere voorstellen.*
- Ten derde winnen alle gezinnen fors bij het voorstel van Vlaams Belang (enkel opgenomen in de Tabel, niet in de figuur). Gezinnen met 2 en 3 kinderen winnen het meest, zo'n 244 euro, maar ook gezinnen met 4 kinderen winnen nog zo'n 84 euro.*

5.2.2 Effecten per gezinsgrootte : in €'s per kind

Vanuit welvaartsoogpunt kunnen sommigen het nuttig vinden de resultaten uit de vorige paragraaf voor te stellen, niet per gezin, maar per kind. Dat gebeurt in Tabel 20, waar we voor dezelfde 8 gezinstypes de koopkrachteffecten tonen van de verandering in kinderbijslag in 2013 (in Euro per maand). Alleen zijn de cijfers nu uitgedrukt per kind.

Het spreekt vanzelf dat het teken ('+' of '-') niet zal veranderen door te delen door het aantal kinderen. Een winnaar (een gezin dat zijn inkomen ziet stijgen) blijft een winnaar, een verliezer blijft een verliezer. Alleen het absolute bedrag van winst of verlies verschijnt anders in Tabel 20, Figuur 19 en Figuur 20.

Tabel 20 Koopkrachteeffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 per gezinstype; in € per maand en *per kind*

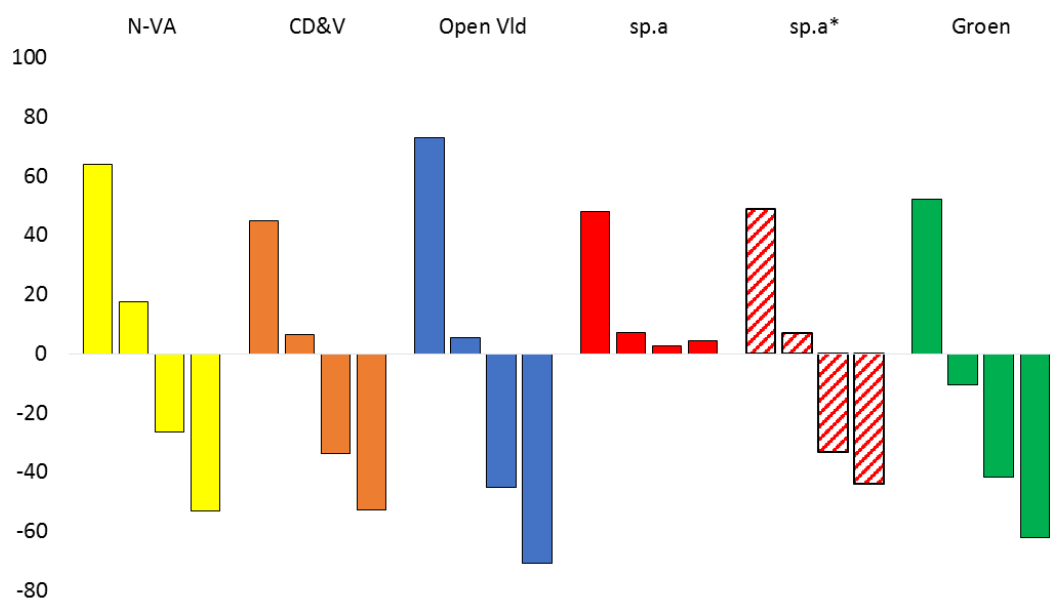
# kinderen	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	sp.a*	Groen	Vlaams Belang	% van totaal aantal kinderen
koppels									
1	112	64	45	73	48	48	52	160	28%
2	158	18	7	6	7	7	-11	122	29%
3	202	-26	-34	-45	3	-33	-42	81	13%
4	233	-53	-53	-71	5	-44	-62	22	2%
alleenstaande ouder									
1	159	39	39	69	64	65	77	160	12%
2	187	5	7	2	44	44	34	122	9%
3	227	-35	-31	-48	20	-2	13	81	3%
4	264	-55	-47	-76	22	-5	-47	21	2%

Noten:

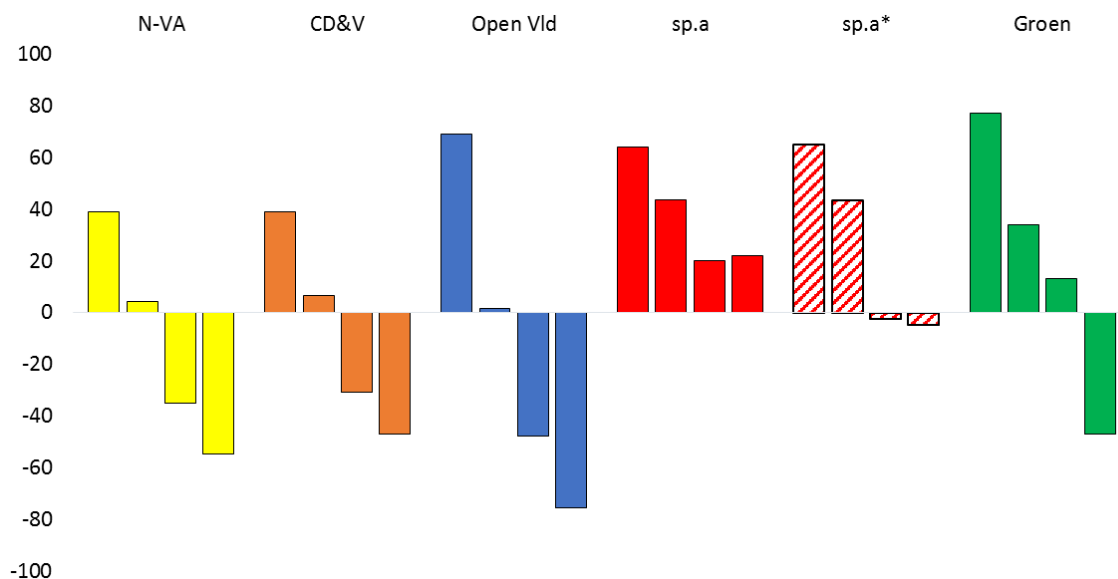
- 1) de winst/verlies in € per maand is het bedrag *per kind*, dus gecorrigeerd voor het aantal kinderen
- 2) De procenten sommeren niet tot 100%, 2% van de gezinnen met kinderen telt meer dan 4 kinderen.

Figuur 19 en Figuur 20 illustreren deze effecten grafisch.

Figuur 19: Koopkrachteeffecten van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
Winst (+) of verlies (-) voor koppels met 1 tot 4 kinderen in € per maand en *per kind*

Figuur 20: Koopkrachteffecten van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
Winst (+) of verlies (-) voor alleenstaande ouders met 1 tot 4 kinderen in € per maand
en per kind

Vaststellingen bij Tabel 20, Figuur 19 en Figuur 20:

- een budgettair neutrale hervorming van het kinderbijslag systeem, moet leiden tot winnaars en verliezers. Gegeven de voorstellen is het niet verwonderlijk dat de 'grote' gezinnen verliezen, en dat de gezinnen met één of twee kinderen winnen. Dat is bij alle partijen zo. Bemerkt dat de bedragen van winst kleiner zijn omdat er nu eenmaal meer gezinnen zijn met één of twee kinderen, dan gezinnen met drie of vier kinderen.
- Er zijn drie uitzonderingen op dit beeld.
- Ten eerste is er het voorstel van sp.a dat expliciet tot doel heeft geen "huidige" gezinnen slechter af te doen zijn door de maatregel. De oplopende rang in de sociale bijlagen zorgt ervoor dat grote gezinnen hier ook gemiddeld vooruitgaan in dit scenario. In het systeem voor "nieuwe" gezinnen ervaren de grote gezinnen gemiddeld genomen ongeveer een status quo of een lichte achteruitgang.
- Ten tweede wijkt het patroon bij Groen licht af. Alleenstaande ouders met drie kinderen winnen, daar waar ze bij alle andere partijen, behalve sp.a en Vlaams Belang, verliezen. Dat heeft te maken met de sterkere inkomensafhankelijkheid in het voorstel van Groen. Dat wordt ook bevestigd door het, weliswaar kleine, verlies voor koppels met twee kinderen, daar waar die gezinnen gemiddeld winnen bij de andere voorstellen.
- Ten derde winnen alle gezinnen (enkel Tabel, niet in figuur) bij het voorstel van Vlaams Belang.

5.2.3 Effecten per inkomensgroep

In Tabel 21 tonen we de koopkrachteffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 in euro per maand per inkomensdecil van de volledige bevolking.¹⁰ We rangschikken individuen van arm naar rijk op basis van het beschikbaar inkomen van het gezin, dat gecorrigeerd wordt voor gezinsgrootte op basis van een equivalentieschaal. We weten dat er in de lagere decielen meer alleenstaanden voorkomen en dat de hogere decielen meer koppels en samenwonenden bevatten. Ook het aantal kinderen varieert doorheen de decielen. Daarnaast zitten er vooral gezinnen met veel kinderen in de lagere decielen en middelste decielen en daalt het aantal kinderen in de drie hoogste decielen. De cijfers in Tabel 21 geven het verschil in kinderbijslag weer tussen de huidige situatie en het nieuw systeem dat voorgesteld wordt. Hoe groter dit cijfer, hoe meer kinderbijslag een gezin extra krijgt in het nieuwe systeem. Figuur 21 stelt de resultaten grafisch voor (opnieuw zonder Vlaams Belang wegens het uitzonderlijk grote effect).

Tabel 21 Koopkrachteffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 per decil van beschikbaar inkomen; in € per maand

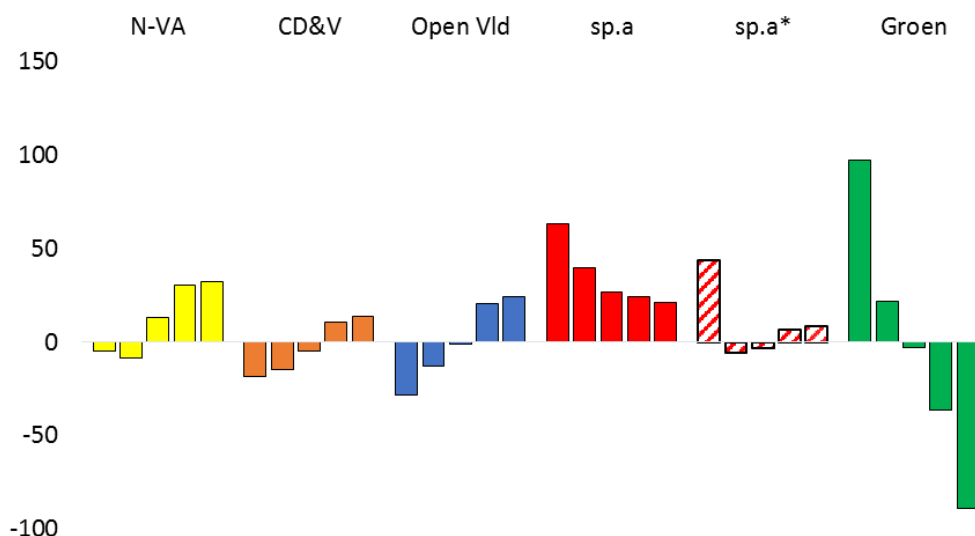
decil	Aantal volwassen in gezin	Aantal kind in gezin	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	sp.a*	Groen	Vlaams Belang
1	2,1	0,6	4	-19	-28	68	64	135	171
2	2,0	0,6	-13	-18	-29	58	24	60	185
3	2,0	0,4	-4	-7	-3	51	13	43	199
4	2,1	0,5	-13	-22	-23	29	-24	1	187
5	2,5	0,7	10	-7	-4	29	4	14	197
6	2,4	0,6	16	-3	2	25	-11	-20	197
7	2,6	0,7	26	8	17	23	3	-28	204
8	2,5	0,6	35	14	24	26	10	-45	199
9	2,4	0,5	36	18	31	22	13	-70	200
10	2,4	0,5	29	10	18	20	4	-108	205
Allen	2,3	0,6	14	-2	2	34	10	-4	195

Noten:

- 1) Decielen op basis van equivalente beschikbare inkomens van huishoudens;
- 2) de winst/verlies in € per maand is het bedrag *per gezin*, dus niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden

¹⁰ We gebruiken decielen voor de volledig ebevolking om de vergelijkbaarheid met decieltabellen in de rest van dit rapport mogelijk te maken. Vanzelfsprekend is zeker voor kinderbijslag ook een decileverdeling van de subpopulatie van de gezinnen met kinderen interessant. Die zijn verkrijgbaar op aanvraag. Voor de vergelijking tussen de partijen heeft dit echter weinig tot geen effect.

Figuur 21: Koopkrachteffecten van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
 Winst (+) of verlies (-) per kwintiel in € per maand en per gezin, bevolking met kinderen

Vaststellingen bij Tabel 21 en Figuur 21

- *Er zijn opmerkelijke verschillen tussen de voorstellen. N-VA, CD&V en Open Vld kiezen er duidelijk voor om het systeem niet selectiever te maken. Daardoor wordt de winst van de kleine gezinnen hier gereflecteerd in een relatief grotere winst voor de welvarender inkomensgroepen. De hogere decielen bestaan uit relatief meer gezinnen met één of twee kinderen, grote gezinnen zijn meer vertegenwoordigd in de lagere decielen.*
- *Groen voert een grotere selectiviteit in. De bovenste helft van de welvaartsverdeling levert in. De onderste helft ziet haar beschikbaar gezinsinkomen toenemen, en de arme gezinnen het meest.*
- *In het sp.a-voorstel inclusief overgangssysteem verliezen de huidige gezinnen niet. Door de (1) verhoogde sociale supplementen, (2) en door de oplopende rang in deze supplementen, hebben deze supplementen een progressief karakter. Voor toekomstige gezinnen zal de gemiddelde winst kleiner zijn als gevolg van de "nieuwe" grote gezinnen die minder zullen ontvangen dan vergelijkbare gezinnen vandaag. In het 2^e en 3^e kwintiel zien we dat dat aanleiding geeft tot lichte verliezen, maar die verliezen zijn minder uitgesproken dan bij andere partijen. De grotere selectiviteit blijft ook op lange termijn overeind in het sp.a-voorstel.*
- *Het voorstel van Vlaams Belang verdeelt de hoge budgettaire kost ongeveer gelijk over de welvaartsverdeling: elk gezin krijgt ongeveer 195 €/maand extra.*

6. TERUGVERDIENEFFECTEN

Voor de haalbaarheid van elk programma rekent elke politieke partij op terugverdieneffecten. Vaak worden die terugverdieneffecten enkel geassocieerd met een verlaging van de loonkosten. Maar er zijn natuurlijk ook macro-economische effecten van toegenomen investeringen, zowel wat directe jobcreatie (en dus inkomen, consumptie, belastingontvangsten) betreft, als wat de lange termijn groei betreft (denk maar aan onderwijs). Noch onze modellen, noch de beschikbare tijd laten toe om de analyse zo algemeen te voeren. Dat is net wat wél zal mogelijk zijn als bijvoorbeeld een instelling als het Federaal Planbureau de analyses zal doen.

In deze paragraaf beperken we ons tot een vergelijkende analyse van verhoogde tewerkstelling die enkel volgt uit een loonlastenverlaging. We beschikken niet over een macro-economisch algemeen evenwichtsmodel dat exact kan uitrekenen hoeveel extra tewerkstelling elk programma creëert. Dit betekent echter niet dat we de terugverdieneffecten vooropgesteld door elke politieke partij niet kritisch en op een vergelijkbare manier tegen het licht kunnen houden. We baseren ons voor deze schatting van het aantal gecreëerde jobs en de bijbehorende terugverdieneffecten op twee papers: enerzijds Breemersch en Konings (2013), anderzijds op het gezamenlijk rapport van het Federaal Planbureau en de NBB van april 2011.¹¹ We benadrukken dat de cijfers die we hieronder in Tabel 22 weergeven, *niet* gebruikt werden in het macro-budgettaire plaatje dat we geschetst hebben in paragraaf 2. Omdat ook voor ons de inschatting van de terugverdieneffecten heel onzeker is, hebben we in paragraaf 2 de inschatting van de partijen zelf gewoon overgenomen. Deze paragraaf dient m.a.w. enkel als bijkomend achtergrondmateriaal bij eventuele discussies over de terugverdieneffecten.

Breemersch & Konings (genoteerd als B&K hieronder) simuleren de impact van een lastenverlaging via de werkgeversbijdrage van één procent van de totale loonkosten van de private economie. Ze gaan daarbij uit van een totale loonmassa (m.n. de brutolonen en patronale bijdrages) van €144,1 miljard, zodat hun lastenverlaging 1,44 miljard bedraagt. De totale loonmassa in de private sector van 144,1 miljard uit B&K slaat op 2011. Aangezien de totale loonmassa in de private sector in ons referentiejaar 2019 €182,1 miljard bedraagt, komt een lastenverlaging van bijvoorbeeld €3 miljard in 2019 neer op een loonkostdaling van 1,65% in 2019 termen. Het is op die procentuele verlaging van de loonlasten dat we de elasticiteiten {uitleggen wat dat betekent} van B&K toepassen die betrekking hebben op de vraagzijde van de arbeidsmarkt.

We benadrukken dat de verklarende variabele waarop we de elasticiteiten van B&K toepassen de loonkostverlaging is. De door N-VA en sp.a voorgestelde uitbreiding van de 'werkbonus' (via de verminderde werknemersbijdrage voor lagere lonen) en de 'loonbonus' van Groen beschouwen we niet als loonkostenmaatregel. Dit zijn maatregelen die de koopkracht van de gezinnen verhogen (zie paragraaf 3). Zoals alle koopkrachtverhogende maatregelen zullen die

¹¹ Breemersch K. en Konings J. (2013), De Terugverdieneffecten van een Lastenverlaging op Arbeid, VIVES – KU Leuven; en Federaal Planbureau en NBB (2011), Socialezekerheidsbijdrageverminderingen en herfinancieringsmaatregelen. Dit laatste rapport bevat o.a. de studie Bassilière, Bossier, Masure en Stockman (2010), Varianten de réduction des cotisations sociales et de modalités de financement alternatif.

vanzelfsprekend macro-economische effecten hebben, via toegenomen consumptie en de daarmee gepaard gaande jobcreatie. We nemen dit effect niet mee op in Tabel 22 hieronder.¹²

De jobcreatie als gevolg van het competitiviteitspact zit al vervat in de prognoses van het Federaal Planbureau (m.n. 194000 jobs tegen 2019). Bij Groen komt de 2,5 miljard lastenverlaging *bovenop* wat al voorzien is in het Competitiviteitspact. Maar bij CD&V, Open Vld en sp.a bevat het bedrag aan loonkostenverlaging, ook het in het Competitiviteitspact voorziene bedrag. Om het aantal extra jobs te ramen dat gecreëerd wordt, bovenop de 194000 jobs uit het basisscenario van het FPB, trekken we daarom voor CD&V, Open Vld en sp.a het bedrag van het Competitiviteitspact af. Voor de schatting van het aantal gecreëerde arbeidsplaatsen op middellange termijn brengen we dus enkel de *bijkomende* verlaging van de werkgeversbijdrage in rekening. N-VA en Vlaams Belang aanvaarden het Competitiviteitspact niet. De jobcreatie als gevolg van hun werkgeversbijdragevermindering wordt dus berekend ten opzichte van de FPB-benchmark zonder het Competitiviteitspact. Met andere woorden, het aantal gecreëerde jobs komt bovenop de 176000 extra jobs in 2019 (i.p.v. 194000).

B&K hanteren zelf een rits uiteenlopende scenario's, en dus verschillende elasticiteiten. Het meest optimistisch scenario beschrijft een gerichte lastenverlaging. In dat geval wordt een vierde van de volledige lastenverlaging toegepast op laaggeschoolde werkkrachten. Aangezien laaggeschoolden een lager brutoloon genieten dan de hoger geschoolden, zal een gerichte maatregel een grotere vermindering teweegbrengen van de werkgeverslasten op laaggeschoolde arbeid. Verder veronderstelt het optimistisch scenario dat de brutolonen niet veranderen als gevolg van de maatregel en dat er geen krapte is op de arbeidsmarkt, m.a.w. alle gecreëerde jobs worden onmiddellijk ingevuld (m.n. de aanbodelasticiteiten van zowel de hoog- als de laaggeschoolden gaan beide naar oneindig).

In het meest pessimistisch geval gaan B&K uit van een algemene maatregel waarbij de 1% loonkostenvermindering wordt doorgevoerd voor elk opleidingsniveau. Bovendien houden ze rekening met vrije loononderhandelingen. De brutolonen kunnen zich dus aanpassen, en daardoor wordt tot de helft van het oorspronkelijke voordeel voor de werkgevers, naar de werknemers gekanaliseerd in de vorm van een hoger brutoloon. Dit heeft natuurlijk een dempend effect op het aantal gecreëerde jobs.

Als we ons baseren op de studie van het FPB en NBB (2011), dan dienen de lastenverlagingen omgezet te worden naar procenten van het BBP. De studie vertrekt immers van een verlaging van de werkgeversbijdrage van 0,5% van het BBP. De door CD&V beoogde verlaging van de werkgeversbijdrage van €1,57 miljard bijvoorbeeld komt overeen met 0,34% van het BBP in 2019. We vertalen de FPB-resultaten in termen van jobs en terugverdieneffecten bij een loonkostdaling van 0,5% BBP gewoon proportioneel voor de door de partijen voorgestelde loonkostverlaging (in het voorbeeld van CD&V nemen we dus 0,34/0,50 van het effect).

Het meest positieve scenario uit de studie van het FPB en de NBB is eveneens een scenario met vaste brutolonen en lastenverlaging die volledig gericht wordt op laaggeschoolden. Het meest

---

¹² Groen bijvoorbeeld rapporteert de creatie van 55000 jobs als gevolg van de loonkostdaling, maar voorziet daarboven nog de creatie van 29000 extra jobs ten gevolge van het vermelde afgeleide effect van hoger consumptie. We betrekken enkel de 55000 jobs in de vergelijking.

pessimistische scenario beslaat een algemene lastenverlaging met mogelijkheid om de reële brutolonen opnieuw te onderhandelen. Op basis van de modellen van het FPB en de NBB zijn de verwachte jobcreatie en terugverdieneffecten over het algemeen iets optimistischer. Dit laatste is mede te verklaren door het dynamische karakter van de respectievelijke modellen.

De resultaten van deze benaderende oefening staan in Tabel 22.

In rij (1) geven we de verlaging van de werkgeversbijdrage weer bovenop de loonkostverlaging die al voorzien is in het Competitiviteitspact. Ook hier gaat het om bedragen voor 2019. In procent van de loonmassa vinden we dit bedrag terug op rij (5), en het is op dit percentage dat we de elasticiteiten van B&K toepassen. Daarom hebben we deze percentages in het rood aangeduid. Rij (2) vermeldt de loonkostverlaging uit het Competitiviteitspact, zodat we in rij (4) en (8) ook een beeld kunnen geven van de totale loonkostverlaging die een partij voorstelt. Voor N-VA tellen we daar trouwens ook de indexsprong bij (rij (3) en (7)). Zoals hierboven beschreven is dit niet het percentage waarop we de elasticiteiten van B&K toepassen. Daarvoor gebruiken we enkel het percentage uit rij (5). Voor het FPB gebruiken we het bedrag uit rij (1), uitgedrukt als % van het BBP in 2019.

De resultaten staan in het tweede deel van Tabel 22, zowel wat betreft het aantal gecreëerde jobs, als wat betreft het terugverdieneffect. We geven ook telkens het door de partij gerapporteerde cijfer (in rij (9) voor het aantal jobs, in rij (11) voor het terugverdieneffect). Zoals verwacht kan worden lopen de schattingen sterk uiteen. Dat kan ook niet anders gegeven de sterk verschillende veronderstellingen in wat we hier gemakshalve “optimistisch” en “pessimistisch” scenario noemen. Een ‘juist’ antwoord verwachten is hier dan ook misplaatst.

Tabel 22 Vergelijking van Jobcreatie en terugverdieneffect van de loonkostenverlaging over de partijen (2019)

	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	Groen	Vlaams Belang
Hoeveel bedraagt de loonkostverlaging in miljoen €?						
(1) werkgeversbijdrage, mln €, buiten Competitiviteitspact	-4455	- 1570	-3570	-1120	-2500	-6944
(2) werkgeversbijdrage Pact2013, mln €	.	- 1430	-1430	-1430	-1430.	.
(3) andere loonkostverlagingen, mln €	-3643					
(4) totale verlaging loonkost, mln €	-8098	- 3000	-5000	-2550	-3930	-6944
Hoeveel bedraagt de loonkostverlaging in % van de loonmassa?						
(5) werkgeversbijdrage, in % loonmassa (en in % van BBP tussen haakjes)	- 2,45% (-0,96%)	- 0,86% (0,34%)	- 1,96% (0,77%)	- 0,61% (0,24%)	- 1,37% (0,54%)	- 3,81% (-1,50%)
(6) werkgeversbijdrage Pact2013, % lm	.	- 0,79%	- 0,79%	- 0,79%	.	.
(7) andere loonkostverlagingen, % lm	- 2,00%					
(8) totale verlaging loonkost in % lm	- 4,45%	- 1,65%	- 2,75%	- 1,40%	- 2,16%	- 3,81%
Hoeveel jobs worden er gecreëerd?						
(9) aantal volgens partijprogramma	n.b.	30000	100000	40000	55000	140000
(10) volgens simulaties:						
a. pessimistisch FPB/NBB	30442	10728	24395	7653	17083	47449
b. optimistisch FPB/NBB	94602	33339	75809	23783	53088	147452
c. pessimistisch B&K	15306	5394	12265	3848	8589	23857
d. optimistisch B&K	68043	23979	54526	17106	38183	106055
Hoeveel bedraagt het terugverdieneffect in miljoen €?						
(11) volgens partijprogramma	2000	900	2900	0	1400	3858
(12) volgens simulaties						
e. pessimistisch FPB/NBB	2673	942	2142	672	1500	4166
f. optimistisch FPB/NBB	3564	1256	2856	896	2000	5555
g. pessimistisch B&K	530	187	425	133	298	826
h. optimistisch B&K	2553	900	2046	642	1433	3979

Noten:

In (9) en (10) geven we het aantal gecreëerde jobs t.g.v. de bijdragevermindering in (5) bovenop de 176000 bij ongewijzigd beleid in het FPB-scenario tot 2019. Voor CD&V, sp.a, Open Vld en Groen komen deze bovenop de circa 15750 extra jobs t.g.v. het Competitiviteitspact, m.a.w. bovenop een totaal van circa 194000 jobs in 2019. Het aantal jobs, zoals de partij dat veronderstelt, komt uit de partijprogramma's, behalve voor sp.a waar we een beroep deden op volgend artikel: "SP.A spaart sociale zekerheid" De Standaard, Wo. 19 Mar. 2014, Pagina 8.

We bekomen (10a-b) door ons proportioneel te baseren op het gezamenlijk rapport van het Federaal Planbureau en de NBB van april 2011 en in (10c-d) de elasticiteiten van het meest optimistische en het meest pessimistische scenario uit de paper van Breemersch & Konings toe te passen.*

Vaststellingen bij Tabel 22

- *Rij (8) leert dat de loonkosten het meest verlaagd worden door N-VA (4,45%, inclusief de indexsprong), gevolgd door Vlaams Belang (3,81%), Open Vld (2,75%), Groen (2,16%) en CD&V (1,65%). Zoals hierboven beschreven is dit niet het percentage waarop we de elasticiteiten van B&K toepassen. Daarvoor gebruiken we enkel het percentage uit rij (5). Voor het FPB gebruiken we het bedrag uit rij (1), uitgedrukt als % van het BBP in 2019.*
- *De verminderingen van de werkgeversbijdrage bovenop het competitiviteitspact variëren van 3,81% (Vlaams Belang), 2,45% (N-VA), 1,96% (Open Vld), 1,37% (Groen), 0,86% (CD&V) en 0,61% (sp.a) van de totale loonmassa in de private sector in 2019.*
- *De effectiviteit van loonkostmaatregelen in termen van jobcreatie en terugverdieneffecten is afhankelijk van hun opbouw. Groen en sp.a, en in zekere mate ook Open Vld stellen gerichte maatregelen voor en kunnen in dat geval meer jobs en terugverdieneffecten verwachten. Het N-VA-voorstel stelt expliciet een lineaire maatregel voor. Het te verwachten aantal jobs en terugverdieneffecten per euro inspanning is in dat geval lager.*
- *N-VA vermeldt zelf geen cijfer voor jobcreatie. De voorgestelde lastenverlaging is van lineaire (m.a.w. algemene) aard, dus lijkt het pessimistische scenario een aangewezen ijkpunt te zijn. N-VA pleit ervoor af te wijken van het Competitiviteitspact. De jobcreatie als gevolg van hun werkgeversbijdragevermindering dient dus berekend ten opzichte van de FPB-benchmark zonder het Competitiviteitspact. Met andere woorden, het aantal gecreëerde jobs komt bovenop de 176000 (i.p.v. 194000) extra jobs in 2019 volgens de baseline. We herhalen dat we de indexsprong hier niet mee in betrokken hebben. Aan de ontvangstenzijde zou de loonkostendaling zich vertalen in terugverdieneffecten, variërend van ongeveer 530 tot 2553 miljoen euro. Budgettair stelt N-VA zich eerder voorzichtig op.*
- *Voor CD&V bevindt het vooropgestelde aantal jobs (30000) zich op basis van de FPB-simulaties eerder aan het optimistische einde van het spectrum (33339 vs. 10728). Op basis van datzelfde model zijn de terugverdieneffecten in het CD&V-voorstel evenwel voorzichtig. De B&K-elasticiteiten produceren een toename van het aantal jobs met respectievelijk 23979 in het meest optimistische, en 5394 in het meest pessimistische scenario. De terugverdieneffecten variëren van ongeveer 190 tot 900 miljoen €. CD&V rekent op 900 miljoen.*
- *Voor Open Vld bevindt het veronderstelde aantal jobs zich voorbij het optimistische uiteinde van het spectrum (75809 vs. 24395) van de FPB-simulaties. Dat geldt iets minder voor het veronderstelde terugverdieneffect zelf (2,9 miljard). Met de B&K-simulaties bekomen we een toename van het aantal jobs met respectievelijk 54526 in het meest optimistische, en 12265 in het meest pessimistische scenario. De loonkostenverlaging van Open Vld is wel 'gericht': van de €3,57 miljard loonkostendaling voorgesteld door VLD is €650 miljoen expliciet gericht op min-30'ers en 55-plussers. Aan de ontvangstenzijde zou dit zich vertalen in 425 tot 2046 miljoen € extra inkomsten.*
- *Voor de – gerichte – lastenverlaging door sp.a komen we met de FPB-methodologie tot een vork van 23783 tot 7653 extra jobs. Met de B&K-elasticiteiten is het slechts 17106*

tot 3848. Maar budgettair is sp.a heel voorzichtig, en schrijft geen enkel terugverdieneffect in, in haar plan.

- Voor Groen bekomen we met de FPB-methode een vork van 53088 tot 17083 extra jobs. Gezien de gerichtheid van de loonkostenverlaging, is een optimistisch scenario niet onrealistisch. De door Groen vooropgestelde terugverdieneffecten van 1400 miljoen € zijn eerder voorzichtig te noemen. Zoals voor alle andere partijen is het resultaat met de B&K-elasticiteiten beperkter: van 38183 tot 8589 jobs. Aan de ontvangstenzijde zou dit zich vertalen in mogelijke terugverdieneffecten van ongeveer 298 tot 1433 miljoen €. Ook bij deze schatting verantwoordt de gerichtheid van de lastenverlaging het bedrag van 1400 miljoen €.*
- Vlaams Belang stelt met een verlaging van €6,94 miljard tegen 2019 de grootste werkgeversbijdragemaatregel voor. De daarmee beoogde 140000 jobs leunen aan tegen het optimistische uiteinde van het FPB-spectrum (147452), dat ongeveer honderd duizend jobs meer telt dan in het meest pessimistische geval (47449). Budgettair zal zich dit aan de ontvangstenzijde vertalen in terugverdieneffecten van 4,2 miljard tot 5,6 miljard €. Net zoals bij de andere partijen is de jobcreatie o.b.v. de B&K-elasticiteiten pessimistischer. de vraag moet natuurlijk gesteld worden op de simpele lineaire interpolatie van de FPB-simulatie voor dergelijk grote lastenverlaging nog verantwoord is.*

We merkten reeds op dat bovenstaande informatie beperkt is tot de terugverdieneffecten die rechtsreeks volgen uit de verlaging van de sociale bijdragen voor de werkgevers. Andere kanalen van terugverdieneffecten, zeker aanwezig in de partijprogramma's, blijven dus buiten beeld. Bovendien moet de lastenverlaging ook op één of andere manier gefinancierd worden. Dat kan op twee manieren: door de verlaagde inkomsten uit de werkgeversbijdrage te compenseren via een andere inkomstenbron, of door te besparen op overheidsuitgaven.

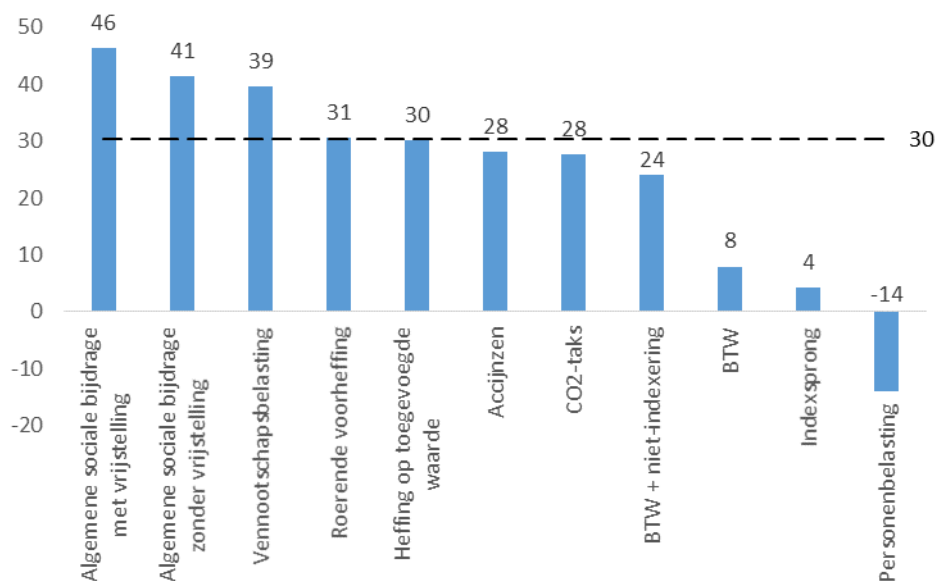
Op de omschrijving van de besparingen en de door de partijen geraamde bedragen komen we terug in paragraaf 7. Hier beperken we ons tot de, ook vaak door collega Peersman gemaakte opmerking, dat ook die "terugverlieseffecten" in kaart zouden moeten gebracht worden. We zijn het daar volmondig mee eens, maar hielden dat, omwille van capaciteitsbeperkingen en het ontbreken van een macro-economisch model, (ook weer) buiten het bestek van deze analyse. Het volstaat te zeggen de vuistregel in herinnering te brengen die een multiplicator veronderstelt van 0,5 voor overheidsuitgaven. Dat betekent dat elk miljard besparingen leidt tot 0,5 miljard afname van het BBP. Als we dan met een impliciete "belastingvoet" rekenen van 50%, komen we voor elk miljard besparingen aan een verlieseffect van 250 miljoen €. We weten dat de multiplicatoren verschillend zijn voor besparingen in verschillende posten, en ook verschillend zijn op korte en lange termijn. Net omdat het in dit tijdsbestek onmogelijk is dit detail te implementeren, zien we af van een verdere uitwerking van dit onderdeel.

De tweede manier om een lastenvermindering te financieren bestaat erin het verlies aan inkomsten uit sociale bijdragen te compenseren door een andere inkomstenbron. De tax shift naar verhoogde BTW of accijnzen, of naar verhoogde inkomsten uit vermogen zijn er maar twee voorbeelden van. Deze nieuwe of 'andere' lasten hebben natuurlijk ook macro-economische effecten, die uiteindelijk ook tot uiting komen in een verandering van ontvangsten voor de overheid. De studie van het FPB en de NBB rapporteert ook simulaties die, bovenop de lastenvermindering, rekening houden met de financiering van die lastenvermindering.

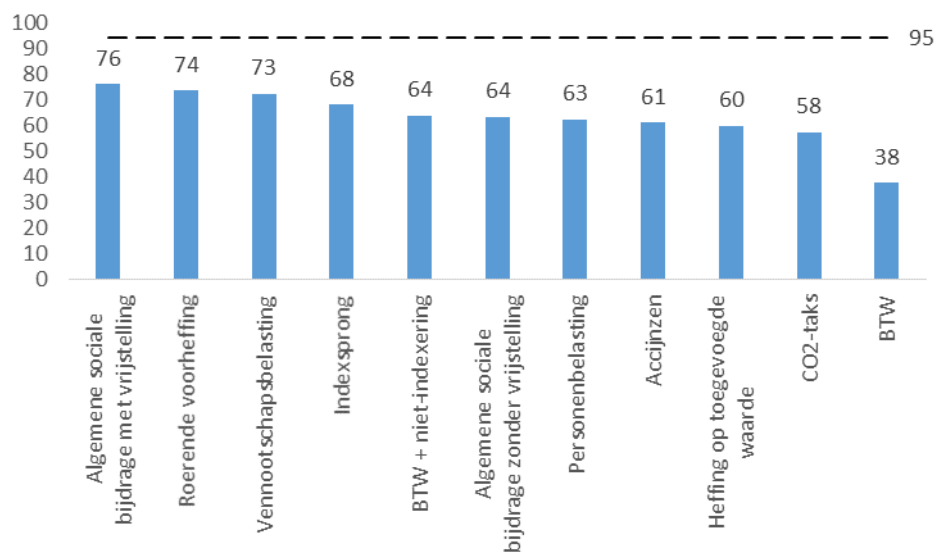
Afhankelijk van de gekozen financieringsvorm van de vermindering van de werkgeversbijdrage kan het aantal gecreëerde jobs dus hoger of lager komen te liggen dan voorzien in Tabel 22.

We hebben voor alle partijen zowel het optimistische als pessimistische scenario uit de FPB-studie toegepast met de verschillende compenserende financieringsvormen. Ze volgen in de figuren hieronder, in de volgorde van de partijen. De stippellijn geeft telkens het aantal jobs aan dat voor dat scenario in Tabel 22 verscheen. De figuren hieronder tonen duidelijk de relatieve impact van de verschillende financieringsvormen. Een tax shift richting BTW en accijnzen resulteert in alle scenario's in minder jobs dan een financiering van de lastenverlaging door middel van de roerende voorheffing.

Figuur 22 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering N-VA naargelang financiering – Pessimistisch FPB/NBB

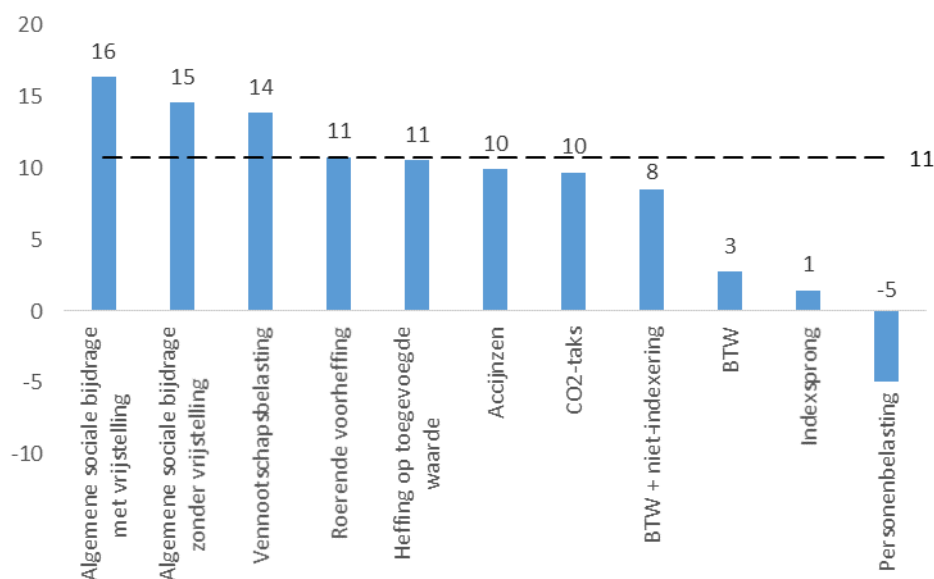

Figuur 23 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering N-VA naargelang financiering – Optimistisch FPB/NBB

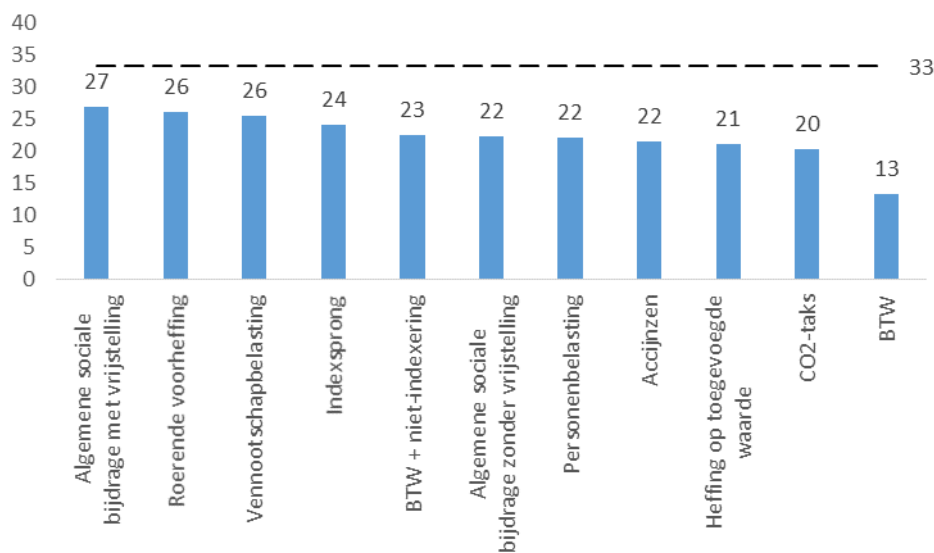

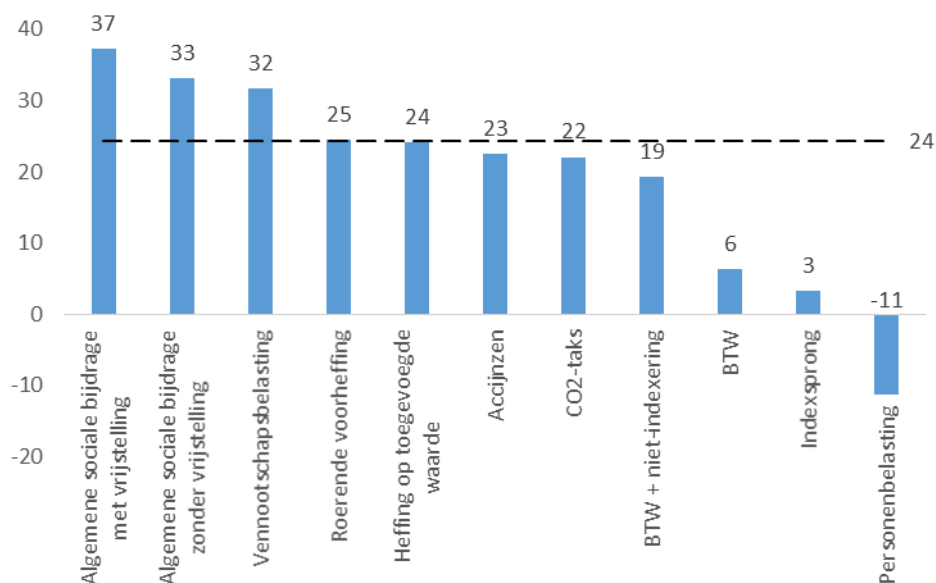
Figuur 24 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering CD&V naargelang financiering – Pessimistisch FPB/NBB

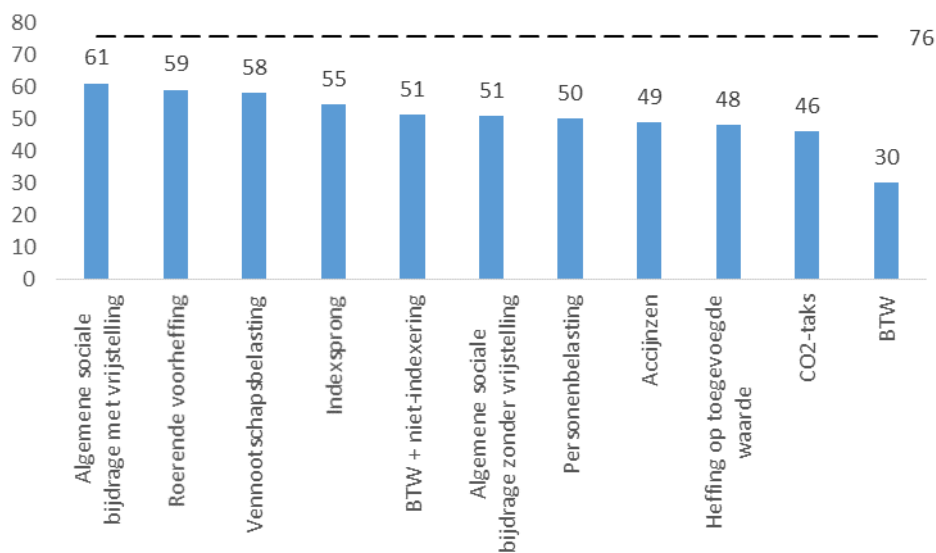
Figuur 25 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering CD&V naargelang financiering – Optimistisch FPB/NBB

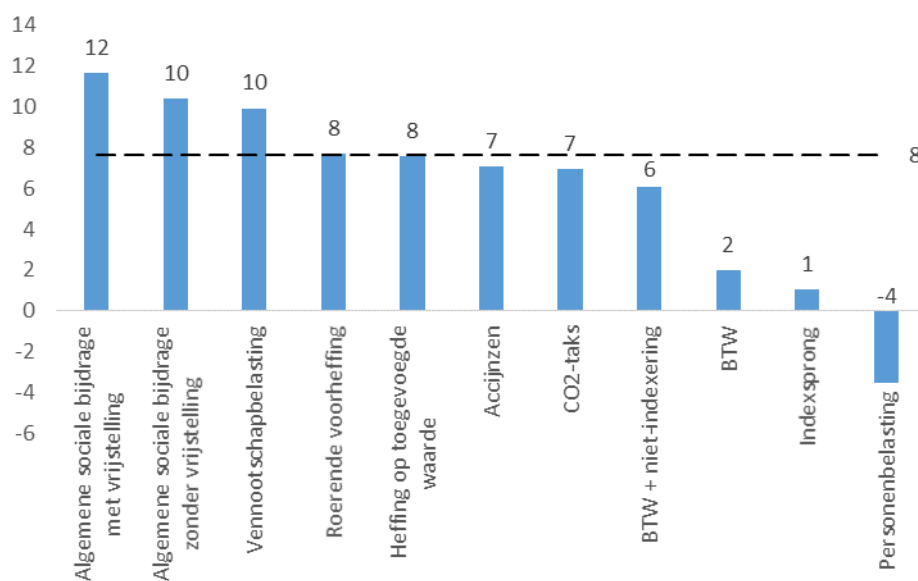
Figuur 26 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering Open Vld naargelang financiering – Pessimistisch FPB/NBB

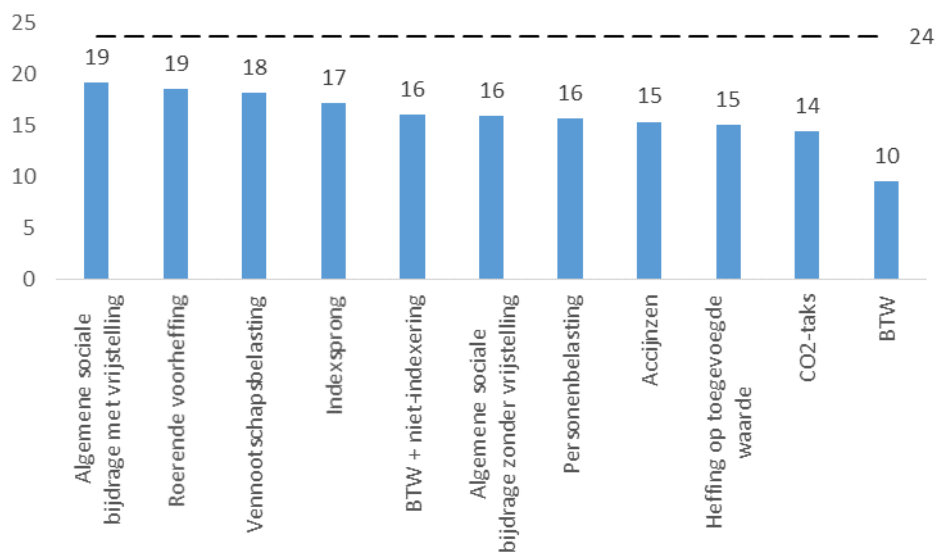
Figuur 27 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering Open Vld naargelang financiering – Optimistisch FPB/NBB

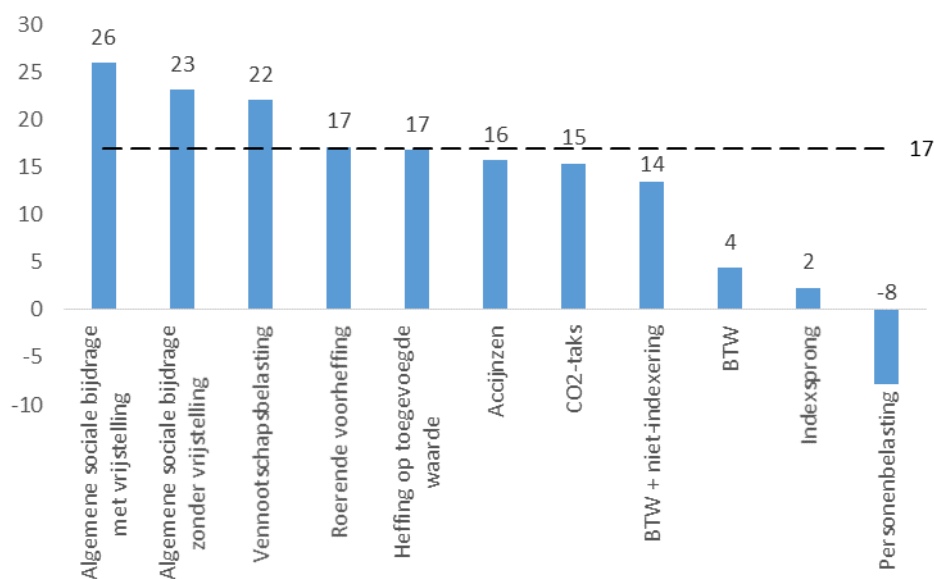
Figuur 28 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering sp.a naargelang financiering – Pessimistisch FPB/NBB

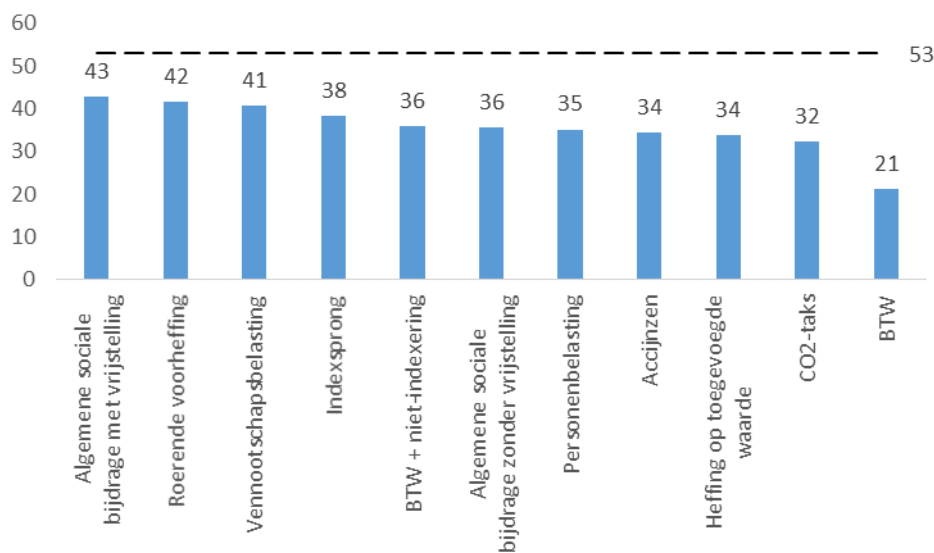
Figuur 29 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering sp.a naargelang financiering – Optimistisch FPB/NBB

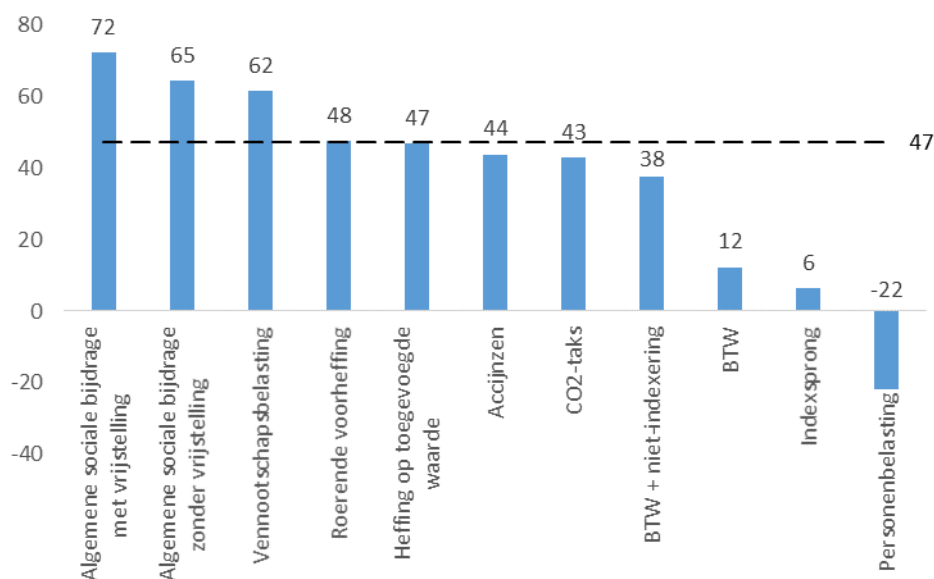
Figuur 30 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering Groen naargelang financiering – Pessimistisch FPB/NBB

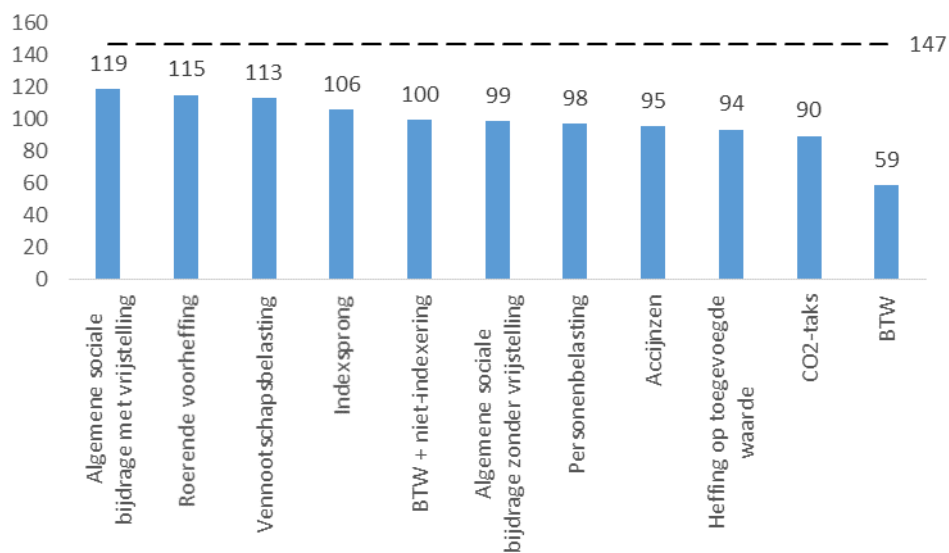
Figuur 31 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering Groen naargelang financiering – Optimistisch FPB/NBB

Figuur 32 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering Vlaams Belang naargelang financiering – Pessimistisch FPB/NBB

Figuur 33 Aantal gecreëerde jobs bijdragevermindering Vlaams Belang naargelang financiering – Optimistisch FPB/NBB

7. BESPARINGEN

In deze paragraaf proberen we de blokjes ‘besparingen’ in Figuur 1 duidelijker in te vullen. Een nuttige oefening, aangezien niet enkel de grootte-orde van de besparingen verschilt tussen de partijen, maar ook de verdeling ervan over de overheidsniveaus. Dit bekijken we allereerst in paragraaf 7.1. In paragraaf 7.2 bespreken we één heel specifieke besparing: de index-sprong van N-VA.

Zoals reeds aangehaald in de inleiding van dit rapport beseffen we terdege dat de focus op besparingen in deze paragraaf, best zou gematched worden door een even gedetailleerde analyse van de extra uitgaven die partijen voorstellen, zowel in sociale bescherming als wat investeringen betreft. Dat dit niet is gebeurd heeft te maken met de keuzes die we moesten maken binnen het korte tijdsbestek van dit project. Gegeven het belang van het besparingsluik in het programma van alle partijen (zelf afgeleid van het belang van een programma dat kadert in gezonde overheidsfinanciën), en de rol die dit speelt in het publieke debat hebben we onze tijd daarom besteed aan het beter in kaart brengen van de besparingen. Ook hier wordt dit best niet gelezen als een verontschuldiging, maar wel als een waarschuwing die we doorheen heel het rapport blijven herhalen: we lichten *onderdelen* van de partijprogramma's door, maar kunnen geen integrale, allesomvattende analyse aanbieden.

7.1 *Budgettaire impact en concrete invulling van de besparingen*

Tabel 29 splitst de besparingen uit over de drie belangrijkste beleidsdomeinen van de gezamenlijke overheid. We antwoorden hier op de vraag waar bespaard wordt, en in welke mate. Is dat op het federale niveau, in de sociale zekerheid (RSZ), of op het regionale/lokale niveau? We houden hierbij ons eerder uitgangspunt aan dat de gemeenten onder voogdij staan van gewesten.

We geven voor elk niveau de budgettaire impact in 2019 van de besparingen. De besparingen in 2019 volgen uit het afremmen van de groei van bepaalde uitgaven over de periode 2014-2019 in vergelijking met het scenario ‘ongewijzigd beleid’ van het Federaal Planbureau. Elke partij legt hier andere accenten. De evolutie van de uitgaven in het benchmark-scenario volgt uit een reële groei van de uitgaven, en een aanpassing aan inflatie. De twee samen noemen we de nominale groei. In het geval van uitkeringen kan de reële groei zowel een gevolg zijn van het laten toenemen van de reële waarde van een uitkering (bvb. om pensioenen of kinderbijslagen de welvaarts groei te laten volgen), of van het feit dat er meer gerechtigden zijn. In het geval van andere overheidsuitgaven (bvb. lonen en wedden, werkingsuitgaven) kan de reële groei het gevolg zijn van de toename van het reële loon per ambtenaar, of van een toename van het aantal ambtenaren.

Ruw geschetst zijn er drie manieren om een verschil te bekomen met de evolutie van de uitgaven zoals die zouden evolueren onder ‘ongewijzigd beleid’. Men kan de uitgaven *nominaal bevroren* gedurende een jaar of meerdere jaren. Dit betekent dat de uitgaven helemaal niet toenemen. In het geval van positieve inflatie betekent dat dat ze in reële termen dalen. Wat uitkeringen betreft betekent dit dat het aantal gerechtigden op die uitkering moet dalen, en/of de uitkering zelf in reële termen moet dalen. Voor de ambtenaren idem dito: ofwel moet het aantal ambtenaren dalen, ofwel de reële wedde die ze verdienen.

Ten tweede kunnen uitgaven bevroren worden in reële termen. De uitgaven nemen dan enkel toe met de inflatie, maar blijven in reële termen constant. Dit is het oorspronkelijke voorstel van de 'Moesen-norm'. Ten derde, en algemener, kan de uitgavengroei beperkt worden, zó dat de reële groei lager is dan hij zou zijn onder het scenario 'ongewijzigd beleid' (en reële nulgroei is dan natuurlijk een speciaal geval). Een groeibeperking van 2% in de pensioenuitgaven bijvoorbeeld, houdt in dat een bedrag X jaarlijks slechts met 2% bovenop inflatie zal toenemen i.p.v., bijvoorbeeld, de 3% bij ongewijzigd beleid.

Partijen geven op drie verschillende manieren aan hoe ze een besparing gaan realiseren.

1. ofwel geven ze gewoon een bedrag op. Bijvoorbeeld: "in de pensioenen besparen we 2,5 miljard". In dat geval staat dat bedrag in het rood in onderstaande tabel. Wij bereken dan zelf de *impliciete (jaarlijkse) groei* voor die uitgavenpost, zó dat dit bedrag effectief gehaald wordt. Wat we zelf berekend hebben staat in het blauw.
2. ofwel geven de partijen zelf een groeivoet op. Dit geldt voornamelijk voor CD&V die aangeeft dat ze de RSZ-uitgaven met slechts 0,9% per jaar willen laten groeien. In dat geval staat die groeivoet in het rood, want opgegeven door de partij, en berekenen we zelf het besparingsbedrag, dat opnieuw in het blauw verschijnt.
3. Tenslotte vermelden partijen soms ook gewoon een maatregel (de indexsprong bijvoorbeeld). In dat geval duiden we de maatregel aan in het rood, en berekenen we zo goed mogelijk zelf het bedrag, dat we opnieuw aangeven in het blauw.

Daarnaast proberen we ook zo goed mogelijk samen te vatten met welke concrete maatregelen partijen denken de besparingsbedragen te realiseren.

Deze vergelijkende Tabel 23 heeft maar één doel: een objectiverend kader opleggen om de voorgestelde besparingen minstens te kunnen vergelijken voor alle partijen: wie bespaart waar? Wat deze tabel zeker *niet* doet is een uitspraak doen over hoe geloofwaardig bepaalde besparingsvoorstellen zijn. Een eerste mogelijk vergelijkingspunt om de geloofwaardigheid te toetsen zou bijvoorbeeld de jaarlijkse groeivoet zijn, bij ongewijzigd beleid. Maar in het tijdsbestek dat ter beschikking was, bleek dit onmogelijk snel te distilleren uit de gegevens van het Federaal Planbureau als we ook het onderscheid tussen Federaal, Gewesten en Gemeenschappen en Sociale Zekerheid wilden aanhouden. De zesde staatshervorming zorgt voor verschuivingen in de periode 2015-2019 waar we terdege rekening mee zouden moeten houden. Bovendien zou ook een vergelijking met die groeivoet bij ongewijzigd beleid nog de vraag niet hebben beantwoord of een reductie ervan vooral zou moeten komen van een reductie van de 'hoeveelheden', dan wel van de 'bedragen'. Kortom, veel verder dan deze vergelijkende tabel konden we in het korte tijdsbestek van de analyse niet gaan.

We vermelden vier zaken die bij meerdere partijen terugkomen:

- Bij Gewesten en Gemeenschappen (G&G) staat voor elke partij 1,1 miljard besparing ingeschreven onder "Begroting in evenwicht". Aangezien elke partij het advies van de Hoge Raad van Financiën volgt in haar programmavoorstel, en zich sterk maakt de regionale begroting vanaf 2015 in evenwicht te houden, modelleerden we dit voor alle partijen op dezelfde wijze. Hierbij volgen we steeds de projecties van het federaal

planbureau, en niet van bijv. de Vlaamse meerjarenbegroting. Dit is methodologisch consistent, en houdt voor het jaar 2019 een saneringsinspanning in van 1,1 miljard €.

- Voor die partijen die een belastingverlaging doorvoeren in de personenbelasting, brengen we het inkomstenverlies ten gevolge van de regionale opcentiemen in de personenbelasting in rekening (bvb. bij N-VA staat dit onder "Correctie gewestelijke opcentiem: -1,2 miljard". Dit komt ook voor bij CD&V, Open Vld en Vlaams Belang. Opname in deze tabel impliceert natuurlijk niet dat dit inkomstenverlies noodzakelijkerwijze met een besparing moet gecompenseerd worden. Wel dat met het inkomstenverlies rekening moet worden gehouden.
- Wanneer er bespaard wordt binnen de niet-sociale overdrachten van de federale overheid, dan hielden we steeds de buitenlandse overdrachten, waarvan de EU bijdrage het leeuwendeel vormt, buiten schot. Dit in navolging van de partijprogramma's. Enkel Vlaams Belang is hier een uitzondering.
- Waar partijen niet besparen in de pensioenen, of zelfs de pensioenen verhogen, geven we dit ook aan ter vergelijking. Maar aangezien de tabel enkel besparingen omvat, laten we zulke bedragen wel buiten de totaalbedragen.

Tabel 23 Budgettaire impact & concrete invulling van de besparingen in 2019 (in miljard €, alle groeicijfers zijn jaarlijkse reële groeicijfers)

	Federale Overheid	Sociale Zekerheid (RSZ)	Regionale & Lokale overheden
N-VA			
<i>Budgettaire Impact</i>	Functioneringsuitgaven: -0,68 mia = nominale bevriezing (2014-2019) Niet-sociale overdrachten: -1,72 mia = nominale bevriezing (2014-2019) Index-sprong : -0,55 mia = 2% besparing op totale finale uitgaven in 2015, <i>bovenop</i> bovenstaande besparingen	Pensioenen: -2,5 mia =1,45% groei per jaar (2014-2019), of, =2,35% groei per jaar inclusief verhoging minimum&middenpensioenen Gezondheidszorg: -2,1 mia = bevriezing (2014-2016) + 1,65% groei per jaar (2017-2019) Werkloosheid: -2,9 mia = -8,9% reductie per jaar (<i>inclusief uitstroom in andere uitkeringsstelsels</i>) Index-sprong: -1,5 mia = 2% besparing op totale finale uitgaven in 2015, <i>bovenop</i> bovenstaande besparingen	Begroting in evenwicht G&G: -1,1 mia Correctie gewest opcentiem PB: -1,2 mia Index-sprong : -1,65 mia = 2% besparing op totale finale uitgaven in 2015, <i>bovenop</i> bovenstaande besparingen
Totaal: -15,9 mia	-2,95 mia (18%)	-9 mia (57%)	-3,95 mia (25%)
<i>Concrete invulling</i>	Focussen op kerntaken, selectieve vervanging ambtenaren, afbouwen administratieve overlast, hogere efficiënte, screenen en verminderen subsidies, beheersmanagement optimaliseren, toename digitale toegang.	Pensioenen: nieuwe pensioen instroom beperken (invoeren malus systeem) Gezondheidszorg: administratieve vereenvoudiging en informatisering, verstandiger omspringen met geneesmiddelen, afstemmen aanbod van diensten op vraag. Werkloosheid: stopzetten werkloosheidsuitkeringen na 2 jaar, halveren budget brugpensioen en loopbaanonderbreking tegen 2019 via uitdoving	Correctie gewestelijke opcentiem: kosten van federale PB hervorming voor gewesten via regionale opcentiem, alsook het gewestelijk deel van de kosten uit de index-sprong hieruit volgend, worden gecompenseerd door de gewestelijke overheden

	Federale overheid	Sociale Zekerheid (RSZ)	Regionale & Lokale overheden
CD&V			
<i>Budgettaire Impact</i>	Functioneringsuitgaven: -0,68 mia = nominale bevrozing (2014-2019) Niet-sociale overdrachten: -1,72 mia = nominale bevrozing (2014-2019)	Pensioenen: -1 mia =2,35% groei per jaar (2014-2019) Gezondheidszorg: -1 mia = nominale bevrozing (2014-2015) Bijkomende besparing totale RSZ: -3,9 mia = 0,9% groei per jaar (2015-2019)	Begroting in evenwicht G&G: -1,1 mia Correctie gewest opcentiem PB: -0,9 mia Extra regionale besparing: -1,7 mia
<i>Totaal: - 12 mia</i>	-2,4 mia (20%)	-5,9 mia (49%)	-3,7 mia (31%)
<i>Concrete invulling</i>	Functioneringsuitgaven: Selectieve vervanging van overheidspersoneel, focussen op kerntaken	Pensioenen: uittrede van de -60jarigen minstens met 2,5 jaar uitstellen Gezondheidszorg: gaan naar 'evidence based' zorg, evolueren naar een chronisch zorgmodel, aangepast medisch aanbod en infrastructuur.	Specifieke en algemene besparingen op de Vlaamse kredieten (oude en nieuwe) Correctie gewestelijke opcentiem idem als hoger

	Federale overheid	Sociale Zekerheid (RSZ)	Regionale & Lokale overheden
Open Vld			
<i>Budgettaire Impact</i>	Functioneringsuitgaven: -0,2 mia = -0,65% reductie per jaar (2014-2019) Niet-sociale overdrachten: -1,5 mia = -0,65% reductie per jaar (2014-2019)	Pensioenen: -0,9 mia = 2,44% groei per jaar (2014-2019) Gezondheidszorg: -3,5 mia = -0,68% reductie per jaar (2014-2019) Werkloosheid: -2,1 mia = -6,8% reductie per jaar (<i>inclusief uitstroom in andere uitkeringsstelsels</i>) Diverse: -0,5 mia	Begroting in evenwicht G&G: -1,1 mia Correctie gewest opcentiem PB: -1,4 mia Extra regionale besparing: -2,8 mia
Totaal: - 14 mia	-1,7 mia (12%)	-7 mia (50%)	-5,3 mia (38%)
<i>Concrete invulling</i>	Focussen op kerntaken, afslanken entiteiten (de Lijn, Vlaams energiebedrijf)	Pensioenen: 'een beetje' langer werken Gezondheidszorg: besparen op geneesmiddelen, ziekenhuizen en zorginstellingen; vraagsturing, medische hulpmiddelen en mutualiteiten. Werkloosheid: stopzetten werkloosheidsuitkeringen na 3 jaar, meer coaching, strenger opvolgen, gemeenschapsdienst vanaf 2 ^e jaar werkloos.	Besparingen entiteit G&G + werking andere overheden (parastatalen, provincies,...) Correctie PB hervorming idem als hoger

	Federale overheid	Sociale Zekerheid (RSZ)	Regionale & Lokale overheden
sp.a			
<i>Budgettaire Impact</i>	Functioneringsuitgaven: -0,2 mia = -0,8% reductie per jaar (2014-2019) Niet-sociale overdrachten: -1,6 mia = -0,8% reductie per jaar (2014-2019)	Pensioenen: ongewijzigd =3% groei per jaar (2014-2019) Andere RSZ uitgaven: -2,8 mia = 0,79% groei per jaar (2014-2019)	Begroting in evenwicht G&G: -1,1 mia Extra regionale besparing: -2,1 mia
Totaal: -7,8 mia	-1,8 mia (23%)	-2,8 mia (36%)	-3,2 mia (41%)
<i>Concrete invulling</i>	Centraliseren van diensten (justitie, politie), bevrozing defensie, efficiëntiewinsten ministerie van financiën, efficiëntie personeelsbeleid overheid	Gezondheidszorg: efficiëntiewinsten door digitalisering van verzekering; forfaitarisering van ziekenhuisfinanciering	Efficiënter personeelsbeleid; verwijderen van dubbele (en versnipperde) structuren: samenvoegen centrale, gedecentraliseerde & provinciale agentschappen (bv milieu); rol & takenpakket landbouwadmin evalueren.
	Federale overheid	Sociale Zekerheid (RSZ)	Regionale & Lokale overheden
Groen			
<i>Budgettaire Impact</i>	Functioneringsuitgaven: -0,2 mia = -0,65% reductie per jaar (2014-2019) Niet-sociale overdrachten: -1,5 mia = -0,65% reductie per jaar (2014-2019)	Pensioenen: (+ 1,3 mia) =3,73% groei per jaar (2014-2019) Gezondheidszorg: -2,3 mia = 0,19% groei per jaar (2014-2019)	Begroting in evenwicht G&G: -1,1 mia Extra regionale besparing: -3,2 mia
Totaal: - 8,3 mia	-1,7 mia (20%)	-2,3 mia (28%)	-4,3 mia (52%)
<i>Concrete invulling</i>		Gezondheidszorg: veel meer inzetten op structurele preventie, lagere prijzen bedingen voor geneesmiddelen en hulpmiddelen, bestrijden van overconsumptie door structurele hervormingen	Snoeien in de wildgroei aan agentschappen, overleg-, controle- en adviesorganen door ze meer samen te smelten, vervanging van het provinciale niveau door stads- en streekgewesten, administratieve en bestuurlijke vereenvoudiging (afbouwen Vlaamse 'reglementitis')

	Federale overheid	Sociale Zekerheid (RSZ)	Regionale & Lokale overheden
Vlaams Belang			
<i>Budgettaire Impact</i>	Functioneringsuitgaven: -0,2 mia = -0,45 % reductie per jaar ambtenarenlonen (2014-2019) Niet-sociale overdrachten: -2 mia = -7,7% reductie per jaar bedrijfssubsidies (2014-2019) Sociale overdrachten: -0,5 mia = -0,1 % reductie per jaar ambtenarenpensioenen (2014-2019) Buitenlandse overdrachten: -1,6 mia = Beperken EU bijdrage tot 200€/hoofd	Functioneringsuitgaven: -0,09 mia = -0,45 % reductie per jaar ambtenarenlonen (2014-2019) Pensioenen: (+3,9 mia) = 5,2% groei per jaar (2014-2019) Gezondheidszorg: -4,4 mia = -1,32% reductie per jaar (2014-2019) Werkloosheid: -0,8 mia = -2,6% reductie per jaar in werkloosheidsuitkeringen, en, = -8,7% reductie per jaar in brugpensioenen	Begroting in evenwicht G&G: -1,1 mia Correctie gewest opcentiem PB: -0,6 mia Extra regionale besparing: -0,5 mia Functioneringsuitgaven: -2,4 mia = -0,45 % reductie per jaar ambtenarenlonen (2014-2019) Niet-sociale overdrachten: -1,8 mia = -8% reductie per jaar bedrijfssubsidies (2014-2019) Sociale overdrachten: -1 mia = -0,1 % reductie per jaar ambtenarenpensioenen (2014-2019)
Totaal: - 17 mia	-4,3 mia (25%)	-5,3 mia (31%)	-7,4 mia (44%)
<i>Concrete invulling</i>	Functioneringsuitgaven: Afslanking bestuursapparaat (senaat, kabinetten) Niet-sociale overdrachten: Verlagen bedrijfssubsidies (10000) met 1/3. Schrappen subsidie BPost voor verdelen kranten & tijdschriften.	Werkloosheid: 10000 minder werklozen	Functioneringsuitgaven: Afslanking bestuursapparaat (loonbevriezing), afschaffen provincies, verlagen bedrijfssubsidies (10000) met 1/3.
Noot: Vlaams Belang stelt ook voor 5,5 miljard euro te besparen op immigratie, en 110 miljoen euro op de financiering van vakbonden. De totale besparingen belopen dus 22,5 miljard euro .			

7.2 De 'index-sprong' van N-VA

N-VA stelt een besparing voor die specifiek van toepassing is op het jaar 2015, en omschrijft deze maatregel als een 'index-sprong'. Meestal verstaat men onder een 'index-sprong' het overslaan van een indexering van lonen en – desgevallend – uitkeringen, wanneer de spil-index overschreden wordt. Men slaat éénmalig de loons- en uitkeringsverhoging van 2% over, wat in één klap een aanzienlijke besparing oplevert voor de overheid. Vanzelfsprekend levert dit ook lagere loonkosten op voor de bedrijven, en daarom namen we de indexsprong ook op onder maatregelen van loonlastverlaging in Tabel 22. Maar hier focussen we op het effect voor het overheidsbudget.

In dat kader is de verduidelijking door N-VA van belang dat de voorgestelde besparing in 2015 niet enkel de lonen en de uitkeringen betreft, maar ook van toepassing is op de andere primaire uitgaven van de *gezamenlijke* overheid. Grosso modo komt dit dus neer op een besparing van 2% op alle finale overheidsuitgaven binnen elk overheidsniveau. Dit komt bovenop de andere besparingen die de partij voorstelt in 2015 (zie Tabel 23). Voor uitgavenposten die nominaal constant gehouden werden (bevrozing), komt dit neer op een nominale afname in 2015. De kinderbijslagen en de buitenlandse overdrachten worden buiten deze eenmalige besparing gehouden. De pensioenen daarentegen, worden wel betrokken in deze besparingsoperatie, behalve dan de minimum-pensioenen, die samen met de andere minimum uitkeringen wel worden geïndexeerd. Hiervoor trekt de partij een enveloppe van 400 miljoen uit.

7.2.1 Bruto-opbrengst van de N-VA index sprong

De totale opbrengst van deze 'index-sprong' is veel groter dan de opbrengst van een 'klassieke index-sprong'. Als we enkel lonen en wedden en uitkeringen éénmalig niet indexeren, dan bekomen wij een *bruto*-besparing van 2,4 miljard € in termen van 2019. De ruimere invulling van deze niet indexering zoals hierboven uitgelegd, is echter goed voor een bruto-besparing van 4,1 miljard €. Trekken we daar 400 miljoen van af ter correctie voor de minimum uitkeringen, dan bekomen we de 3,7 miljard € die we rapporteren in Tabel 23 (door alle index-sprong besparingen binnen elk overheidsniveau bij elkaar op te tellen).

7.2.2 Kost van de N-VA index-sprong

We spraken hierboven over een *bruto* besparing voor de gezamenlijke overheid, omdat een index-sprong ook 'kosten' met zich meebrengt. Als de lonen niet geïndexeerd worden, verkleint de belastbare basis van zowel de sociale bijdragen, als van de personenbelasting. Bemerkt dat we dit opnemen in onze eerste ronde effecten, omdat dit een mechanisch effect is. De vermindering van de belastbare basis hangt hier niet af van de gedragsreactie van de economische agenten. De loon- of uitkeringstrekkende heeft niet te kiezen of zijn loon wordt geïndexeerd of niet. Daardoor leidt een index-sprong direct ook tot een minderinkomst voor de overheid. In die zin spreken we nog steeds over een eerste-ronde effect, aangezien daadwerkelijke *keuzes* van economische agenten hier niet aan te pas komen.

Met behulp van onze micro-simulatie modellen schatten we deze minderinkomst als volgt in voor 2013:

- minderinkomst personenbelasting: 1,15 miljard;

- minderinkomst sociale bijdragen werknemer: 409 miljoen;
- minderinkomst sociale bijdragen werkgever: 634 miljoen.

De sociale bijdragen voor de werkgever zijn geen output van ons microsimulatiemodel. We hebben ze verminderd à rato van de huidige verhouding tussen werknemers en werkgeversbijdragen. De drie minderinkomsten samen bedragen 2,4 miljard € voor 2015, wat oploopt tot 2,8 miljard in 2019.

Anderzijds is er ook mogelijkheid op een meerinkomst via de vennootschapsbelasting. In vergelijking met de wel-indexering leidt de indexsprong mogelijks tot een toename van de belastbare winst van vennootschappen. Hoe groot die toename zal zijn is moeilijk te zeggen omdat één van de doelstellingen van de indexsprong net ook is om prijzen eventueel toe te laten hun prijzen te verlagen. Bovendien hebben bedrijven zeker ook mogelijkheden om ervoor te zorgen dat die uitgespaarde bruto loonmassa niet in de belastbare basis van de vennootschapsbelasting terecht komt (recuperatie van verliezen van de voorbije jaren, investeringen etc...). Zoals in andere gevallen waarbij we geen betrouwbare berekening kunnen voorleggen, nemen we in dat geval de assumptie en het cijfer van de betrokken partij gewoon over. N-VA gebruikt een gemiddelde aanslagvoet van de vennootschapsbelasting van 34% om de meerinkomst van de vennootschapsbelasting te ramen op 952 miljoen € in 2019. Trekken we deze meerinkomst af van de kost van 2,8 miljard, dan blijft er een netto budgettaire kost van de 'index-sprong' over van 1,8 miljard €. Het is deze kost die ook weergegeven wordt in Figuur 1.

7.2.3 Koopkrachteffecten van de index-sprong

Om dezelfde reden waarom we veranderingen in sociale uitkeringen niet fijnmazig genoeg kunnen modelleren in het microsimulatiemodel MEFISTO, kunnen we ook de koopkrachteffecten van een indexsprong, in de vorm zoals hierboven geïnterpreteerd, niet weergeven voor de volledige bevolking. De minimumpensioenen ontsnappen bijvoorbeeld aan de indexsprong. Maar in onze dataset kunnen we niet identificeren wie van een minimumpensioen geniet, en wie van een ander pensioen. Hetzelfde geldt trouwens, mutatis mutandis, voor andere uitkeringen (bvb. het leefloon). En de verdelingseffecten van een lineaire besparing op werkingsuitgaven van de overheid, die er ongetwijfeld zijn, liggen al helemaal buiten het bestek van dit rapport.

Daarom beperken we ons hier tot het documenteren van de verdelingseffecten van wat we maar een 'klassieke' indexsprong zouden noemen: het niet indexeren van de lonen en wedden. We doen dat voor de verdeling van alle mensen die aan het werk zijn, en drukken het uit als de verandering in het netto-inkomen per maand (in €'s) en in procent van het netto inkomen. De resultaten staan in **Tabel 24**

Tabel 24 Koopkrachteffecten van een indexsprong
Winst (+) of verlies (-) in €'s van 2013 per maand per werkende en in % ; werkende bevolking

Loondeciel	Huidige situatie	inkomen na indexsprong	in euro's	in %
1	978	973	-5	-0.5
2	1548	1538	-10	-0.6
3	1588	1575	-13	-0.8
4	1694	1677	-17	-1.0
5	1838	1816	-22	-1.2
6	1940	1915	-25	-1.3
7	2114	2086	-28	-1.3
8	2336	2306	-30	-1.3
9	2636	2601	-35	-1.3
10	3543	3497	-46	-1.3
Allen	1993	1970	-23	-1.2

Noten:

1) Decielen op basis van brutolonen; elk deciel bevat 10% van de individuen in de loonverdeling;

2) Winst/verlies in € per maand is het verschil in beschikbare inkomen per persoon per maand.

8. BIJLAGE 1: OVERZICHT VERANDERINGEN IN PERSONENBELASTING EN SOCIALE ZEKERHEIDSBIJDRAGE WERKNEMER

8.1 N-VA

Personenbelasting. N-VA stelt voor:

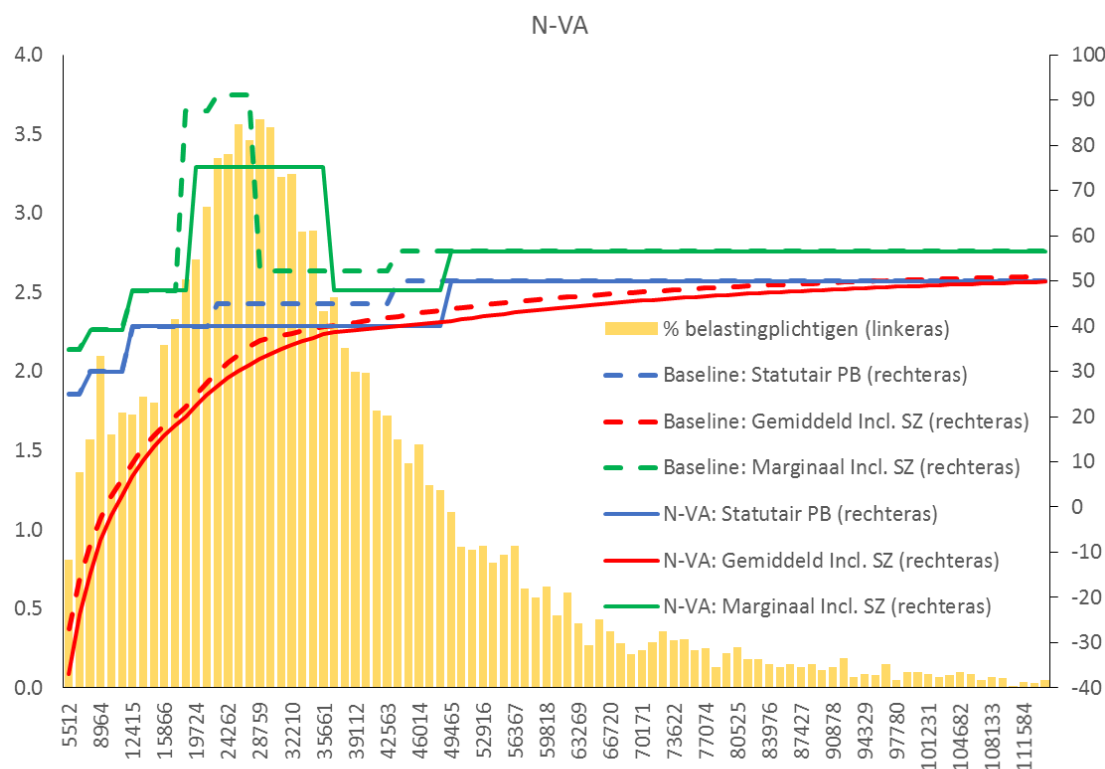
- de afschaffing voor van het 45%-tarief
- de verhoging van de ondergrens van het 50%-tarief met €5000

Sociale zekerheidsbijdrage van de werknemer. N-VA stelt voor:

- verbreding van de sociale werkbonus tot €3000
- een verhoogde basis van de werkbonus: van 184 naar 227.7 euro (in 2013 euro's)

In Figuur 34 geven we het effect van dit voorstel weer op de marginale tarieven en de gemiddelde tarieven van zowel de personenbelasting als de werknemersbijdrage in de sociale zekerheid, in combinatie met een histogram van de inkomensverdeling. De verdeling betreft de verdeling van het belastbare inkomen uit de IPCAL-dataset AJ2010, waarbij we enkel de belastbare inkomens weergeven van de werkende bevolking met een inkomen dat de belastingvrije som overschrijdt.

Figuur 34: verdeling belastbare inkomen (werkende bevolking, enkel inkomen boven vrijgesteld inkomen), marginale en gemiddelde tarieven in baseline en onder N-VA-voorstel

Noot: we selecteren in IPCAL de werkende bevolking (geen vervangingsinkomen, en enkel inkomens boven vrijgesteld bedrag)

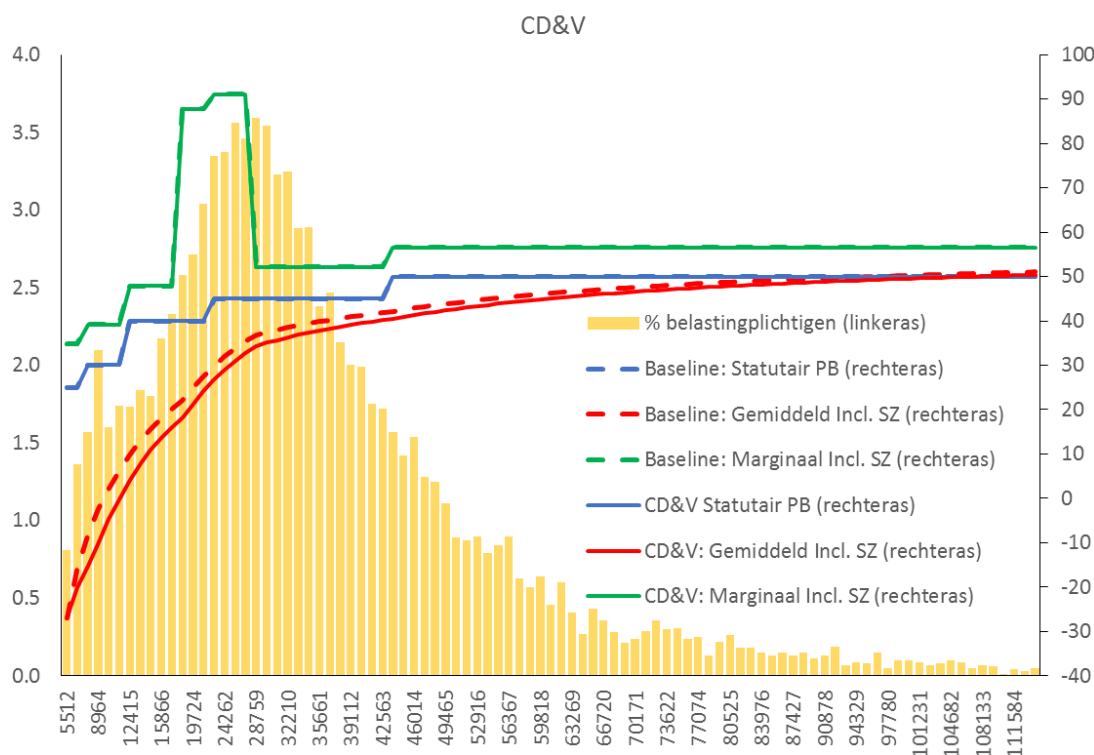
8.2 CD&V

Personenbelasting. CD&V stelt voor:

- optrekken van de belastingvrije som van 6990 euro naar 9808 euro, enkel voor werkenden. Zie ook hieronder in paragraaf 8.9 voor meer detail over deze simulatie.

In Figuur 35 geven we het effect van dit voorstel weer op de marginale tarieven en de gemiddelde tarieven van zowel de personenbelasting als de werknemersbijdrage in de sociale zekerheid, in combinatie met een histogram van de inkomensverdeling. De verdeling betreft de verdeling van het belastbare inkomen uit de IPCAL-dataset AJ2010, waarbij we enkel de belastbare inkomens weergeven van de werkende bevolking met een inkomen dat de belastingvrije som overschrijdt.

Figuur 35: verdeling belastbare inkomen (werkende bevolking, enkel inkomen boven vrijgesteld inkomen), marginale en gemiddelde tarieven in baseline en onder CD&V-voorstel

Noot: we selecteren in IPCAL de werkende bevolking (geen vervangingsinkomen, en enkel inkomens boven vrijgesteld bedrag)

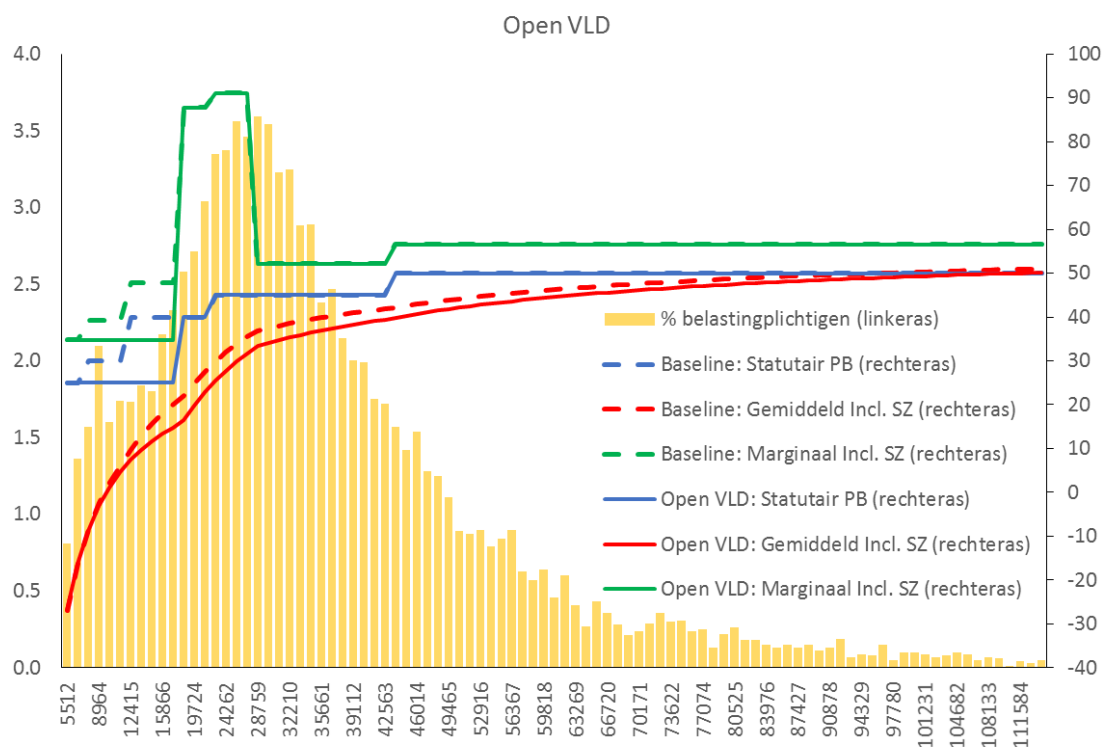
8.3 Open Vld

Personenbelasting. Met betrekking tot de personenbelasting stelt Open Vld voor

- het 30%-tarief af te schaffen
- de ondergrens van het 40%-tarief (en dus de nieuwe bovengrens van het 25%-tarief) op te trekken met 5500 euro
- een wijziging door te voeren via het heffen van Vlaamse opcentiemen, ten belope van 1 mia euro in 2019.

In Figuur 36 geven we het effect van dit voorstel weer op de marginale tarieven en de gemiddelde tarieven van zowel de personenbelasting als de werknemersbijdrage in de sociale zekerheid, in combinatie met een histogram van de inkomensverdeling. De verdeling betreft de verdeling van het belastbare inkomen uit de IPCAL-dataset AJ2010, waarbij we enkel de belastbare inkomens weergeven van de werkende bevolking met een inkomen dat de belastingvrije som overschrijdt.

Figuur 36: verdeling belastbare inkomen (werkende bevolking, enkel inkomen boven vrijgesteld inkomen), marginale en gemiddelde tarieven in baseline en onder Open Vld-voorstel

Noot: we selecteren in IPCAL de werkende bevolking (geen vervangingsinkomen, en enkel inkomens boven vrijgesteld bedrag)

8.4 sp.a

Personenbelasting. sp.a stelt voor:

- de belastingvrije som voor min 30-jarigen te verhogen met €1000
- de verhoging van de belastingvrije som voor kinderen voor alleenstaande ouders te verdubbelen
- de fiscale Werkbonus te verhogen, tot 45% van het voordeel uit de sociale werkbonus.

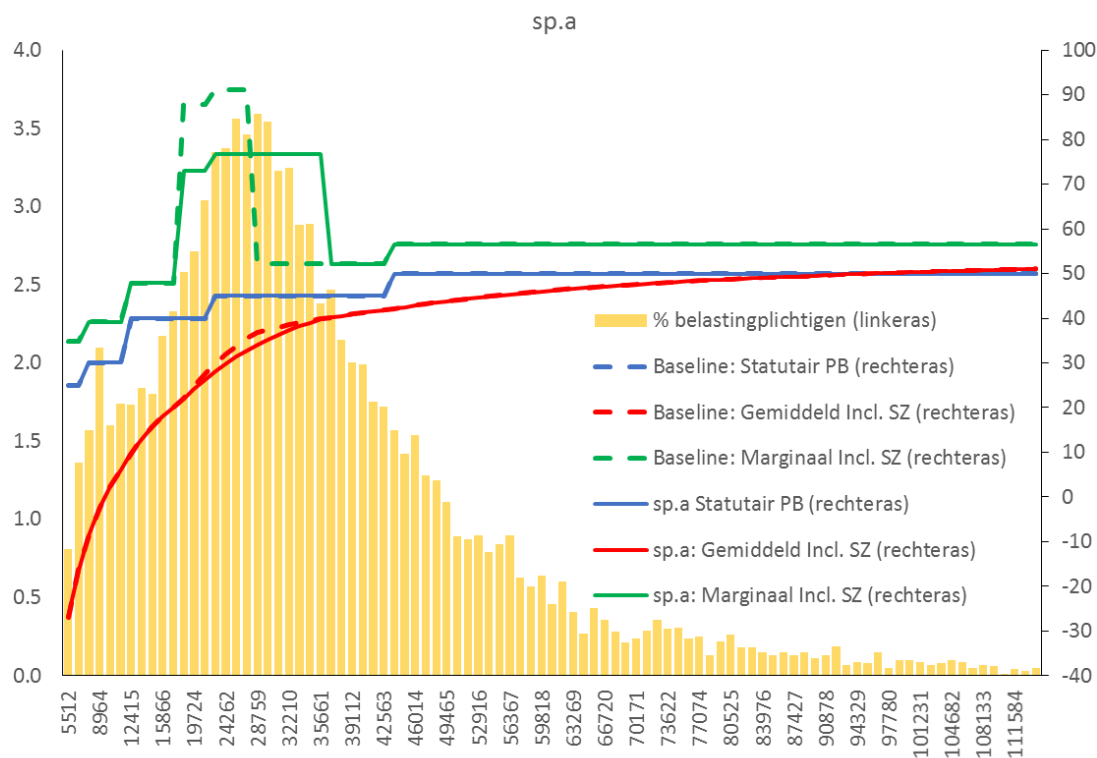
Sociale bijdragen werknemers:

- verbreding van de sociale werkbonus tot €3000

In Figuur 37 geven we het effect van dit voorstel weer op de marginale tarieven en de gemiddelde tarieven van zowel de personenbelasting als de werknemersbijdrage in de sociale

zekerheid, in combinatie met een histogram van de inkomensverdeling. De verdeling betreft de verdeling van het belastbare inkomen uit de IPCAL-dataset AJ2010, waarbij we enkel de belastbare inkomens weergeven van de werkende bevolking met een inkomen dat de belastingvrije som overschrijdt.

Figuur 37: verdeling belastbare inkomen (werkende bevolking, enkel inkomen boven vrijgesteld inkomen), marginale en gemiddelde tarieven in baseline en onder sp.a-voorstel

Noot: we selecteren in IPCAL de werkende bevolking (geen vervangingsinkomen, en enkel inkomens boven vrijgesteld bedrag)

8.5 Groen

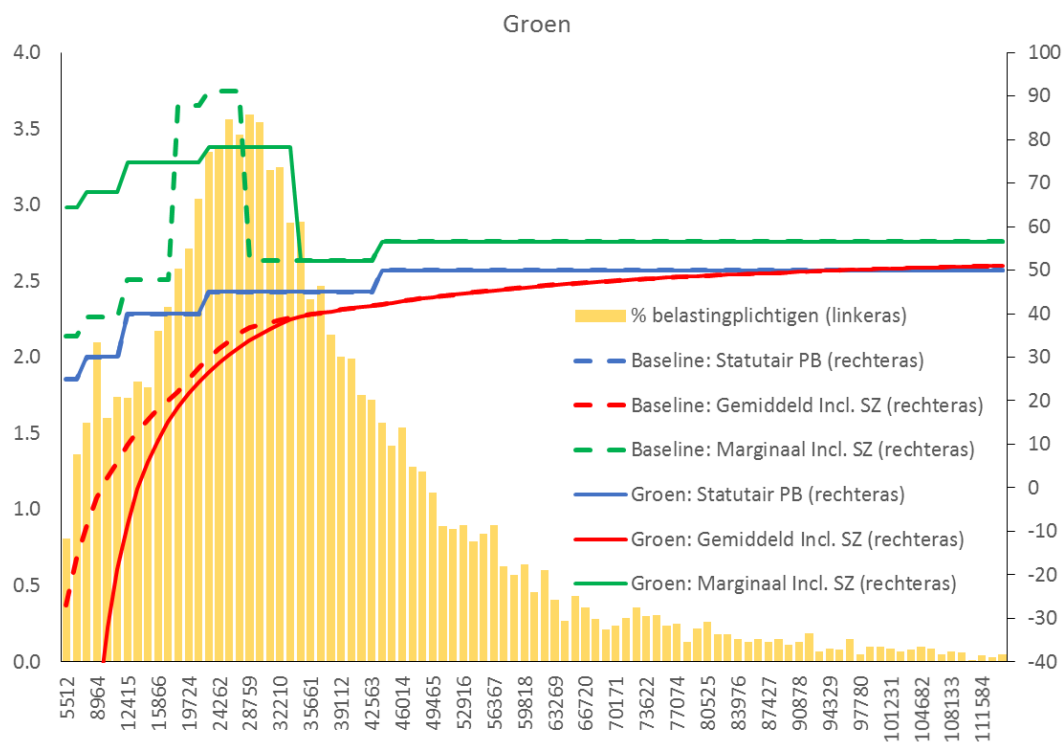
Personenbelasting. Groen stelt voor:

- De invoering van een Loonbonus voor wie een lager loon heeft dan het mediaanloon (werknemerszijde): wanneer werknemers een voltijds equivalent brutoloon hebben dat lager ligt dan het 'referentieloon' (het mediaanbrutoloon tijdens het aanslagjaar), geeft de overheid hen een belastingkrediet dat een vastgelegd percentage van het verschil tussen het eigen loon en het referentieloon dichtrijdt. Dat is bijvoorbeeld 5 procent. Om de impact van deze maatregel te maximaliseren, wordt de geschatte waarde van het belastingkrediet ook afgehouden van de bedrijfsvoorheffing. Zo kan de werknemer direct genieten van het fiscaal voordeel. (Groen-programma, p. 77)
- Deze loonbonus vervangt de fiscale werkbonus.

In Figuur 38 geven we het effect van dit voorstel weer op de marginale tarieven en de gemiddelde tarieven van zowel de personenbelasting als de werknemersbijdrage in de sociale zekerheid, in combinatie met een histogram van de inkomensverdeling. De verdeling betreft de

verdeling van het belastbare inkomen uit de IPCAL-dataset AJ2010, waarbij we enkel de belastbare inkomens weergeven van de werkende bevolking met een inkomen dat de belastingvrije som overschrijdt.

Figuur 38: verdeling belastbare inkomen (werkende bevolking, enkel inkomen boven vrijgesteld inkomen), marginale en gemiddelde tarieven in baseline en onder Groen-voorstel

Noot: we selecteren in IPCAL de werkende bevolking (geen vervangingsinkomen, en enkel inkomens boven vrijgesteld bedrag)

8.6 Vlaams Belang

Personenbelasting. Vlaams Belang stelt voor:

- Een verbreding van de tarieven
- Een rationalisatie van de fiscale uitgaven

Deze maatregelen zijn niet gesimuleerd, vanwege een gebrek aan voldoende precieze parameters

Sociale zekerheidsbijdrage van de werknemer. Vlaams Belang stelt voor:

- Een reductie van de tarieven met 25%

8.7 LDD

Personenbelasting. LDD stelt voor:

- Invoering van een vrijgestelde som van 15000 euro

- De invoering van een uniek tarief van 30%
- Afschaffing van alle fiscale uitgaven

8.8 PVDA+

- Geen voorstel tot wijziging van personenbelasting of sociale zekerheidsbijdrage van de werknemer.

8.9 *Winnen de gepensioneerden bij het CD&V-voorstel?*

De discussie over de vraag of gepensioneerden al dan niet mee zullen genieten van de verhoging van de belastingvrije som, zoals voorgesteld door CD&V illustreert op treffende wijze zowel de waarde, als de valkuilen van dit soort doorreken-oefening. Laat ons beginnen met de toegevoegde waarde.

Toen we de eerste resultaten van onze doorrekening bespraken met CD&V was onduidelijk of iedereen van de verhoging van de belastingvrije som zou genieten. Dat werd ons verduidelijkt. De bedoeling was om 'werken aantrekkelijker te maken', en dus zou de verhoging van de belastingvrije som 'enkel gelden voor werkenden'. Dat belastingregels nogal technisch zijn, is een understatement. Eén mogelijke manier om te zorgen dat de verhoging van de belastingvrije som enkel geldt voor werkenden, is de belastingvrije som voor iedereen op te trekken, maar achteraf de belastingvermindering voor mensen die een vervangingsinkomen genieten, te verminderen met een bedrag ten belope van het voordeel dat dat die mensen zouden halen uit de verhoging van de belastingvrije som. Zo hebben we het ook uitgevoerd in FANTASI, het model dat loopt op de fiscale aangiften, om de kostprijs van de maatregel te berekenen. Aangezien die fiscale aangiften dateren van 2010 (inkomens 2009) hebben we daarbij in eerst instantie het belastingvrije minimum in FANTASI 2010 verhoogd van € 6430 naar € 8709. Het laatste bedrag bekomen we als de door CD&V beoogde verhoging van de belastingvrije som van €6990 euro naar €9808, omzetten in cijfers van 2009 door het leefloon van 2009 voor een alleenstaande te nemen als nieuwe belastingvrije minimum. Deze verhoging kost voor aanslagjaar 2010 €2,8 miljard, doorgetrokken tot 2013 is dat 3,1 miljard euro (zonder gemeentelijke opcentiem). Hier duikt al een eerste onduidelijkheid op: doordat het leefloon tussen 2009 en 2010 aangepast werd met de gestegen welvaart (en niet enkel met de prijzen) is dit lager ingeschat dan wanneer we de prijsindex gebruikt zouden hebben. Defferen we het huidige leefloon enkel met de inflatie dan krijgen we een waarde van € 9020 als belastingvrije som in 2009. Wanneer we in FANTASI het belastingvrije minimum verhogen naar dit hogere bedrag, dan neemt de kostprijs in 2013-termen toe van 3,1 tot 3,6 miljard (zonder gemeentelijke opcentiem). Doorgetrokken tot 2019 zou dit een kostprijs van 4,8 miljard (4,5 zonder gemeentelijke opcentiem) impliceren i.p.v. het bedrag van 4,225 miljard dat we nu in **Tabel 1** gebruiken voor het CD&V-voorstel.

Een tweede verwarring is ontstaan omdat we bij de simulatie van de maatregel in het model MEFISTO, waarmee we de verdelingseffecten genereren, een andere implementatie hebben gevolgd. Er zijn gepensioneerden die deels van een vervangingsinkomen en deels van een arbeidsinkomen leven. Die zullen bij een verhoging van de belastingvrije som 'enkel voor de werkenden' een winst incasseren op basis van hun niet-vervangingsinkomen (want de belastingvermindering wordt slechts toegepast à rato van het aandeel van het vervangings-

inkomen in het totale inkomen). Er zijn ook gepensioneerden die samenleven met iemand die ander inkomen heeft. Ook in die gezinnen verschijnt een winst voor gepensioneerden. Maar, aangezien we voor **Tabel 4** enkel focusten op de werkende bevolking, aangezien we wisten dat het de *bedoeling* was dat gepensioneerden (en andere vervangingsinkomsten niet zouden winnen bij de maatregel, en aangezien we met MEFISTO sowieso geen budgettaire effecten rapporteerden, hebben we bij de simulatie van de verhoging van de belastingvrije som in MEFISTO, de winst van iedereen die niet werkte, *feitelijk op nul geplaatst*. Op dit moment kan trouwens niet uitgesloten worden dat dit de manier van implementeren zou zijn (i.p.v. het verminderen van de belastingvermindering van vervangingsinkomens), net omdat over de technische details van dergelijke fiscale voorstellen meestal nog niet grondig werd nagedacht. Als we bij ons simulatie het voordeel telkens op nul zetten, zodra iemand niet werkt, dan is het natuurlijk vanzelfsprekend dat er een “nul” verschijnt bij de lijn ‘gepensioneerden’ in **Tabel 4**. We hebben dat ook zo gerapporteerd, en bij de bespreking van de resultaten met CD&V is deze voorstellingwijze niet echt opgevallen of besproken.

Alleen: die **Tabel 4** kan wel niet gelezen worden als “er is geen enkele gepensioneerde die wint”. Om die verwarring de wereld uit te helpen geven we hieronder twee tabellen met de resultaten waarbij we ook in MEFISTO de specifieke implementatie aanhouden zoals we in FANTASI deden. Om het voordeel van de verhoging van de belastingvrije som te beperken tot de werkenden, verminderen we de vermindering voor vervangingsinkomsten. We doen dat door te berekenen hoeveel een belastingplichtige die de maximale werkloosheidvergoeding krijgt, minder aan belasting zou betalen indien de belastingvrije som zou verhoogd worden naar 9808€. Concreet betekent dat dat we de belastingvermindering voor vervangingsinkomens verminderen met 769 € (op jaarbasis) in 2013. In **Tabel 25** en **Tabel 26** geven we de resultaten weer.

Tabel 25 Koopkrachteffecten van CD&V-voorstel om belastingvrije som op te trekken:
alternatieve simulatie waarbij belastingvermindering voor vervangingsinkomsten
verminderd wordt. Resultaten per deciel voor volledige bevolking

Deciel	beschikbaar inkomen in baseline	verandering in €'s	verandering in % van het beschikbaar inkomen	% winnaars in dit deciel
1	1390	8	0,6	16
2	2032	50	2,4	48
3	2421	72	3,1	70
4	2768	101	3,7	84
5	3496	113	3,3	87
6	3455	115	3,3	92
7	3925	127	3,3	97
8	4180	132	3,1	98
9	4617	131	2,9	100
10	6382	140	2,2	99
Allen	3471	99	2,9	79

Noten:

- 1) Decielen op basis van equivalente beschikbare inkomens van huishoudens;
- 2) Winst/verlies in € per maand is het bedrag *per gezin*, dus niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden;
- 3) de bedragen geven de invoering van alle maatregelen weer tot 2019, maar zijn uitgedrukt in €'s van 2013

Deze tabel moet vergeleken worden met **Tabel 2**, waar de gemiddelde winst van het CD&V-voorstel €85 bedroeg. Nu is die opgelopen tot 99 €, een reflectie ook van de hogere kostprijs van het voorstel.

In **Tabel 26** geven we de verandering in het beschikbaar inkomen weer per socio-economische categorie. Deze tabel kan vergeleken worden met de CD&V-kolom in **Tabel 4**. Bemerkt dat we hier effecten weergeven per individu, niet per gezin.

**Tabel 26 Koopkrachteffecten van CD&V-voorstel om belastingvrije som op te trekken:
alternatieve simulatie waarbij belastingvermindering voor vervangingsinkomsten
verminderd wordt. Resultaten per individu naar socio-economische categorie**

Groep	beschikbaar inkomen in baseline	verandering in €'s	verandering in % van het beschik- baar inkomen	percentage winnaars in bevolkingsgroep
<i>Lage lonen</i>	1244	45	3,6	78
<i>Middelste lonen</i>	1953	71	3,6	98
<i>Hoge lonen</i>	2932	67	2,3	91
<i>LT werklozen</i>	758	7	1,0	20
<i>Gepensioneerden</i>	1548	13	0,8	33
<i>Anderen met arbeidsinkomen</i>	637	19	3,0	30
<i>Andere</i>	211	4	2,1	11
<i>Allen</i>	1197	31	2,6	

Noten:

- 1) de betrokken bevolking bestaat uit alle volwassenen die niet studeren;
- 2) Laag loon= lager dan 1876 €/maand bruto voltijds equivalent, middelhoog loon= tussen 1876 €/maand en 4200 voltijds equivalent

Door de verhoging van de belastingvrije som te neutraliseren via een vermindering van de belastingvermindering voor vervangingsinkomens, vinden we dat toch 32% van de gepensioneerden winnen onder het voorstel. De gemiddelde maandelijkse winst bedraagt wel slechts €12 (per individu) en is daarmee veel lager dan voor werkenden (waar het 45€, 71€ of 67€ bedraagt per persoon). Bemerkt dat de winst voor de gepensioneerden volgt uit het feit dat sommigen gepensioneerden een pensioen hebben dat te hoog is om van de belastingvermindering te genieten. Daardoor worden ze niet getroffen door *de vermindering van deze belastingvermindering*. Het zullen dus de "rijke" gepensioneerden zijn die toch nog genieten van het optrekken van de belastingvrije som.

Dat blijkt ook uit een gedetailleerde analyse van de verandering in het beschikbare inkomen van de gepensioneerden in **Tabel 27**. In die tabel geven we de effecten weer voor de deel-bevolking van de gepensioneerden. We hebben wel de deciel-classificatie behouden van de volledige bevolking. Dat blijkt ook uit het feit dat niet elk deciel evenveel gepensioneerde gezinnen bevat. De gepensioneerde gezinnen (d.w.z. een gezin waar het belangrijkste inkomen uit pensioen komt) bevinden zich vooral in deciel 2, 3 en 4 van de inkomensverdeling van de volledige populatie (rechterkolom).

**Tabel 27 Koopkrachteffecten van CD&V-voorstel om belastingvrije som op te trekken:
alternatieve simulatie waarbij belastingvermindering voor vervangingsinkomsten
verminderd wordt. Resultaten per deciel van de subpopulatie van de gepensioneerden,
per gezin.**

Deciel	beschikbaar gezins- inkomen in baseline	verandering in €'s	verandering in % van het beschik- baar inkomen	percentage winnaars onder gepensioneerde gezinnen	% gepensioneerden per deciel
1	991	1	0,1	5,3	8,4
2	1361	2	0,1	11,3	15,2
3	1573	21	1,3	41,5	19,5
4	1887	40	2,1	53,9	13,1
5	2142	25	1,2	48,6	10,3
6	2354	19	0,8	57,5	8,8
7	2720	31	1,1	75,3	6,6
8	3074	38	1,2	80,8	5,3
9	3693	52	1,4	97,1	6,6
10	6352	68	1,1	97,1	6,3
Allen	2162	25	1,1	49,1	100

Noten:

- 1) Decielen op basis van equivalente beschikbare inkomens van de gezinnen in de volledige bevolking;
- 2) Winst/verlies in € per maand is het bedrag *per gezin*, dus niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden;
- 3) de bedragen geven de invoering van alle maatregelen weer tot 2019, maar zijn uitgedrukt in €'s van 2013

Dat brengt ons tot slot tot de valkuilen van de oefening Rekening14. De toegevoegde waarde van verhelderende cijfers en nuances smelten weg als sneeuw voor de zon, als ze niet gebruikt worden om de klemtonen van een programma duidelijk te maken (nl. CD&V gebruikt voor inkomensbescherming gepensioneerden niet de verhoging van de belastingvrije som, maar andere instrumenten), maar enkel om de tegenpartij "voetje te lichten". We betreuren dat, en hebben dit onderschat. Zeker omdat de vorm waarin resultaten voorgesteld worden zo bepalend zijn.

9. BIJLAGE 2: OVERZICHT VERANDERINGEN IN KINDERBIJSLAGEN

9.1 N-VA

N-VA stelt voor om de rang binnen de kinderbijslagen (basisbedragen en sociale supplementen) af te schaffen. Elk kind krijgt dus hetzelfde gewicht voor de berekening voor de kinderbijslagen, ook voor de sociale supplementen. De inkomenstoets van de sociale bijslagen hangt alleen af van het inkomen van de gezinnen. De leeftijdstoelagen worden afgeschaft.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	€ 170
Leeftijdstoelagen	Worden afgeschaft
Sociaal supplement	€ 30
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden
Andere	/

9.2 CD&V

CD&V stelt voor om de rang binnen de kinderbijslagen (basisbedragen en sociale supplementen) af te schaffen. Elk kind krijgt dus hetzelfde gewicht voor de berekening voor de kinderbijslagen, ook voor de sociale supplementen. De inkomenstoets van de sociale bijslagen hangt alleen af van het inkomen van de gezinnen. De leeftijdstoelagen blijven behouden.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	135 euro, niet rang-afhankelijk
Leeftijdstoelagen	Blijven behouden
Sociaal supplement	37 euro, niet rang-afhankelijk
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden
Andere	/

9.3 Open Vld

Open Vld stelt voor om de rang binnen de kinderbijslagen om te draaien. Het eerste kind ontvangt dan meer dan het tweede en de daaropvolgende kinderen. De bestaande supplementen (sociale, leeftijd, handicap etc) blijven behouden.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	-150 euro eerste kind -105 euro alle andere kinderen
Leeftijdstoelagen	Blijven behouden
Sociaal supplement	Blijft behouden
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden
Andere	/

9.4 sp.a (en sp.a*)

sp.a schaft de rang in het basisbedrag af, maar behoudt deze wel in de sociale supplementen. De sociale supplementen worden ook losgekoppeld van het statuut, en alleen afhankelijk gemaakt van het netto-belastbaar gezinsinkomen. De inkomensgrens wordt licht verhoogd en geldt zowel voor eenoudergezinnen als voor twee-oudergezinnen. De sociale supplementen worden verder aanzienlijk verhoogd, en lopen op volgens de rang.

In het voorstel van sp.a wordt ervoor gezorgd dat geen enkel gezin verliest door deze hervorming. Dit houdt in dat gezinnen die potentieel minder zouden ontvangen terugvallen op hun bestaande kinderbijslag. In sp.a* wordt deze voorwaarde opgegeven.

<i>Parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	-130 euro per kind
Leeftijdstoelagen	Blijven behouden
Sociaal supplement	-50€/maand voor het eerste kind -70€/maand voor het tweede kind -90€/maand vanaf het derde kind Niet meer afhankelijk van statuut, maar van inkomen. Gezinnen met gezamenlijk netto-belastbaar inkomen lager dan 2500 euro hebben recht op een sociale toeslag.
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden
Andere	/

9.5 Groen

Groen stelt voor om de rang binnen de kinderbijslagen af te schaffen. Elk kind krijgt dus dezelfde gewicht voor de berekening voor de kinderbijslagen, ook voor de sociale supplementen. De leeftijdstoelagen worden afgeschaft.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	90,28 euro (onafhankelijk van rang, leeftijd)
Leeftijdstoelagen	Worden afgeschaft
Sociaal supplement	Worden afgeschaft (en vervangen door algemene inkomensstoets) GROEN introduceert twee inkomensafhankelijke componenten: (1) een basispremie van 110 euro voor de laagste bruto-belastbare gezinsinkomens en voor gezinnen met een omnio-statuu. De premie wordt kleiner naarmate het gezinsinkomen groter wordt, tot aan de omnio-grens. (2) een tweede inkomensafhankelijke premie wordt toegekend aan elk gezin in deciel 1-9. Het basisbedrag van deze premie is 190 euro, net als de eerste premie verkleint de bijslag naarmate het gezinsinkomen groter wordt. Bij een inkomen gelijk aan de ondergrens van het 10 ^e deciel is de premie tot nul herleid.
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden, toeslag eenoudergezinnen wordt geïntegreerd in nieuwe systeem.
Andere	/

9.6 Vlaams Belang

het Vlaams Belang stelt voor de eerste drie kinderen een gelijk bedrag uit te keren van telkens 250 euro. Voor het vierde kind stelt de partij een bedrag van 90 euro voor, vanaf het vijfde 50 euro per kind. Alle sociale toeslagen alsook de schoolpremie, die onder de huidige regeling worden voorzien, blijven behouden. Ook eenoudergezinnen moeten blijven genieten van de voorziene sociale toeslag. De leeftijdstoelagen dient ook behouden te blijven.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	- 250 € voor kind 1, 2 & 3 - 90 € voor kind 4 - 50 € voor kind 5
Leeftijdstoelagen	Blijven behouden
Sociaal supplementen	Blijven behouden
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Toeslag handicap blijft behouden
Andere	/

9.7 LDD

Doet geen voorstel tot hervorming van de kinderbijslagen.

9.8 PVDA+

Doet geen voorstel tot hervorming van de kinderbijslagen.

10. BIJLAGE 3: GEBRUIKTE METHODOLOGIE

In deze bijlage lichten we de gebruikte methodologie verder toe. In sectie 10.1 bespreken we de twee microsimulatiemodellen MEFISTO en FANTASI die gebruikt worden. Sectie 10.2 toont hoe we de resultaten voorstellen en bespreekt in detail de samenstelling van de inkomensdecielen. We maken hierbij een onderscheid tussen de volledige en werkende bevolking. Sectie 10.3 omschrijft de drie indicatoren die de werkprikkels weergeven en 10.4 toont de gebruikte methodologie van de macro-budgettaire samenvatting.

10.1 De twee microsimulatiemodellen

Binnen Rekening 14 hebben we gebruik gemaakt van 2 ‘microsimulatiemodellen’: MEFISTO en FANTASI. Zo hebben we de simulaties in paragraaf 3, 4 en 5 doorgevoerd op basis van MEFISTO en gebruikten we FANTASI hoofdzakelijk voor de berekening van de budgettaire impact van de hervorming in de personenbelasting. We schetsen hieronder kort deze twee “microsimulatiemodellen”.

10.1.1 MEFISTO

MEFISTO is een microsimulatiemodel dat beleidshervormingen simuleert voor een representatieve populatie van individuele economische agenten.¹³ MEFISTO gebruikt de European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) gegevens, de benchmark Europese huishoudenquête voor ongelijkheid en armoede-analyse waarin gegevens aanwezig zijn voor Vlaanderen en België. Meer bepaald zullen voor deze oefening de gegevens van de EU-SILC 2010 gebruikt worden die ge-uprate zijn tot regelgeving 2013.

De onderliggende berekeningen worden uitgevoerd door EUROMOD, het microsimulatiemodel voor de EU, dat wordt ontwikkeld en beheerd door ISER aan de Universiteit van Essex. MEFISTO past de feitelijke Belgische en Vlaamse beleidsregels toe op elke fiscale eenheid (persoon, gezin of huishouden) van de input dataset. Daarbij wordt vertrokken van een gegeven arbeidsmarktpositie: bv. iemand werkt voltijds, iemand werkt halftijds, is werkloos, of niet meer actief (gepensioneerd). Voor deze gegeven arbeidsmarktpositie kennen we de bruto-arbeidsinkomens. In het model worden dan, voor dat gegeven bruto-inkomen, de te betalen belastingen en de meeste te ontvangen uitkeringen gesimuleerd. Het model berekent vervolgens het netto beschikbaar inkomen per huishouden (of per individu) door het aftrekken van belastingen en het toevoegen van uitkeringen aan het bruto-inkomen. Het model is hetzelfde model dat de berekeningen doet voor de online versie, maar aangepast en uitgebreid om de specifieke programma's zo goed mogelijk te kunnen evalueren.

Het voordeel van MEFISTO ligt in het feit dat alles uitgerekend wordt op de representatieve steekproef, waarin we ook over veel achtergrondvariabelen beschikken. Dat laatste maakt dat

---

¹³ MEFISTO werd ontwikkeld binnen het door IWT gefinancierde project FLEMOSI (IWT/090044/SBO FLEMOSI) dat uitgevoerd werd door het Centrum voor Economische Studiën van KU Leuven, het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck van U Antwerpen, De Interface Demography van VUB, CREPP van U Liège en ISER van Essex (waar EUROMOD onderhouden wordt). Voor meer informatie, zie www.Flemosi.be.

de scope van het microsimulatiemodel niet beperkt is tot de personenbelasting, maar ook de sociale bijdragen en de uitkeringen omvat. Zo worden bijvoorbeeld de kinderbijslagen in detail gesimuleerd. Let wel: uitkeringen waarvoor meer informatie nodig is dan in SILC beschikbaar worden niet gesimuleerd. Hét voorbeeld bij uitstek zijn werkloosheidsuitkeringen en pensioenen. Om die zelf te berekenen is er carrière-informatie nodig (vroeger verdiende loon, duur van werkloosheid, etc...) en die is niet beschikbaar in SILC.

We hebben het microsimulatiemodel MEFISTO voornamelijk gebruikt bij de berekening van de koopkrachteffecten bij de voorgestelde maatregelen binnen de personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen van de werknemer (paragraaf 4), de verdelingseffecten van een BTW-hervorming (paragraaf 5) en de voorgestelde hervormingen voor kinderbijslag (paragraaf 6).

10.1.2 FANTASI

FANTASI is eveneens een microsimulatiemodel, maar is beperkt tot de personenbelasting. Het voert gedetailleerde berekeningen uit over de te betalen personenbelasting op een steekproef van meer dan 35000 fiscale aangiften.¹⁴ Dit maakt meteen de troef en de beperking van dit tweede model duidelijk. De fiscale aangiften bevatten veel meer en preciezere informatie over de feitelijke fiscale aangiften. Zo kennen we de aangegeven bedragen voor de fiscale uitgaven wat bijkomende relevante simulaties toelaat. Maar anderzijds is IPCAL (en dus FANTASI) niet geschikt om een analyse te doen in termen van welvaartsverdeling. Fiscale gezinnen zijn geen sociologische gezinnen, en we hebben veel minder achtergrondvariabelen.

Door de veel accuratere informatie over de inkomens binnen de fiscale aangiften hebben we binnen Rekening 14 FANTASI gebruikt om de budgettaire kost van hervormingen binnen de personenbelasting te berekenen (zie **Tabel 1**). Echter, voor voorgestelde maatregelen binnen de personenbelasting waarbij men informatie nodig heeft over het aantal gewerkte uren kunnen we FANTASI niet gebruiken (bijvoorbeeld de sociale werkbonus en loonbonus). De fiscale aangiften bevatten deze informatie niet. Voor de kostprijs van deze maatregelen te berekenen hebben we MEFISTO gebruikt.

10.2 *Rapportering van de gesimuleerde effecten*

De effecten van de verschillende voorgestelde maatregelen binnen de personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen van de werknemer (**paragraaf 4**), de verdelingseffecten van een BTW-hervorming (**paragraaf 5**) en de voorgestelde hervormingen voor kinderbijslag (**paragraaf 6**) worden voornamelijk gepresenteerd op basis van een decielverdeling. Hierbij hebben we vaak een onderscheid gemaakt tussen de effecten voor de volledige bevolking (zie bijvoorbeeld **Tabel 2**) en de werkende bevolking (zie bijvoorbeeld **Tabel 3**).

10.2.1 Rapportering voor de volledige bevolking

De tabellen waarbij we ons richten op de **volledige bevolking** geven de verandering in gemiddeld maandelijks beschikbaar gezinsinkomen weer voor elk deciel tussen enerzijds de huidige situatie en anderzijds een situatie waarbij het voorstel van een partij wordt uitgevoerd.

---

¹⁴ We gebruiken de IPCAL dataset met aanslagjaar 2010, inkomens 2009.

De individuen in het eerste deciel behoren tot de laagste inkomens, de individuen in het tiende deciel hebben de hoogste inkomens. De decielen zijn opgemaakt op basis van het **equivalent beschikbaar gezinsinkomen**. We verduidelijken deze begrippen hieronder.

1. Equivalent:

We corrigeren voor gezinssamenstelling om enigszins inkomens tussen verschillende gezinssamenstellingen te kunnen vergelijken. We gebruiken hiervoor de OESE schaal: 1 voor het hoofd van het gezin, 0.5 voor de partner en 0.3 voor elk kind. Een alleenstaande met 2 kinderen en 2000 euro netto beschikbaar gezinsinkomen heeft dus een equivalent inkomen van $2000/(1+0.3+0.3) = 1250$ euro. Een koppel met 2 kinderen en gezinsinkomen van 4000 euro heeft een equivalent inkomen van $4000/(1+0.5+0.3+0.3) = 1904$ euro.

2. Beschikbaar:

Dit inkomensconcept omvat alle inkomensbronnen: inkomen uit arbeid, vermogen, vervangingsinkomen en andere sociale uitkeringen. De som van deze inkomens vormen het beschikbaar inkomen.

3. Gezinsinkomen:

We tellen het beschikbaar inkomen op voor elk individu binnen eenzelfde sociologisch gezin. Dit heeft als gevolg dat het gezinsinkomen kan bestaan uit het beschikbaar inkomen van 1, 2 of meerdere individuen. Zo is het gezinsinkomen met 2 ouders en een thuiswonende zoon die werkt gelijk aan de som van het beschikbaar inkomen van alle leden van dit gezin. Hierin verschilt het inkomensconcept met die van fiscale gezinnen uit administratieve data. Daar zou dit voorbeeld-gezin bestaan uit 2 fiscale gezinnen (nl. de ouders en de werkende zoon).

In Figuur 39, Figuur 40 en Tabel 28 geven we een overzicht van de samenstelling van elk deciel. Enkele belangrijke vaststellingen kunnen hierbij gemaakt worden die nuttig zijn bij de interpretatie van de resultaten. Ten eerste merken we op dat in elk deciel evenveel individuen zitten waardoor het aantal gezinnen per deciel verschillend is. We zien dat er in het eerste deciel meer gezinnen zitten dan in het laatste deciel. Dit wordt verklaard doordat de alleenstaanden vooral in de lagere decielen zitten en de gezinnen met meerdere volwassenen in de hogere decielen te situeren zijn (kolom 4 en 7 uit Tabel 28). Ten tweede, onderaan de inkomensverdeling zitten er voornamelijk gezinnen met veel afhankelijke kinderen (zie Figuur 39). Ten derde, zoals blijkt uit Figuur 40 zitten vooral werkenden in de hogere decielen terwijl de gepensioneerden onderaan de inkomensverdeling zitten.

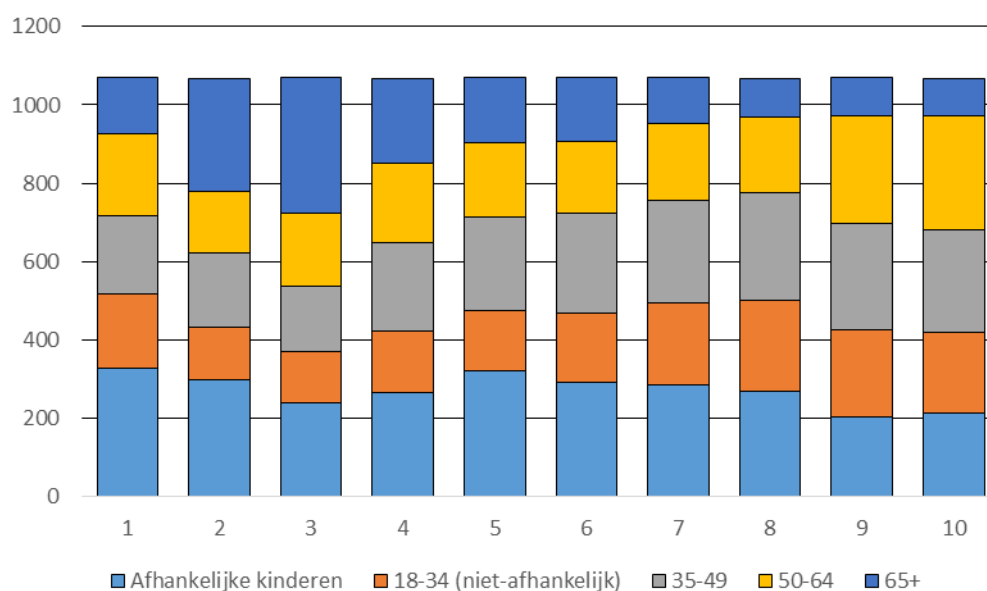
Tabel 28: Gezinssamenstelling per deciel (decielen o.b.v. equivalente beschikbare inkomens)

deciel	Alle gezinnen met minstens 1 afhankelijk kind			Alle gezinnen		
	aantal individueen per gezin	aantal kinderen per gezin	aantal volwassenen per gezin	aantal individueen per gezin	aantal kinderen per gezin	aantal volwassenen per gezin
1	3,7	2	1,7	2,1	0,6	1,5
2	3,7	2	1,7	2,0	0,6	1,5
3	3,7	1,9	1,9	2,0	0,4	1,5
4	3,8	1,9	1,9	2,1	0,5	1,6
5	4,2	2,1	2,1	2,5	0,7	1,8
6	3,8	1,8	2,0	2,4	0,6	1,7
7	3,8	1,7	2,1	2,6	0,7	1,9
8	3,7	1,7	2,1	2,5	0,6	1,9
9	3,7	1,6	2,1	2,4	0,5	1,9
10	3,8	1,7	2,1	2,4	0,5	1,9
Allen	3,8	1,8	2,0	2,3	0,6	1,7

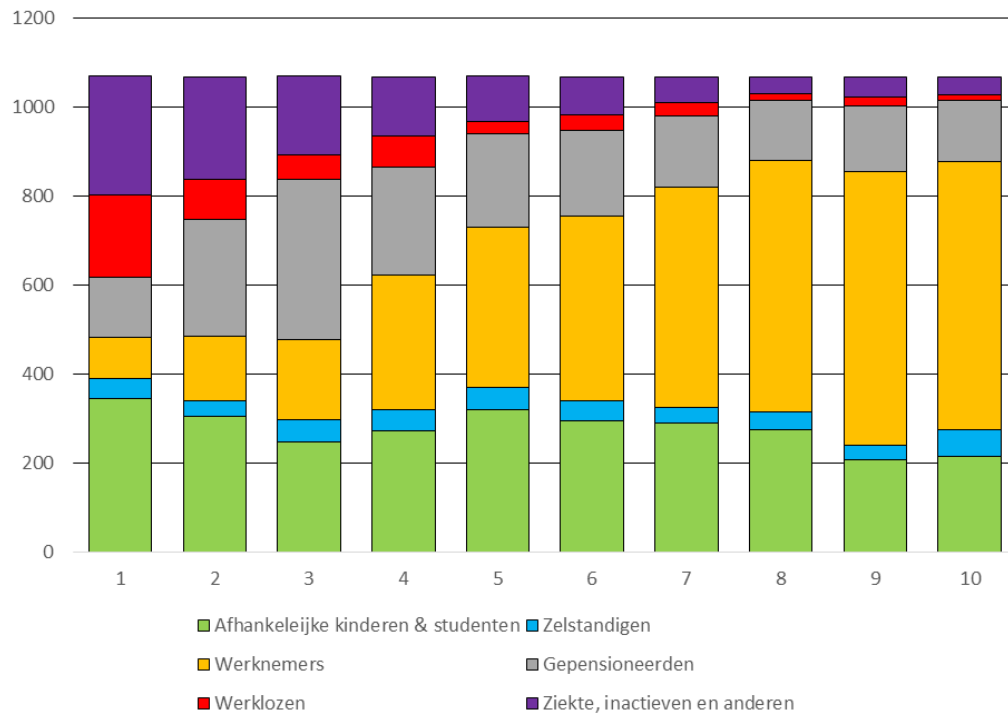
Noten:

Decielen op basis van geëquivaliseerde beschikbare gezinsinkomens; elk deciel bevat 10% van individuen van de bevolking.

Figuur 39: demografische informatie van de Belgische bevolking volgens de SILC data (duizenden, per geëquivaliseerd beschikbaar inkomen)

Figuur 40: socio-economische status van de individuen van de Belgische bevolking volgens de SILC data (duizenden, per geëquivaliseerd beschikbaar inkomen)

10.2.2 Rapportering voor de werkende bevolking:

De meeste partijen vermelden expliciet dat de inspanning die ze doen om het netto-inkomen van de gezinnen te verhogen, doelbewust gericht wordt op de werkende bevolking. Daarom tonen we in paragraaf 3 ook de effecten voor de **werkende bevolking** afzonderlijk. Daarbij rangschikken we die subpopulatie van de werkende bevolking van arm naar rijk op basis van hun bruto uurloon. Het eerste deciel bevat nu de 10% werkende personen die tewerkgesteld zijn aan de laagste bruto-lonen. De individuen met de 10% hoogste lonen zitten in het tiende deciel. De individuen worden *niet* gerangschikt worden op basis van hun feitelijk bruto-inkomen, maar wel op wat ze per uur verdienen (of op basis van wat ze zouden verdienen als ze *voltijds werken*, waarbij we voor iedereen hetzelfde aantal uren rekenen voor een voltijdse job). Dit is een gangbare manier van voorstellen als men de verdeling wil baseren, niet op wat mensen feitelijk verdienen, maar wel op basis van hun *verdiencapaciteit*. Ze voorkomt dat iemand die halftijds werkt, en 40€ per uur verdient; gerangschikt zou worden in een groep die maar 20€ per uur verdient. In **Tabel 29** hieronder geven we wat informatie over die verdeling op basis van verdiencapaciteit. De eerste drie kolommen geven de bruto-inkomens weer in voltijds equivalent maandloon. In de simulaties gebruiken we natuurlijk wél wat ze feitelijk verdienen. Enkel om te bepalen in welk deciel iemand valt, gebruiken we de verdiencapaciteit.

In **Tabel 3** rapporteren we voor die decielen het **netto**-inkomen. Dat heeft geleid tot uitspraken als: “iemand in het hoogste deciel is iemand die maar 3000€ bruto verdient”. Dat is fout. In **Tabel 29** hieronder is duidelijk dat het gemiddeld bruto-loon, uitgedrukt in voltijds maandloon, voor het tiende deciel 6600€ bruto bedraagt. De vergelijking met het “feitelijk bruto-inkomen” in de kolom ernaast toont dat het effect van deeltijds te werken op onze verdeling eerder klein is.

De bruto-inkomens die hier gebruikt worden zijn deze, gerapporteerd in SILC, en/of geimputeerd in SILC door ADSEI. Er is meer onderzoek nodig om de validiteit van deze bruto-inkomensverdeling uit SILC als robuust te bestempelen.

Tabel 29 Informatie over de loondecielen; werkende bevolking, 2013 euro's per maand

deciel	Bruto maandloon (in VTE)			Feitelijk bruto beroepsinkomen	Netto inkomen
	min	max	gemiddelde	gemiddelde	gemiddelde
1	0	1273	746	939	978
2	1274	1913	1645	1782	1548
3	1913	2223	2078	2058	1588
4	2223	2512	2367	2333	1694
5	2512	2771	2644	2637	1838
6	2771	3029	2893	2826	1940
7	3030	3385	3205	3145	2114
8	3388	3911	3624	3552	2336
9	3911	4741	4291	4236	2636
10	4741	89188	6626	5945	3543
Allen			3011	2945	1993

Noten:

Decielen op basis van brutolonen; elk deciel bevat 10% van de individuen in de loonverdeling;

Tabel 30 geeft het aandeel van de tien decielen van de werkende bevolking weer, in enerzijds het bruto-inkomen, en anderzijds de fiscale en parafiscale heffing.

Tabel 30: personenbelasting en werknemersbijdragen in de baseline volgens model MEFISTO, per deciel; 2013 in euro en aandeel in het totaal – werkende bevolking

deciel	in €'s per maand				aandeel in het totaal (in %)			
	bruto-inkomen	Personenbelasting	SZ-bijdrage werknemer	PB + SZ bijdrage	bruto-inkomen	Personenbelasting	SZ-bijdrage werknemer	PB + SZ bijdrage
1	929	55	162	217	3,2	0,9	4,1	2,1
2	1782	234	227	461	6,0	3,7	5,7	4,5
3	2058	300	262	562	7,0	4,7	6,6	5,5
4	2333	386	325	711	7,9	6,1	8,2	6,9
5	2637	483	364	847	9,0	7,6	9,2	8,2
6	2826	570	383	953	9,6	9,0	9,7	9,3
7	3145	672	419	1091	10,7	10,6	10,6	10,6
8	3552	828	484	1312	12,1	13,1	12,2	12,7
9	4236	1067	556	1623	14,4	16,9	14,0	15,8
10	5945	1733	789	2522	20,2	27,4	19,8	24,5
Totaal	2891	621	390	1011	100,0	100,0	100,0	100,0

Noten:

Decielen op basis van brutolonen; elk deciel bevat 10% van de individuen in de loonverdeling.

10.3 Analyse van de werkprikkels

We hebben geen model waarmee we de effecten op het arbeidsaanbod, laat staan het evenwicht op de arbeidsmarkt (en dus de daarmee gepaarde tewerkstelling) in kaart kunnen brengen. Wat we wel kunnen vergelijken over de partijen is, hoe de voorstellen de **financiële prikkel** tot (meer of minder) werken beïnvloedt. In paragraaf 3.3 tonen we dit door drie indicatoren te berekenen. We bespreken deze hierna.

1. De **marginale participatie-aanslagvoet (MPV)** is een maatstaf die meet in welke mate belastingen en transfers de beslissing om te werken beïnvloeden. De MPV meet hoeveel een individu, gegeven zijn/haar socio-economische status en gezinssituatie, belast wordt indien hij/zij zou gaan werken ten opzichte van de situatie waarin hij/zij werkloos is. (1-MPV) geeft dan weer wat de persoon netto zou overhouden indien zijn/haar status van werkloze naar werkende verandert. Het is een instrument om werkloosheidsvallen voor een breed gamma aan gezinnen te identificeren

Om de MPV te berekenen beschouwen we een alleenstaande die alleen een inkomen uit arbeid geniet, dat varieert van 67% tot 200% van het mediaan bruto-inkomen in België. Voor de werkloosheidsuitkeringen hanteren we volgende parameters: (1) vervangingsratio = 60%; (2) minimumuitkering = 1125 euro; en (3) maximumuitkering = 1379 euro

2. De **marginale effectieve aanslagvoet (MEV)** berekent hoeveel een individu bijkomend dient af te staan in de vorm van belastingen en sociale bijdragen, en/of zou verliezen aan inkomensafhankelijke voordelen wanneer hij of zij “marginaal” meer verdient. Omgekeerd meet $(1 - MEV)$ wat de persoon effectief meer zal verdienen indien hij/zij een bepaalde loonsopslag zou krijgen en meet dus de grootteorde van het ontradende effect van belastingen (of bepaalde transfers) voor verschillende inkomens- en andere groepen in de samenleving. We berekenen deze MEV door de brutolonen te verhogen met 5%.
3. De derde indicator rekent uit wat iemand die halftijds werkt netto overhoudt indien deze persoon beslist om voltijds te gaan werken. Dit is van belang omdat de perceptie leeft dat, zeker tweede inkomenstrekkers, deeltijds gaan werken omdat voltijds werken niet genoeg loont. Hierbij maken we opnieuw gebruik van een type individu die alleenstaand is en alleen een inkomen uit arbeid geniet dat varieert van 67% tot 200% van het mediaan bruto-inkomen

In alle drie de gevallen houden we rekening met zowel de personenbelasting, de werknemersbijdrage aan de sociale zekerheid en het eventuele verlies aan tegemoetkomingen als het inkomen verhoogt. Het spreekt vanzelf dat we deze maatstaven enkel uitrekenen voor de werkende bevolking, en dat deel van de bevolking dat niet werkt, maar er wel voor in aanmerking komt (zoals werklozen of leefloners; maar dus niet de gepensioneerden).

10.4 Macro-budgettaire overzicht

Om alle cijfers in termen van 2019 uit te drukken, hanteren we de meest recente middellange termijn projecties van het Federaal Planbureau (2014-2019), en de groeicijfers en elasticiteiten die we daaruit kunnen afleiden voor verschillende uitgaven en inkomstencategorieën. We trekken alle voorgestelde hervormingen door tot 2019 op één en dezelfde wijze, en behouden voor de inkomens- of uitgavenposten waar geen wijzigingen gepland zijn het scenario van ‘ongewijzigd beleid’ van het planbureau. De effecten van de zesde staatshervorming, alsook de impact van het recent afgesloten competitiviteitspact werden reeds opgenomen in dit scenario. Aan de hand van een fictieve hervorming binnen de personenbelasting, illustreren we in Tabel 31 hoe we de voorgestelde maatregelen invoerden.

In de eerste rij van de tabel staat de opbrengst van de personenbelasting, zoals geraamd door het Federaal Planbureau tot 2019. Deze ramingen zijn steeds uitgedrukt in nominale termen (dus in lopende prijzen). De toename van de opbrengst van de personenbelasting die in die eerste rij af te lezen is, kan ook uitgedrukt worden als het resultaat van de reële groei van de onderliggende basis waarop de PB geheven wordt, en de elasticiteit van de opbrengst met betrekking tot die onderliggende basis.¹⁵ Aangezien we uit de simulaties van het FPB zowel die groeivoet als de elasticiteit kunnen aflezen (rijen 2 en 3 in de tabel), kunnen we die gebruiken om een verandering in het niveau van de opbrengst van de personenbelasting door te trekken tot 2019. We leggen uit.

¹⁵ Met name: het niveau van de variabele x in jaar $t+1$ is het niveau in jaar t vermenigvuldigd met $(1+e.g)$, waarbij e de elasticiteit voorstelt, en g de groei van de variabele waarop de elasticiteit van toepassing is.

Stel, partij X stelt een maatregel voor in de personenbelasting. Met onze micro-simulatie modellen kunnen we, zoals hierboven beschreven, redelijk precies de budgettaire impact van zo'n ingreep berekenen. Met FANTASI voor het jaar 2010, en met MEFISTO voor 2013. Laat ons zeggen dat we met FANTASI een budgettaire kost bekomen van 2 miljard € in 2013. We trekken dan die kostprijs af van de opbrengst in 2013 zoals voorspeld door het FPB. Dat levert ons in rij (5) een geraamde opbrengst op van de PB van 44038 miljoen. Dat cijfer trekken we nu door tot 2019 op basis van de groeivoeten en de elasticiteiten (met de formule uit voetnoot (1) op vorige pagina). Dat zijn de rode cijfers in rij (5). Het verschil tussen rij (5) en de opbrengst zoals geraamd door het FPB in rij (1) onder ongewijzigd beleid geeft ons de kost van de maatregel in elk jaar tot 2019. In dit voorbeeld zien we dat de kostprijs van de verhoging van de belastingvrije som, geraamd op 2000 miljoen in 2013, oploopt tot een kostprijs van 2440 miljoen in 2019. Het is dit cijfer dat we dan opnemen in ons macro-budgettaire overzicht.

Tabel 31 Hoe berekenen we impact in 2019 op basis van gegevens FPB?

Voorbeeld: opbrengst personenbelasting

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
(1) FPB: simulatie ongewijzigd beleid (mio)	46038	47508	49917	52109	54231	56177	58310
(2) reële groeivoet (die onder de elasticiteit zit in volgende rij)	0,18%	1,44%	1,83%	1,74%	1,74%	1,58%	1,37%
(3) elasticiteit		2,22	2,77	2,52	2,35	2,27	2,78
(4) kostprijs uit MSM-model	-2000						
(5) gesimuleerde opbrengst (mio)	44038	45444	47748	49845	51875	53737	55777
(6) verschil (= kostprijs maatregel) in mio	-2000	-2064	-2169	-2264	-2356	-2440	-2533

Bemerkt dat we deze techniek kunnen gebruiken voor elke maatregel, eens we het budgettaire effect kennen (of overnemen uit de programma's). Ook indien een maatregel niet in 2013 wordt ingevoerd, maar bvb. pas in 2017, biedt deze methode soelaas. In dat geval hanteren we ongewijzigd beleid tot en met 2016, en implementeren we de kostprijs van de maatregel pas vanaf 2017. Dit laat dus ook toe de impact van gefaseerde invoering van maatregelen op het primaire surplus van elk jaar vanaf 2014 tot 2019 in kaart te brengen, wat van belang is om de impact op de rentelasten te ramen, alsook om het begrotingstraject van elke partij uit te tekenen. Wanneer partijen geen fasering opgaven, lieten we de macro-budgettaire impact van de hervormingen volledig spelen vanaf het jaar 2015.

Aangezien we ook over aparte regionale cijfers beschikken in de prognose kunnen we de kostprijs van 2440 miljoen in 2019 ook uitsplitsen over het federale, en het gewestelijke niveau.

Hoe berekenen we de besparingen?

In elk partijvoorstel zit een luik besparingen. Omdat deze besparingen het sluitstuk vormen om de programma's te financieren, en bijgevolg ook hoog oplopen, vonden we het de moeite daar dieper op in te gaan. We gebruiken nog steeds een fictief programma als illustratie. Stel bijvoorbeeld dat partij X twee belangrijke besparingsmaatregelen voorstelt:

- de groei van de uitgaven in de gezondheidszorg wordt beperkt tot 1,5% per jaar;
- de federale uitgaven (buiten sociale uitkeringen en bijdrage Europa) worden nominaal bevroren vanaf 2014.

Om deze besparingen door te trekken tot hun nominale waarde in 2019, om bedragen te bekomen voor ons macro-budgettair overzicht, gebruiken we dezelfde methode als hierboven beschreven. We voeren daarbij de nominale (of andere) bevrozingen en groeibeperkingen zo goed mogelijk in, in het scenario van het Federaal Planbureau. We geven hier het voorbeeld van de bevrozing van de federale overheidsuitgaven in Tabel 32. Rij (1) geeft de raming tot 2019 van die uitgavenpost. De ramingen van het FPB zijn nog steeds uitgedrukt in nominale termen (dus in lopende prijzen). Als men de uitgaven vanaf 2014 bevriest in nominale termen, komt dat neer op het constant houden van de bedragen op hun niveau van 2014. In ons voorbeeld worden de uitgaven vastgepind op 16,882 miljard € vanaf 2014. De nominale bevrozing van de federale uitgaven brengt zo in 2019 een besparing mee van 2,5 miljard t.o.v. het baseline scenario.

Tabel 32 Hoe berekenen we op basis van gegevens FPB de opbrengst van een besparingsmaatregel?

Voorbeeld van nominale bevrozing federale uitgaven; in miljoen €

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
(1) FPB: simulatie ongewijzigd beleid	17491	16882	17396	17966	18412	18760	19404
(2) Nominale bevrozing	17491	16882	16882	16882	16882	16882	16882
(3) verschil (= opbrengst besparing)			513	1083	1529	1878	2522

We gebruiken de nominale bevrozing enkel als voorbeeld. Mutatis mutandis kunnen we dit natuurlijk ook toepassen indien partijen groeinormen van uitgavencategorieën naar voor schuiven. Aangezien we over een tamelijk gedetailleerde uitsplitsing beschikken van het 'scenario ongewijzigd beleid' van het Federaal Planbureau, kunnen we telkens de opbrengst van de besparing (of meerkost) uitrekenen. We kunnen dat ook gefaseerd analyseren per jaar.

Wanneer partijen *geen* maatregelen specificeren in termen van groeivoeten of bevrozingen, maar *enkel een besparingsbedrag* aanleveren voor 2019, dan doen we de omgekeerde oefening. We drukken dit besparingsbedrag uit aan de hand van de jaarlijkse groeibeperking en/of bevrozing die hiervoor nodig zal zijn.

Als output van deze oefening krijgen we dan:

- Hoeveel elke besparing oplevert in 2019, en elk van de voorgaande jaren.
- De (impliciete) jaarlijkse groei of bevriezing voor elke grote uitgavenpost (sociale uitkeringen, gezondheidszorg, federale uitgaven,..)

Deze twee technieken maken het mogelijk de besparingen over de verschillende partijen te vergelijken, ook in vergelijking met het traject ongewijzigd beleid van het FPB. We laten het aan de lezer over om dan de haalbaarheid van die trajecten te beoordelen.